Закон@Бізнес

№13 (1052), 24 — 31 БЕРЕЗНЯ 2012 Р.

НАМ 20 РОКІВ!

WWW.ZIB.COM.UA

АНОНС

У КОМІТЕТАХ ВР

Тотожність професій

Нардепи пропонують зараховувати прокурорський стаж до суддівського › СТОР.2

КОЛІЗІЇ

Криза підвела

Інвесторам повернули право розривати угоди про будівництво через брак у законотворчій техніці › СТОР.2

ЗВІТ

Контракти на зраді

Парламентська ТСК звинуватила Тимошенко в особистій зацікавленості в підписанні газових угод › СТОР.3

ЗАСІДАННЯ

Збій системи

ВККС оголосила догану судді, котра скасувала ухвалу про забезпечення позову, винесену її колегою. › СТОР.6

У ФОКУСІ АНАЛІЗУ

Конституційні привілеї

Коригування змісту недоторканності Президента неможливе без унесення змін до Основного Закону › СТОР. 10

НАДМІР

Податок на понт

Від запропонованих змін фіскального законодавства може серйозно постраждати середній клас › СТОР. 11

ОБГОВОРЮЄМО ПРОЕКТ

Адвокат Сергій Гребенюк:

«Після ухвалення КПК почнеться жорстка позиційна боротьба між захистом і обвинуваченням» › СТОР. 12

РЕЗОНАНС

Скандал з ученими

Академіки Інституту соціології, за яких вступився Президент, продовжують ходити на допити в СБУ › СТОР. 14

КВАРТИРНЕ ПИТАННЯ

Якщо родичі буянять...

За антигромадську поведінку можна виселити, якщо раніше вжиті заходи попередження не дали позитивних результатів › СТОР. 20

У НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ

Служіння Феміді забирає багато часу й сил: іноді доводиться працювати вночі, а інколи — й у вихідні. Відданість професії змушує відмовлятися від відпочинку, адже, коли вирішується доля людини, зволікати не можна. Про те, як професія судді впливає на повсякденне життя й стосунки в сім'ї та чому у володаря мантії не повинно бути багато друзів, «ЗіБ» розповів голова Апеляційного суду Київської області Юрій НЕЧИПОРЕНКО.

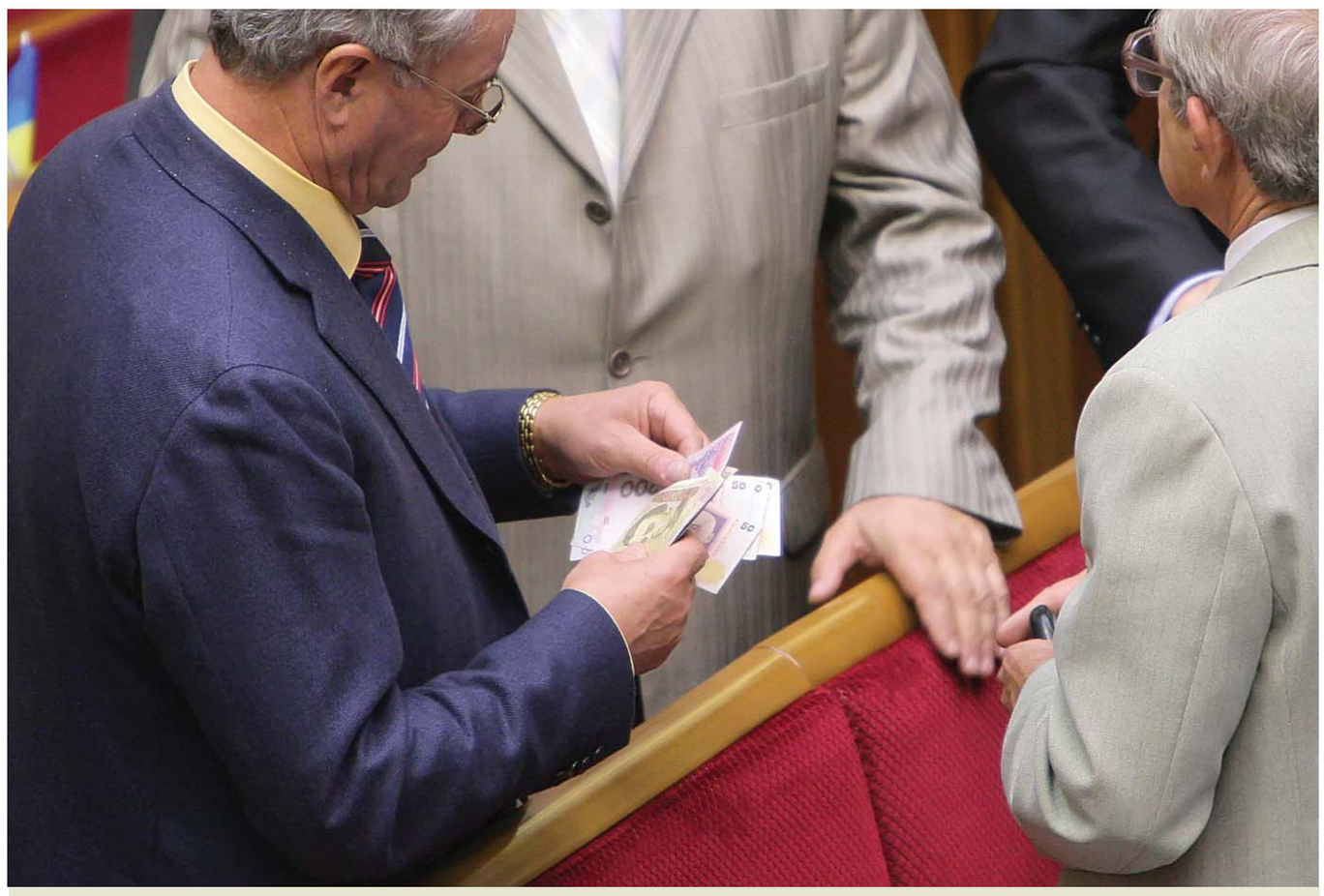

Тепер депутатам усе-таки доведеться рахувати витрачені гроші, але звітувати про витрати — лише через рік.

ВЛАСНІСТЬ

Володій, але не командуй!

КС дозволив парламентарям і депутатам залишатися акціонерами та ще рік не декларувати витрати › СТОР.2

АКТУАЛЬНЕ ІНТЕРВ'Ю

Голова Апеляційного суду Івано-Франківської області Надія СТЕФАНІВ:

«Непроцесуальні звернення» від можновладців нас не турбують»

ТЕТЯНА КУЛАГІНА

Так склалося, що посади керівників у судах здебільшого обіймають чоловіки. Міф про те, що представники сильної статі мають кращі лідерські якості, намагалася розвіяти голова Апеляційного суду Івано-Франківської області Надія СТЕФАНІВ, яка, до речі, є першою жінкою на Прикарпатті, котра очолила таку установу. Що необхідно для успішного головування, які проблеми повинен вирішувати керівник і чи доводилось апеляційній інстанції стикатися з «непроцесуальними зверненнями» можновладців — на ці та інші запитання пані Надія відповіла в інтерв'ю «ЗіБ».

«Жінка частіше здатна піти на компроміс»

— Надіє Степанівно, ви вже понад рік очолюєте Апеляційний суд Івано-Франківської області. З якими труднощами довелося зітнутися на початку головування?

— Призначення головою суду я сприйняла перш за все як велику відповідальність. У той період потрібно було організувати роботу в умовах дії нещодавно прийнятого закону «Про судоустрій і статус суддів», який визначив нові підходи до управління судами.

Труднощів було чимало, зокрема, відсутність єдності судової практики, недостатній рівень аналітичної роботи, наявність у провадженні місцевих судів Івано-Франківської області кримінальних справ, де підсудні тривалий час перебували під вартою, неналежні умови праці суддів та працівників апарату, незадовільні умови тримання підсудних та затриманих осіб у конвойних приміщеннях суду. Також у провадженні апеляційного суду та місцевих судів області перебувала велика кількість пов'язаних із соціальними виплатами справ, які потребували правильного та своєчасного вирішення. Завершення розгляду цих справ також стало одним з поставлених завдань.

Безумовно, було зрозумілим те, що одночасно всі труднощі подолати неможливо. Тому з метою окреслення проблем, які постали переді мною як головою установи, визначення пріоритетів розвитку апеляційного суду я з перших днів перебування на посаді розробила для себе план дій, який протягом року був для мене дороговказом у роботі на посаді голови. У ньому було кілька напрямів роботи, визначених умовно як зовнішні та внутрішні. Кожен з яких передбачав конкретні заходи, спрямовані на вирішення важливих завдань.

Саме контроль за виконанням кожного пункту плану дав змогу рухатися вперед системно та справитися з частиною проблем.

› Закінчення на стор.4

ГАРАНТІЇ

Унікальний захист

ІЛОНА ВЕРБИЦЬКА

Пленум Вищого адміністративного суду прийняв нову редакцію постанови про судову практику розгляду спорів щодо статусу біженців, іноземців і осіб без громадянства. Тепер видворити їх за межі України без судового рішення буде неможливо.

Краще, ніж в Євросоюзі

На початку засідання голова ВАС Ігор Темкіжев привітав учасників зібрання, налаштувавши їх на активну роботу. Основне питання порядку денного — захист біженців.

Як відзначив секретар пленуму Михайло Смокович, «такий захист є тільки в Україні, його немає навіть у країнах ЄС». «Я вважаю це досягненням нашого адміністративного судочинства», — додав він.

Тепер силові структури не матимуть права затримувати біженців, іноземців і осіб без громадянства, якщо немає рішення суду про їх примусове видворення. Як заявив М.Смокович, згідно з постановою Кабінету Міністрів без рішення суду таких людей можуть відправляти в спеціальні пункти. «Ми не кримінальний суд, — підкреслив секретар пленуму, — нам не потрібно вирішувати такі питання».

На думку секретаря пленуму ВАС М.Смоковича, нова постанова про біженців є досягненням українського судочинства.

Також до нової редакції постанови внесені доповнення, згідно з якими особам, котрі не володіють державною мовою, в ході судових слухань будуть надані послуги перекладача, а рішення суди зобов'язані невідкладно відправляти всім учасникам процесу, зокрема іншомовним. «Таким рішенням ми трохи ускладнимо нашу роботу, — зізнався М.Смокович, — але до нас не буде претензій».

У цілому ж, як відзначив у інтерв'ю «ЗіБ» перед початком засідання секретар пленуму, «нововведень багато, і вони істотні» (було змінено навіть назву постанови). Саме тому М.Смокович запропонував учасникам зустрічі прийняти постанову в новій редакції. Його підтримали одноголосно.

› Закінчення на стор.7

ДО УВАГИ ЧИТАЧІВ!

НОВИЙ КПК ВІД «ЗіБ»!

Відразу після ухвалення парламентом нового Кримінального процесуального кодексу редакція «ЗіБ» видасть його окремою брошурою.

Замовити кодекс можна безпосередньо в редакції:

— за телефоном **(044)537-34-33;**

— надіславши лист-замовлення на адресу **zibpodpiska@optima.com.ua.**

Вартість 1 примірника — 49 грн. з урахуванням доставлення.

Отримайте кодекс першими!

2 Новини і коментарі
4 Від першої особи
5 Судова влада
8 Фотофакт
10 Законодавча влада
12 Юридична практика
14 Іменем закону
15 Міжнародне право
16 Weekend
17 Судова практика

61018
ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС
Оформити передплату на газету «Закон@Бізнес» можна в будь-якому відділенні зв'язку України

ЦІНА ДОГОВІРНА

4 820105 830014

ВІТАЄМО!

ГРИГОРІЙ МАНЬКОВСЬКИЙ
24 березня, 58 років

Голова підкомітету Комітету ВР з питань охорони здоров'я, представник фракції Партії регіонів, народний депутат V та VI скликань.

СЕРГІЙ ГУСАРОВ
24 березня, 59 років

Перший заступник голови Комітету ВР з питань правової політики, представник фракції ПР, народний депутат V та VI скликань.

ЯРОСЛАВ СУХИЙ
26 березня, 61 рік

Заступник голови Комітету ВР з питань соціальної політики та праці, представник фракції ПР, народний депутат III—VI скликань.

СЕРГІЙ ОСИКА
27 березня, 57 років

Перший заступник голови Комітету ВР з питань економічної політики, позафракційний, народний депутат IV—VI скликань.

ПЕТРО ЦЮРКО
28 березня, 46 років

Голова підкомітету Комітету ВР з питань бюджету, представник фракції ПР, народний депутат V та VI скликань.

РАЇСА СОРОЧИНСЬКА-КИРИЛЕНКО
28 березня

Голова підкомітету Комітету ВР з питань охорони здоров'я, представниця групи «Реформи заради майбутнього», народний депутат VI скликання.

ОЛЕКСАНДР ЧОРНОВОЛЕНКО
28 березня, 57 років

Член Комітету ВР з питань бюджету, представник фракції блоку «НУНС», народний депутат IV—VI скликань.

ВАЛЕНТИН МАТВЄЄВ
28 березня, 69 років

Член Комітету ВР з питань національної безпеки і оборони, перший заступник голови фракції КПУ, народний депутат III—VI скликань.

ОЛЕКСАНДР БУДЖЕРАК
28 березня, 69 років

Заступник голови Комітету ВР з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією, представник групи «Реформи заради майбутнього», народний депутат V та VI скликань.

БОГДАН ГУБСЬКИЙ
30 березня, 49 років

Член Комітету ВР з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, позафракційний, народний депутат III—VI скликань.

У КОМІТЕТАХ ВР

Тотожність професій

Нардепи пропонують зараховувати прокурорський стаж до суддівського

МАРИНА ЗАКАБЛУК

Комітет Верховної Ради з питань правосуддя рекомендував парламенту прийняти за основу законопроект №9123 «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (щодо стажу роботи судді)».

«Проект закону спрямований на врегулювання питання щодо права судді на відставку. Сьогодні стаж роботи на посадах прокурора та слідчого не зараховується до суддівського. Примітно, що в законі «Про статус суддів», який втратив чинність після прийняття закону «Про судоустрій і статус суддів» від 7.07.2010, суддям зараховувалася робота прокурором чи слідчим. Тому ми пропонуємо виправити цей недолік», — репрезентував документ один із його авторів Валерій Бондик.

Якщо пропозицію комітету підтримають у сесійній залі, то колишні прокурори та слідчі, прослуживши Феміді не менше 10 років, можуть розраховувати на те, що їхній попередній стаж не кане в Лету.

Народні обранці вважають, що робота володарів мантій, слідчих та прокурорів схожа. До того ж ч.5 ст.50[1] закону «Про прокуратуру» передбачено включення строку «суддівської служби» до стажу роботи прокурорів і слідчих при виході на пенсію за вислугою років. Тому аналогічну норму, пояснюють комітетники, повинен мати й закон «Про судоустрій і статус суддів».

Можливо, логіка законодавців образить адвокатів: їхня професія теж має спільні із суддівською риси, і чимало правників вирішують одягти мантію. Проте адвокатська робота не зарахується до суддівського стажу.

Ідея тотожності професій не до вподоби й Мінфіну. У його експертному висновку зазначається, що пропозиція законотворців є необгрунтованою, а повноваження та робота прокурора й судді мають різний характер. Комітет ВР з питань бюджету вказав на те, що реалізація законопроекту потребуватиме додаткових видатків з казни, оскільки розшириться коло осіб, які можуть претендувати на відставку та отримання щомісячного довічного грошового утримання.

Говорили нардепи не лише про стаж, а й про рішення володарів мантій. Так, Володимир Пилипенко повідомив, що по допомогу до комітету звернулася Львівська міська рада. Вона затвердила місцевий бюджет на цей рік, а суддя Галицького райсуду м.Львова ухвалою про забезпечення позову зупинив виконання бюджету в тій частині, де зменшувалися видатки на утримання апарату виконкому й передавалися кошти на фінансування дитячих лікарень.

«Наш комітет максимально дистанціюється від оцінки рішень суддів, їхньої діяльності. Оскільки контрольна функція в нас ще збереглася, потрібно передати звернення до Вищої ради юстиції, аби вона дала цьому факту належну оцінку», — запропонував В.Пилипенко.

Комітетники вирішили, що один із членів ВРЮ (В.Бондик чи Сергій Ківалов) унесе пропозицію про звільнення судді за порушення присяги.

ВЛАСНІСТЬ

Володій, але не командуй!

КС дозволив чиновникам і парламентарям залишатися акціонерами та ще рік не декларувати витрати

РОМАН ЧИМНИЙ

Чи можна українському міністрові або депутатові скуповувати акції підприємств? Виявляється, можна, якщо обережно. Тобто якщо не переступати ту грань, за якою акціонер перетворюється на керівника суб'єкта господарювання. Така позиція Конституційного Суду.

Корпорація на службі

Служба службою, а годувати себе й сім'ю якось треба. Та й посади та мандати не вічні. Ось і доводиться нашим політикам і чиновникам забезпечувати своє сьогодення і майбуття, стаючи акціонерами різних товариств. Або, навпаки, придбавши корпоративні права, вони переходять на держслужбу чи отримують депутатський мандат.

І все було статечно до ухвалення минулого року антикорупційного закону, який обмежив право чиновників не тільки входити до складу виконавчих органів АТ, а і брати участь у загальних зборах акціонерів. На практиці це робило неможливою участь в ухваленні рішень з питань, віднесених до компетенції загальних зборів. Тобто чиновник або політик, по суті, тимчасово позбавлявся права розпоряджатися своїми корпоративними правами. І, якщо, наприклад, його пакет акцій становив 99%, то володарі 1% цілком могли своїми рішеннями розорити власника-чиновника.

З погляду відокремлення бізнесу від політики начебто все логічно: складно цілком віддаватися служінню інтересам держави, якщо вони не збігаються з особистими бізнес-пріоритетами. Але з погляду Основного Закону, як констатував КС у своєму рішенні від 13.03.2012 №6-рп/2012, така заборона суперечить принципу рівності всіх суб'єктів права власності перед законом, а також непорушності права самої приватної власності.

Такий висновок КС, зокрема, обгрунтував положеннями ст.319 Цивільного кодексу, згідно з якими всім власникам забезпечуються рівні умови реалізації своїх прав. Виходячи із цього, а також ч.1 ст.100 ЦК, яка забороняє окремо передавати іншим особам особисте немайнове право участі в товаристві, Суд дійшов висновку, що держслужбовці та депутати «мають право на набуття акцій (часток, паїв) господарського товариства, управляти ним, беручи участь у загальних зборах учасників (акціонерів), отримувати дивіденди, інформацію щодо діяльності товариства, частину його активів у разі ліквідації товариства тощо».

Оскільки основою для такого рішення стали норми кодексу, можна припустити, що за наявності в ньому застережень про можливість обмеження корпоративних прав і/або їх обов'язкове часткове делегування на період держслужби третім особам подібна вимога не розглядалася б як «протиправне позбавлення власності» в розумінні ст.41 Конституції. Зрештою, це може бути обов'язковою умовою прийому на державну службу, про що достатньо вказати в профільному законі. Хоча для народних депутатів запровадит подібну «несумісність» із мандатом можна тільки після внесення змін до Конституції.

До речі, у цьому ж рішенні Суд відзначив, що не є порушенням Основного Закону встановлення заборони для представників влади входити до складу органів управління підприємств і організацій, що мають на меті отримання прибутку.

Витрати заднім числом

Ще одне питання, яке поставили перед суддями КС народні депутати, стосувалося правомірності вимоги звітувати про свої витрати починаючи з другого півріччя минулого року. У цьому випадку законодавці мимоволі порушили принцип безповоротності дії законів у часі. Мабуть, через недбале ставлення до законотворчої техніки.

Виявилося, що в «Перехідних положеннях» нардепи не погодили дату введення обов'язку декларувати свої витрати, передбачену ст.12 закону, і період, за який слід звітувати. На думку КС, «оскільки ст.12 Закону набрала чинності з 1 січня 2012 року, то й обов'язок відповідних посадових і службових осіб щодо декларування своїх витрат виник» із цієї ж дати.

До речі, на цю неузгодженість звертали увагу ще в ході обговорення проекту закону, але більшість не вгледіла в такому тимчасовому розриві ніяких суперечностей. Як стверджувалося, весь закон почне діяти з 1 липня 2011 року, і в ньому вже буде норма, що попереджає чиновників про необхідність вести облік своїх витрат, аби у 2012-му виконати вимогу про обов'язкове їх декларування.

У Суді ж із таким упереджувальним підходом не погодились. Як зауважено в рішенні, «особи, які претендують на зайняття посад в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, та особи, які вже займають відповідні посади, мають вносити до декларації відомості про витрати, здійснені з 1 січня 2012 року, за формою, встановленою Законом».

Таким чином, оцінити, чи відповідно до своїх достатків живуть наші чиновники й політики, ми зможемо не раніше квітня наступного року. А шкода: вибори-то в парламент пройдуть уже цією осінню...

ПРЯМА МОВА

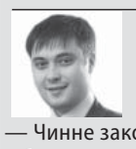

ВІТАЛІЙ ПАЦЮК,
адвокат, партнер ЮК «КПД Консалтинг»:

— Чинне законодавство вважає загальні збори учасників (акціонерів) суб'єкта господарювання найвищим органом управління, і кожен учасник товариства з обмеженою відповідальністю або акціонер, незалежно від розміру частки, що належить йому, або пакета акцій, формально входить до складу органу управління такого товариства. До ухвалення КС рішення №6-рп/2012 посадовим особам було заборонено входити до складу будь-якого органу управління підприємства або організації, що має за мету отримання прибутку. Основною ідеєю було обмежити можливості таких осіб, використовуючи владні повноваження, впливати на успішність свого бізнесу й бізнесу конкурентів. Тепер посадовим особам дозволено управляти підприємствами або організаціями, що мають на меті отримання прибутку, через участь в їх загальних зборах.
Цей закон — не єдиний нормативний акт, що обмежує можливості посадових осіб брати участь у роботі органів управління суб'єктів господарювання. Наприклад, п.6 ч.1 ст.6 закону «Про статус народного депутата України» забороняє народному депутатові входити до складу керівництва, правління або ради підприємства, установи, організації, що мають на меті отримання прибутку. Трапляються аналогічні обмеження і в законах, що регулюють статус і діяльність інших посадових осіб. Таким чином, не виключено, що надалі КС розглядатиме справи про конституційність цих положень або вони будуть змінені законодавцем самостійно.

КОЛІЗІЇ

Криза підвела

Інвесторам повернули право розривати угоди про будівництво через брак у законотворчій техніці

ЛЕВ СЕМИШОЦЬКИЙ

Відомі зі студентської лави постулати римського права відступають перед тлумаченнями єдиного органу конституційної юрисдикції. У своєму рішенні від 13.03.2012 №5-рп/2012 щодо заборони розірвання інвестдоговорів Конституційний Суд фактично заперечив рівність у силі кодексу й закону та постулат про перевагу норм акта, прийнятого пізніше.

Напевне, це рішення стало несподіванкою як для громадянки Зінаїди Галкіної, котра звернулася до Суду, так і для народних депутатів, які за старою звичкою не спромоглися узгодити новоприйнятий акт із положеннями чинного законодавства. Як наслідок, юридична техніка збагатилася новим підходом до розв'язання темпоральних колізій: якщо нововведення суперечать нормам кодифікованого акта, останні автоматично не втрачають силу за принципом lex posterior derogat priori. Навпаки, неконституційними є положення, прийняття яких спричинило колізію. Щоправда, за умови, якщо в базовому акті міститься застереження про необхідність узгоджувати новели з нормами кодексу.

Саме цього застереження й не врахували нардепи, ухвалюючи закон «Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва» від 25.12.2008 №800-VI. Нагадаємо, що ч.4 ст.3 цього закону було запроваджено тимчасову заборону на «розірвання фізичними та юридичними особами будь-яких договорів, результатом яких є передача забудовниками завершеного об'єкта (частини об'єкта) житлового будівництва за умови, що за такими договорами здійснено оплату 100 відсотків вартості об'єкта (частини об'єкта) житлового будівництва». Відповідно, в інвесторів, які раніше почали вкладати кошти у своє житло, виникло питання стосовно поширення дії цього положення на правовідносини, які виникли до набрання чинності законом.

Розглядаючи цю справу (суддя-доповідач — Василь Бринцев), КС виявив, що сама по собі поява такої заборони не узгоджується з Конституцією. Як зазначено в рішенні, ст.7 закону «Про інвестиційну діяльність» застерігає за інвестором право «володіти, користуватися і розпоряджатися об'єктами та результатами інвестицій». Крім того, у законі «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю» від 19.06.2003 №978-IV детально виписано процедуру створення фонду фінансування будівництва, умови, особливості та обмеження щодо здійснення управління майном, порядок участі у фонді та відмови від участі в ньому тощо. При цьому ні Цивільний кодекс, ні спеціальний закон №978-IV не містять заборони на розірвання договорів, виходячи з принципу диспозитивності цивільно-правових відносин.

Натомість законом №800-VI фактично запроваджено тимчасове обмеження щодо володіння, користування й розпоряджання об'єктом права власності, зокрема коштами інвесторів, на період до 1 січня 2013 року. Наскільки такий мораторій, хай і на період подолання фінансової кризи, відповідає конституційним гарантіям у частині непорушності права приватної власності, Суд не сказав. Але зауважив, що в ч.2 ст.4 ЦК прямо вказано, що разом з проектом закону, який регулює цивільні відносини інакше, ніж кодекс, обов'язково подається законопроект, який містить відповідні зміни до ЦК. Обидва акти виносяться на голосування разом, аби не виникало колізій між їхніми нормами. Таку вимогу нардепи проігнорували, що змусило КС констатувати порушення процедури.

Прикметно, що для підкріплення такого висновку Суд послався на одне з перших рішень своїх попередників, у якому наголошувалося, що «конкретна сфера суспільних відносин не може бути водночас врегульована однопредметними нормативними правовими актами однакової сили, які за змістом суперечать один одному» (рішення від 3.10.97 №4-зп). Проте далі в цьому рішенні КС зазначав, що «загальновизнаним є й те, що з прийняттям нового акта… автоматично скасовується однопредметний акт, який діяв у часі раніше». Це й дозволяло законодавцеві раз у раз не обтяжувати себе пошуком у попередніх актах норм, які слід було відкоригувати. Натомість використовувалася стандартна формула: закони та інші нормативно-правові акти, прийняті до набрання чинності новим законом, діють у частині, що йому не суперечить.

Проте така формальна техніка законотворення не влаштувала Суд. У рішенні зазначено, що «невідповідність окремих положень спеціального закону положенням кодексу не може бути усунена шляхом застосування правила, за яким з прийняттям нового нормативно-правового акта автоматично призупиняє дію акт (його окремі положення), який був чинним у часі раніше». Відповідно, положення ч.4 ст.3 закону №800-VI КС визнав такими, що суперечать ч.2 ст.3, ч.2 ст.6, ч.4 ст.13, ч.2 ст.19 та чч.1, 4 ст.41 Конституції.

Яка з перелічених норм Основного Закону стала визначальною в цьому випадку, Суд не конкретизував. Як наслідок, залишилося відкритим питання, чи була б визнана неконституційною ця ж норма, якби народні депутати внесли аналогічні зміни до ЦК. Але гр. З.Галкіна принаймні може спати спокійно: Суд відзначив, що подібні обмеження не мають зворотної дії в часі. Така позиція була закріплена ще рішенням КС від 9.02.99 №1-рп/99: «До події, факту застосовується той закон або інший нормативно-правовий акт, під час дії якого вони настали або мали місце». Тобто в даному разі, якщо сплата 100% вартості сталася до моменту набуття чинності законом №800-VI, в інвестора залишалося право розірвати договір і після цієї дати.

До речі, на думку учасників ринку, аналізоване рішення КС може спричинити труднощі хіба що для невеликих будівельних організацій та негативно позначитися на процесі зведення споруд залежно від того, наскільки стабільно та надійно працює. «Якщо компанія «зупинилася», збанкрутувала, навіть при наявності цього рішення, фізично отримати ці кошти дійсно дуже важко», — прокоментував «ЗіБ» ситуацію віце-президент АТ «ХК «Київміськбуд» Аркадій Бондарев. Адже реально коштів інвесторів на рахунках компаній немає, бо за них закуплені будматеріали, оплачена робота працівників тощо. Водночас вимога про розірвання договору з боку одного невдоволеного інвестора може зупинити процес будівництва, зокрема через судові тяжби, що порушить права решти інвесторів.

РЕЗОНАНС

Правило винятковості

Трагедія Оксани Макар оголила особливості національної правосвідомості

ЮЛІЯ КІМ

Сама того не підозрюючи, 19-річна О.Макар дивовижним чином об'єднала всю країну. На мітинги на підтримку згвалтованої, задушеної, напівспаленої жертви миколаївських відморозків, котра дивом вижила, виходили різні люди в різних куточках України — в Одесі й Харкові, Львові та Києві. До загальнонаціонального руху приєднались і політики — і ось уже з трибун стали звучати пропозиції повернути смертну кару, запровадити хімічну кастрацію для гвалтівників і т.д. Тим часом, незважаючи на шокуючу винятковість цієї справи, є в ній і те, що, хоч як це парадоксально, робить її в деякому роді типовою.

Про етику, право й політику

Історія О.Макар — десь за гранню добра та зла. Цю справу — гніваючись, співчуваючи, обурюючись — обговорюють таксисти й адвокати, лікарі та продавці, знайомі й випадкові попутники. Тим часом, якщо почитати міліційні зведення, в Україні вбивають і гвалтують — причому зі збоченими проявами — щодня. Чому ж саме Оксана стала «національною героїнею»? Швидше за все, згуртував і обурив людей перш за все той факт, що міліціонери «з місця в кар'єр» відпустили під підписку про невиїзд двох підозрюваних, один з яких виявився мажором — сином екс-голови Єланецької райдержадміністрації та заступника голови місцевої райради. Після того як справа набула небувалого резонансу, хлопців усе-таки взяли під варту.

У цій справі багато пластів. Найочевидніший — моральний. За відгуками знайомих, троє ймовірних гвалтівників — звичайні парубки, з нормальних благополучних сімей, один з них працював у міському управлінні культури. Є над чим замислитися. Ще один пласт — етичний. Одна з останніх передач Андрія Малахова «Хай говорять» була присвячена миколаївській трагедії, у передачі брали участь мати Оксани й батьки підозрюваних. Після зйомок матері одного з хлопців стало погано, її навіть довелося зняти з літака (як виявилось, у неї стався серцевий напад). Мати іншого підозрюваного після зчиненого галасу намагалася покінчити життя самогубством. Виходить якийсь моральний парадокс: намагаючись захистити одну людину, ми починаємо цькувати інших (хай вони навіть побічно винні, адже саме вони виховали вбивць). Сьогодні завдяки ЗМІ «миколаївських монстрів» (як їх уже охрестили журналісти) на ім'я та в обличчя знає кожен українець. Судячи з обговорень на форумі, охочих лінчувати їх вистачає. Про те, що називати імена обвинувачених і тим більше тиражувати їхні обличчя до того, як їх вину доведено, заборонено законом, ЗМІ геть забувають, якщо мова йде про сенсацію. Про етичні моменти, про те, що ця публічність може «зрикошетити» по комусь невинному, мова вже взагалі не йде.

Риторичні запитання з приводу етики й моральності можна ставити довго, тільки відповіді на них навряд чи знайдуться. Наприклад, як може любляча мати знімати на камеру вмираючу доньку, примушуючи її показувати обрубок руки, а потім виставити відео в Інтернеті? Або наскільки відповідальною є поведінка політиків, які відверто піаряться на чужій біді? Так, Петро Симоненко, реєструючи законопроект про повернення смертної кари знає, що зміни не пройдуть, але все одно робить це (мабуть, для того, щоб підняти свій рейтинг і догодити електорату).

Якщо говорити про обнародування імен обвинувачених до винесення вироку, той тут з'являється ще й правовий аспект. За інформацією, що недавно з'явилася в ЗМІ, слідчі нібито спеціально відпустили двох підозрюваних, оскільки таким чином сподівалися вийти на їхніх односправців. Мовляв, насправді в квартирі було четверо людей, і одного з них потрібно було розшукати. Але кампанія на підтримку Оксани начебто завадила планам міліції. «На ту квартиру її вели двоє, а двоє інших нібито пошли раніше. У слідства були підстави вважати, що останні, якщо й не брали участі в самому згвалтуванні, то точно про нього знали. Затримані про них нічого не сказали. Ось тому й було вирішено двох відпустити та встановити за ними стеження. Одначе зчинився галас, й операцію довелося перервати. Дехто дотепер упевнений, що до цієї справи причетно більше людей, ніж тепер перебуває під вартою», — інформує «КП в Україні». Так це чи ні — судити важко. Але те, що надмірна публічність іноді може завадити розслідуванню справи, це факт.

Закони для обраних

Хоч як дивно, попри свою винятковість, ця справа в деякому роді типова, вона чудово демонструє особливості того самого менталітету, який, на думку європейців, заважає Україні стати процвітаючою правовою державою. Менталітету швидше не українського, а радянського. Мати Оксани сказала в одному з інтерв'ю: «Якби не зчинився галас, усе б просто зам'ялося! А моя дочка продовжувала б лежати в миколаївській лікарні». І влучила в точку. Якби ця справа не набула такого широкого суспільного резонансу, якби її не узяв під свій контроль Президент, ніхто б і не подумав дівчину з неблагополучної сім'ї перевести в найкращий у країні опіковий центр. Сьогодні звіти про стан її здоров'я з'являються в ЗМІ регулярно, як колись зведення про здоров'я Леніна. Коли б не загальнонаціональний резонанс, навряд чи цю справу взяли б під свій особистий контроль міністр внутрішніх справ і Генпрокурор. Отже, завдяки старанням журналістів у дівчини з'явився шанс на життя, а в її кривдників — реальна можливість опинитися за гратами.

На жаль, з якоїсь дивної причини якісно робити свою роботу в звичайному режимі в нас чомусь не виходить. В Україні діє «правило винятковості»: чим більшого резонансу набуває справа, чим більше про неї говорять і пишуть, тим більше шансів, що її нормально розслідують. Тільки тоді чиновники починають виявляти завзяття, деколи навіть зайве. Президент трохи невдоволений з приводу виклику на допит академіків — і СБУ поспішає публічно вибачитися за свої дії, Президент бере під свій контроль «справу Оксани Макар» — і ГПУ відправляє в Миколаїв «десант» важняків, які, напевно, завалені куди складнішими кримінальними справами. У миколаївському згвалтуванні особливої загадки вже немає, і розслідувати злочин цілком могли б і місцеві слідчі, але чиновницькому бажанню догодити чужа логіка.

Цю закономірність уже добре знають звичайні громадяни. Саме тому на прес-конференції Президента регіональні журналісти часто ставлять нерозумні й обивательські, з погляду столичних майстрів пера, запитання: коли відкриється лікарня, яку обіцяли відкрити минулого року? коли відремонтують дорогу? і т.д. Просто вони знають: тільки якщо їхні місцеві проблеми прозвучать з екрана телевізора та їх візьме під контроль гарант — чиновники на місцях заворушаться.

Тобто виходить, що чиновники й закони працюють не завжди і не для всіх, а немовби для деяких людей та в особливих випадках. Оксані, за трагічним збігом обставин, удалося потрапити до кола «обраних». Це чудово, що, можливо, їй допоможуть, але ж схожих справ в Україні сотні, якщо не тисячі, й, напевно, частині злочинців удалося уникнути покарання. Але це вже нікому не цікаво.

Наші чиновники не бояться брати хабарі, а їхні діти — порушувати Правила дорожнього руху (знають, що в тюрму їм іти не доведеться). Для порівняння: у Великій Британії міністр був змушений піти у відставку після того, як з'ясувалося, що дружина зраджувала його з охоронцем, а литовський спікер — після того, як перевищив швидкість. Очевидно, в цьому полягає різниця в рівні правової культури. Напевно, потрібно пройти довгий шлях для того, щоб закони в Україні теж працювали для всіх і завжди — без винятків і вихідних.

ЗАКОНОПРОЕКТ

Квітневий процес

Голова фракції Партії регіонів у Верховній Раді Олександр Єфремов прогнозує, що розгляд парламентом у другому читанні проекту нового Кримінального процесуального кодексу відбудеться у вівторок, 10 квітня.

«Ми дуже сподіваємося, що після доопрацювання цього документа, десь у вівторок, на наступному пленарному тижні, ми його внесемо до порядку денного, й у нас буде досить часу для того, щоб його обговорити й прийняти обдумане рішення щодо його затвердження», — сказав О.Єфремов. Депутат підкреслив, що головне юридичне управління парламенту практично завершило роботу над документом, проте потрібний додатковий час для технічних правок.

Напередодні під час зустрічі з керівництвом і експертами профільних підрозділів Єврокомісії та Європейської служби зовнішньополітичній діяльності в Брюсселі радник Президента — керівник головного управління з питань судоустрою АП Андрій Портнов дав детальну характеристику проекту нового КПК. При цьому він звернув увагу на те, що новий кодекс вирішить ряд важливих проблем, пов'язаних з останніми резолюціями ПАРЄ і Європарламенту з приводу України. На думку А.Портнова, новий КПК істотно наблизить Україну до європейських стандартів у сфері правосуддя.

ДІЯЛЬНІСТЬ

Авакова шукають

Інтерпол почав розшук колишнього голови Харківської облдержадміністрації Арсена Авакова. Кримінальну справу стосовно нього порушено законно, вважає суд.

Про це мовиться в повідомленні прокуратури Харківської області з посиланням на начальника управління прокуратури області Олександра Бабікова. За його словами, у кримінальній справі, порушеній стосовно А.Авакова, ведеться слідство, прокуратура продовжує витребовувати й вивчати документи.

ЗВІТ

Контракти на зраді

Парламентська ТСК звинуватила Тимошенко в особистій зацікавленості в підписанні газових угод

АЛІНА АЛЕКСАНДРОВА

Парламент убачає ознаки кримінальних злочинів та особисту зацікавленість екс-прем'єра Юлії Тимошенко в підписанні газових угод з Росією у 2009 році. За відповідну постанову про звіт тимчасової слідчої комісії ВР з питань розслідування обставин підписання газових угод між НАК «Нафтогаз України» та ВАТ «Газпром» щодо наявності ознак державної зради у сфері економічної безпеки України проголосували 266 народних депутатів із 418, зареєстрованих у залі. До того ж парламент планує зіпсувати репутацію Юлії Володимирівни й надіслати копії звіту в Раду Європи, ПАРЄ, Європейську комісію, Європарламент, а також главам Росії, США та Канади.

Голова ТСК Інна Богословська впевнена, що Ю.Тимошенко мала власний інтерес, що зумовив підписання газових контрактів.

Конфлікт інтересів

Парламентська комісія працювала рівно рік. Для з'ясування обставин справи було розіслано понад 127 запитів і звернень до різних органів, підприємств, організацій, фізичних осіб. Члени комісії опрацювали й проаналізували отримані відповіді, перш ніж робити висновки щодо наявності ознак державної зради в діях екс-прем'єра. Парламент, ознайомившись зі звітом, узяв його до відома. На думку більшості парламентарів, 17—19 січня 2009 року під час ведення переговорів та підписання директив на укладання газових контрактів між НАК «Нафтогаз України» та ВАТ «Газпром» Ю.Тимошенко приховала від суспільства та влади факти наявності боргу її приватних компаній перед Міністерством оборони РФ на суму $405311181 та існування в Росії кримінальної справи, за якою доведено її вину в неодноразовому даванні хабарів посадовим особам Міністерства оборони РФ.

Члени ТСК уважають, що ці приховані «обставини особистої залежності від Росії» свідчили про наявність «конфлікту інтересів» і могли суттєво впливати на прийняття рішення Ю.Тимошенко на користь іноземної держави.

«Перша обставина — офіційно встановлений борг перед Міністерством оборони РФ на суму $405 млн, який мали приватні комерційні компанії ЗАТ «ПФК «Єдині енергетичні системи України» та ТОВ «Торговий дім «Босфор», власниками яких були Тимошенко Ю.В. та її чоловік Тимошенко О.Г, — зазначається в тексті звіту. — Цей борг був безпосередньо пов'язаний з поставками в Україну російського газу. Друга обставина — існування в Росії кримінальної справи та доказаної вини Тимошенко Ю.В. у неодноразовому даванні хабарів посадовим особам Міністерства оборони РФ. Ця справа не спрямована до суду тільки тому, що Тимошенко Ю.В. погодилася на її закриття в грудні 2005 року за нереабілітуючих обставин, за закінченням терміну притягнення до кримінальної відповідальності. Матеріали справи тримались Генеральною прокуратурою РФ у глибокій таємниці, й були надані українській стороні тільки у 2011 році. З матеріалів слідує, що обставини закриття кримінальної справи, порушеної стосовно Тимошенко Ю.В. за організацію неодноразової дачі хабарів, викликають питання з точки зору відповідності законодавству РФ».

Домовленість віч-на-віч

Звичайно, більша частина наведеного у звіті вже стала надбанням громадськості під час судового засідання у «газовій справі» в Печерському райсуді м.Києва. Наприклад, той факт, що голова НАК «Нафтогаз України» Олег Дубина відмовився підписувати газові угоди на невигідних та неринкових умовах, встановлених у результаті особистих перемовин Ю.Тимошенко і В.Путіна. Чи те, що прем'єр-міністр вимагала в О.Дубини підписати контракти, погрожуючи звільненням з роботи. Не стали новиною й подробиці екстреного засідання Кабміну, скликаного 19 січня 2009 року Олександром Турчиновим, на якому він умовляв міністрів прийняти директиви Уряду на підписання газових угод. Однак абсолютна більшість членів Кабміну категорично відмовились приймати директиви на досить дивних умовах, внаслідок чого це питання було знято з порядку денного.

«Прем'єр-міністр України Тимошенко Ю.В., отримавши інформацію про відмову Кабінету Міністрів України від прийняття і затвердження директив на невигідних для України умовах, пішла на грубе перевищення своїх службових повноважень, — констатують члени ТСК. — Привласнивши собі функції колективного органу виконавчої влади — Кабінету Міністрів України, Прем'єр-міністр України Тимошенко Ю.В. одноосібно склала «директиви», підписала і скріпила їх печаткою Кабінету Міністрів України, а потім надала голові НАК «Нафтогаз України» Дубині О.В. В результаті підписання газових угод під тиском та на умовах Тимошенко Ю.В., інтересам української сторони було завдано збитків на мільярди доларів США…»

У звіті ТСК зазначається, що умови газових контрактів були погоджені особисто прем'єр-міністрами України та РФ у ніч з 17 на 18 січня в Москві під час таємних переговорів віч-на-віч. Згідно зі звітом ці умови порушили основні принципи побудови українсько-російських відносин у газовій сфері, які були встановлені 2 жовтня 2008 року Меморандумом про співробітництво у газовій сфері між урядами України та РФ. Депутати вважають, що Ю.Тимошенко не мала повноважень на зміну раніше досягнутих міжурядових домовленостей, тим більше в усній формі.

«У діях Прем'єр-міністра України Ю.Тимошенко вбачаються ознаки кримінальних злочинів та особиста залежність і зацікавленість, які виходять за рамки перевищення влади та службових повноважень, в яких Ю.Тимошенко визнана винною судом. Серед ознак інших злочинів дії Ю.Тимошенко мають і ознаки державної зради. Ці обставини мають бути досліджені правоохоронними органами, оскільки Тимчасова слідча комісія використала всі наявні в неї можливості для встановлення об'єктивних обставин підписання газових контрактів», — зазначається в постанові ВР.

З метою недопущення порушення Конституції України та демократичних принципів роботи органів державної влади та вищих посадових осіб держави Верховна Рада звернулась до Президента, Кабінету Міністрів, Генеральної прокуратури та Служби безпеки з рекомендацією посилити контроль за законністю дій посадових осіб органів влади.

ВИРОК

Два роки для екс-спікера

Комунарський райсуд м.Запоріжжя засудив екс-голову Верховної ради Криму Анатолія Гриценка до 2 років позбавлення волі з відстроченням виконання покарання на 2 роки.

Таке рішення було ухвалене судом з урахуванням пом'якшувальних обставин: на утриманні в А.Гриценка перебуває неповнолітня дитина, а її мати й дружина потребують лікування.

Крім того, у ході судового засідання один з епізодів, за яким екс-спікерові було пред'явлено обвинувачення, перекваліфікували з ст.365 КК («Перевищення влади або службових повноважень») на ст.367 («Службова недбалість»). Мова йде про незаконне вилучення земель військового радгоспу «Азовський» на території Криму.

Представники прокуратури, котрі підтримували обвинувачення щодо А.Гриценка, поки не повідомили, чи мають намір оскаржити вирок. На сьогодні колишнього спікера звільнено з-під варти.

А.Гриценко, який двічі обіймав посаду голови кримського парламенту, був затриманий 24 січня 2010 р. за обвинуваченням у скоєнні злочинів, передбачених ч.2 ст.364 («зловживання владою або службовим становищем, що спричинило тяжкі наслідки») і ч.3 ст.365 («перевищення влади або службових повноважень, що спричинило тяжкі наслідки»). Центральний райсуд м.Сімферополя обрав екс-спікерові запобіжний захід у вигляді тримання під вартою.

18 липня 2011 р. прокуратура направила «справу Гриценка» для визначення підсудності до Апеляційного суду АР Крим, який передав її до Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ, а той — до Апеляційного суду Запорізької області, що визначив підсудність: справу повинен розглядати Комунарський районний суд м.Запоріжжя.

Якщо вирок набуде чинності, колишній спікер позбудеться депутатського мандата, а умовний строк приведе до того, що А.Гриценко не зможе балотуватися на виборах упродовж 2 років.

АКТУАЛЬНЕ ІНТРЕВ'Ю

Голова Апеляційного суду Івано-Франківської області Надія СТЕФАНІВ:

«Непроцесуальні звернення» від можновладців нас не турбують

Надія СТЕФАНІВ *Народилася 12 березня 1963 р. в с.Сваричів Рожнятівського району Івано-Франківської області. У 1984 р. з відзнакою закінчила юридичний факультет Томського державного університету ім. В.В.Куйбишева. З 1984 до 1986 р. працювала слідчим слідчого відділення відділу внутрішніх справ Асиновського міськвиконкому Томської області. З 1986 до 1990 р. — старший міжгосподарський юрисконсульт Рожнятівського району Івано-Франківської області. Протягом 1990—2002 рр. — суддя Калуського райсуду Івано-Франківської області. Із січня 2002 р. — суддя Апеляційного суду Івано-Франківської області. Працювала заступником керівника цієї установи, а 20 грудня 2010 р. Надію Стефанів призначено головою Апеляційного суду Івано-Франківської області.*

› *Закінчення, початок на стор.1*

— З якими проблемами вдалося справитися, а розв'язання яких поки що відкладено на перспективу?

— Вдалося успішно завершити апеляційний розгляд справ, пов'язаних із соціальними виплатами, розгляд значної кількості кримінальних справ, що дозволило значно зменшити чисельність осіб, які тривалий час перебували під вартою, очікуючи вироків, від ремонтувати конвойні приміщення, частину залів судових засідань, реставрувати меблі, призначені для судових залів, установити в нарадчих кімнатах комп'ютерну техніку, відкрити в суді кол-центр, провести внутрішнє опитування щодо якості нашої роботи. Вперше в Україні між апеляційним судом та Івано-Франківським слідчим ізолятором установлено відеоконференцзв'язок, що забезпечує розгляд кримінальних справ без конвоювання осіб, котрі перебувають під вартою. Втім, це не тільки мої досягнення як керівника установи, вони є колективним здобутком. Без підтримки колег, розуміння та щоденної роботи працівників апарату суду вирішити ці проблеми було б важко. Тому, усвідомлюючи наступні кроки й завдання, які ще потрібно виконати, сподіваюся й надалі на підтримку.

Не вдалося поки що розв'язати проблеми господарського характеру: полагодити покрівлю приміщення суду, впорядкувати й відремонтувати підвальні приміщення. Основною перешкодою є недостатнє фінансування з боку держави.

— Наскільки мені відомо, ви перша на Прикарпатті жінка, яка очолила апеляційний суд. Склалася тенденція, що зазвичай чоловіки обіймають керівні посади. Як думаєте, чому жінці складніше справитися з головуванням?

— Дійсно, Івано-Франківський обласний суд (тепер — Апеляційний суд Івано-Франківської області) раніше очолювали тільки чоловіки. Історично склалася тенденція, що переважно чоловіки перебувають на керівних посадах у судових установах. Її пояснюють (в основному чоловіки!) тим, що жінкам надто важко поєднувати свої обов'язки дружини, матері з обов'язками керівника. Однак тенденції на те й існують, щоб змінюватися в той чи інший бік. Нині поступово відбуваються зміни на користь жінок.

Не думаю, що жінці складніше справитись із головуванням. В усякому разі необхідні організаторські здібності, високий рівень розвиненості лідерських якостей. Успішною керівна діяльність буде тільки за наявності мотивації досягнення успіху, динамізму професійного зростання, на що впливає, безумовно, і стаж роботи суддею.

Рішучість, надійність, наполегливість, ініціативність, вимогливість до себе та інших, воля, здатність до самоконтролю, вміння самостійно та своєчасно приймати рішення в критичних ситуаціях, брати на себе відповідальність — ось які якості характеризують керівника суду. І притаманні вони як чоловікам, так і жінкам. Крім цього, важливі такі риси, як оптимізм, комунікативні здібності. Жінка, маючи більш гнучкий розум і природну мудрість, частіше здатна піти на компроміс, якщо це необхідно для справи. Її складніше обдурити, жінка проникліва завдяки природній інтуїції.

Можна наводити багато прикладів, які спростовують міф про те, що чоловікові легше зробити кар'єру та простіше справитися з головуванням, ніж жінці, але всі вони розкривають та доводять тільки той факт, що представники обох статей здатні на високі досягнення однаковою мірою. Все залежить від самої людини та її особистих якостей.

— Чи доводилося вам звертатися по допомогу чи поради з приводу керівництва до Павла Гвоздика, який до вас очолював Апеляційний суд Івано-Франківської області, а нині є головою Ради суддів загальних судів?

— Мені випала нагода працювати під керівництвом П.Гвоздика, який очолював апеляційний суд нашої області, та певний час бути його заступником. Тоді ми набули досвіду в упровадженні нових підходів у організації роботи, зокрема електронного документообігу. Частину зі спільно задуманих планів мені довелося втілювати в життя вже після того, як П.Гвоздик перейшов на роботу до Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ та очолив Раду суддів загальних судів.

Зрозуміло, що поради керівника органу суддівського самоврядування й такої неординарної особистості, як Павло Олександрович, допомагають у реалізації нових ідей.

— Ваш вибір професії пов'язаний із сімейними традиціями? Коли ви зрозуміли, що готові бути суддею?

— Вибір професії не пов'язаний із сімейними традиціями, я виросла в простій, як тоді було прийнято називати, робітничо-селянській сім'ї. Батько був майстром з виготовлення меблів, мати працювала в місцевому колгоспі, була вправною кравчинею та дуже освіченою людиною, перечитала весь бібліотечний фонд сільської бібліотеки. Я дуже вдячна своїм батькам за виховання, незважаючи на труднощі, вони зуміли виростити чотирьох дітей, дати всім спеціальну та вищу освіту. Тому, швидше за все, можна сказати, що я не продовжила, а започаткувала сімейну традицію: за моїм прикладом юристами стали троє племінників, а згодом — і двоє моїх дітей. Уважаю, що в таких традиціях є багато корисного, спільні професійні інтереси допомагають знаходити вихід з різних життєвих ситуацій, об'єднують нас і зміцнюють родинні зв'язки. До того ж юридична професія дає дуже широкі можливості для застосування здобутих правових знань.

Що ж до готовності бути суддею, то вона прийшла з часом. Так, набувши досвіду роботи слідчим у правоохоронних органах, юрисконсультом, я вперше познайомилася з роботою суддів, беручи участь у процесах як представник сторони.

Виваженість та розсудливість судді в процесі сприймала як приклад поведінки при вирішенні правових проблем, як можливість застосування отриманих знань з різних галузей права на практиці. Хоча на той час стати суддею для мене було недосяжною мрією, здійснення якої стало можливим тільки після кардинальних змін у законодавстві в період перебудови та розпаду СССР. У 1990 році, коли процедуру обрання суддів змінили, я, маючи необхідний стаж практичної роботи, успішно склала кваліфікаційний іспит, що було однією з головних умов для кандидата, і була обрана суддею Калуського райсуду Івано-Франківської області.

«Невелика чисельність Ради суддів загальних судів не сприяє підвищенню ефективності її діяльності»

— Відповідно до новацій закону «Про судоустрій і статус суддів» чисельний склад рад суддів суттєво скоротився. Як гадаєте, чи підвищило це ефективність діяльності органів суддівського самоврядування?

— Система органів суддівського самоврядування відповідно до вимог закону «Про судоустрій і статус суддів» має особливості структури, пов'язані з тією чи іншою юрисдикцією, системою судів. Не є таємницею, що суди загальної юрисдикції є найбільш представницькими. З огляду на цю обставину невелика чисельність членів Ради суддів загальних судів (11 осіб), які представляють кількатисячний суддівський корпус, на мою думку, не сприяє підвищенню ефективності її діяльності як органу з широкими повноваженнями. Тому чисельність ради необхідно збільшити.

— Як ви оцінюєте оновлену процедуру добору на суддівські посади? Чи не вважаєте, що шлях, який доводиться долати претендентам, надто складний? Чи брали участь працівники вашої установи в нещодавньому конкурсі на зайняття вакантних посад суддів?

— Однією з важливих складових судової реформи є оновлена процедура добору на суддівські посади. Виконання цієї функції покладено на Вищу кваліфікаційну комісію суддів. Беззаперечним є факт, що впровадження об'єктивного процесу добору кандидатів на посади суддів, який передбачає врахування рівня їхніх професійних знань, морально-етичних якостей, сприяє утвердженню в Україні незалежної, підзвітної громадянам і прозорої судової системи.

Оновлену процедуру добору оцінюю позитивно. Більше того, вважаю її необхідним, логічним розвитком положень закону «Про судоустрій і статус суддів». За короткий термін ВККС розробила й упровадила в життя новітній механізм добору і призначення суддів на основі європейських стандартів. Ступеневий відбір створює умови для ефективної перевірки теоретичних знань і практичних навиків, морально-етичних якостей претендентів на посади суддів. Робота судді є надзвичайно відповідальною. Отже, шлях до цієї посади не повинен бути надто простим, але мета того варта.

Процедура першого добору була новою, виписаною поетапно, її впровадження практично починалося з чистого аркуша, тому слід віддати належне самовідданості всіх членів ВККС, які змогли відповідно до вимог закону достойно провести таку роботу.

Позитивним моментом цього процесу є надання можливості кожному, хто має за мету одягнути мантію, взяти участь у доборі, показати рівень своїх професійних знань, практичні навики. Проте потребує вдосконалення процес оцінки морально-етичних якостей претендентів. Не можна цю процедуру звести тільки до розгляду всіх заяв, скарг, нарікань та припущень щодо можливих негативних якостей кандидата. Повинна діяти презумпція позитивних морально-етичних якостей, а перевірці повинні підлягати тільки дані щодо конкретних вчинків, якщо такі мали місце.

У першій процедурі добору брало участь кілька працівників апеляційного суду, етап анонімного тестування пройшли тільки 2 кандидати, які в подальшому пройшли й наступні випробування. Вважаю, що кожен із працівників нашого суду, які брали участь у конкурсному відборі, є достойним претендентом. Невдачу на першому етапі пов'язую тільки з недостатністю часу для виконання тестових завдань, недосконалістю запитань, оскільки до деяких з них пропонувалося кілька правильних відповідей. Виправлення цих недоліків процедури дасть можливість працівникам нашого суду успішно пройти наступний відбір.

— Часто представники третьої гілки влади нарікають на неналежні умови праці. Чи зіткнулися законники із цією проблемою у вашому суді? Чи задоволені ви матеріально-технічним станом суду? Якщо ні, то що б хотіли покращити?

— Такі нарікання є справедливими. Створення належних умов праці — реальна потреба. Вона полягає в забезпеченні судів елементарними умовами: належним приміщенням, достатнім фінансуванням, починаючи з відправки кореспонденції та завершуючи обладнанням залів судових засідань, нарадчих кімнат, комп'ютеризацією робочого процесу, оплатою праці. Звичайно, це сприятиме ефективному виконанню обов'язків як працівниками апарату суду, так і суддями.

Матеріально-технічний стан Апеляційного суду Івано-Франківської області — на досить гарному рівні порівняно з іншими установами. Штатна чисельність нашого суду 180 осіб. Судді та працівники апарату повністю забезпечені необхідною комп'ютерною технікою, мають непогані умови праці. Хоча вони все-таки потребують покращення через збільшення фактичної кількості працівників. Апеляційний суд розміщений у Будинку правосуддя, що є пам'яткою архітектури місцевого значення. Незабаром йому виповниться 100 років. Очевидно, що будівля потребує великого обсягу ремонтних робіт, аби привести її в стан, придатний для здійснення правосуддя.

Маємо взаєморозуміння між судом та органами місцевої державної влади й місцевого самоврядування. Завдяки цьому рішенням Івано-Франківської обласної ради від 30.12.2011 вказане приміщення передано на баланс апеляційного суду, що дозволить розпочати процес із залучення коштів для проведення необхідних робіт стосовно реконструкції покрівлі та капітального ремонту підвальних приміщень для розширення службових площ адміністративного призначення задоволення соціальних потреб працівників та створення комфорту для відвідувачів суду.

Проблеми є, і вони потребують вирішення. Так, протягом року суддівський корпус нашої установи поповнили 8 суддів. У зв'язку із цим не вистачило службових приміщень для забезпечення кожного окремим кабінетом. Потрібні кошти для реконструкції службових приміщень, придбання робочих столів, офісних меблів для помічників суддів, облаштування залу судових засідань для осіб з обмеженими фізичними можливостями, архіву суду.

«Проблема якості не може безумовно залежати від оперативності слухання справ»

— Рада суддів України разом з Радою суддів загальних суддів наразі здійснює перевірки щодо дотримання прав осіб, яких тривалий час тримають під вартою. Керівництво судів, а також безпосередньо законників, які допустили порушення, викликають для давання пояснень. Як гадаєте, такі заходи сприятимуть позитивним зрушенням? Що б ви запропонували для більш оперативного розгляду справ?

— Рада суддів загальних судів може й повинна реагувати на поведінку таких законників, тому що це, по-перше, сприятиме завершенню розгляду справ, усуненню інших порушень, по-друге, запобігатиме відкриттю дисциплінарних проваджень. Тим самим існуватиме шанс для якнайшвидшого виправлення ситуації.

Для більш оперативного розгляду справ необхідне поєднання спільних зусиль як суддів, голів судів, які мають належним чином організувати процес, спланувати його в межах визначених законом строків, так і учасників судового розгляду — прокурорів, захисників, що дало б можливість забезпечити доставку підсудних конвоєм, присутність потерпілих та свідків, через неявку яких, на жаль, часто суддя змушений відкладати розгляд справ, застосовуючи привід. Сприятиме оперативності й упровадження відеоконференцзв'язку, як це передбачено проектом нового КПК. У нашому суді ми це відчули на практиці, адже розглядаємо апеляційні скарги осіб, до яких обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, використовуючи систему такого зв'язку, яка встановлена між нашим судом та Івано-Франківським слідчим ізолятором.

Дійсно, це реальна економія часу та коштів, необхідних на доставку особи в приміщення суду. Тому, користуючись нагодою, хочу подякувати за розуміння голові Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ Леонідові Фесенку, керівникові Державної пенітенціарної служби Олександру Лісіцкову, які підтримали нашу інноваційну ідею щодо системи відеоконференцзв'язку, що й дало можливість 16 червня 2011 року вперше впровадити її та застосовувати в подальшому.

> «Повинна діяти презумпція позитивних морально-етичних якостей, а перевірці мають підлягати тільки дані щодо конкретних учинків, якщо такі мали місце».

— Івано-Франківщину перевірки поки що оминули. У вашому регіоні немає проблем з дотриманням розумних строків розгляду справ та тривалим перебуванням підсудних під вартою? Скільки осіб загалом в області перебуває під вартою протягом року чи більше, очікуючи на рішення суду?

— Відповідно до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод кожна особа має право на розгляд справи відносно неї в розумні строки. Дотримання строків розгляду кримінальних справ, особливо тих, за якими осіб тримають під вартою, є невід'ємною частиною додержання вимог міжнародних стандартів прав та свобод людини.

Серйозність цієї проблеми підтверджують і рішення Європейського суду з прав людини, в яких констатується порушення Україною права на свободу й особисту недоторканність та розгляд справи впродовж розумного строку. У понад 200 рішеннях Суду, або в кожному 4-му, констатовано порушення ст.6 конвенції щодо надмірної тривалості слухання справ у судах.

Перевірки у нас не було не тому, що в регіоні немає проблем з дотриманням розумних строків, а, напевно, через те, що цю проблему ми контролюємо й вирішуємо. Кількість осіб, які перебувають під вартою понад рік, станом на 1.01.2012 дорівнювала 37 (24 кримінальні справи). Порівняно з попереднім періодом чисельність таких людей зменшилася на 24%, і така динаміка триває.

Питання дотримання прав осіб, яких тривалий час тримають під вартою, завершення розгляду справ стало одним із пріоритетних завдань роботи керівництва апеляційного суду. Про це наголошується на щомісячних навчальних семінарах суддів місцевих судів, відповідні питання є предметом розгляду на нарадах голів місцевих судів області. Щоквартально, а із січня 2012 року — щомісячно, працівники суду спільно з працівниками Івано-Франківського СІЗО проводять звірки щодо кількості осіб, яких тримають під вартою понад 6 місяців. Проводиться аналіз розгляду таких справ. Отримані дані направляємо у ВСС та РСЗС.

— Деякі судді переконують, що оперативність розгляду справ не завжди свідчить про якість, оскільки, намагаючись укластися в часові рамки, законник може несумлінно досліджувати матеріали справи. Що потрібно для того, аби суддям удавалося поєднувати оперативність та якість? Чи вдається це вам і вашим колегам?

— Дотримуватися строків розгляду та ухвалювати законні й обгрунтовані рішення — обов'язок судді. Так було завжди, тому проблема якості не може безумовно залежати від оперативності слухання справ.

Якість розгляду знизиться тоді, коли обсяг роботи буде непомірним. Визначення нормативів навантаження допоможе вирішити цю проблему. В апеляційному суді воно не є високим, строків розгляду справ судді дотримуються, якість розгляду апеляцій на вироки та постанови суду минулого року знизилась, але це пов'язано з іншими причинами. Аналізуючи їх, можна зазначити як основні такі:

- неправильне застосування вимог закону при призначенні покарання;
- помилки щодо кваліфікації дій підсудних;
- неналежне обгрунтування висновків суду в ухвалах.

Над усуненням цих помилок судді працюють, підвищення якості роботи стане першочерговим завданням.

— Як ви ставитеся до того, щоб за тяганину несли відповідальність не лише судді, які її допустили, а й голови судів?

— У законі не виписано можливості притягнення до дисциплінарної відповідальності керівника суду за неналежне виконання адміністративних обов'язків. Однак до цієї думки ставлюся позитивно, тому що голова повинен організувати роботу установи й здійснювати контроль таким чином, аби дотримувалися строки розгляду справ. Якщо організаційно-контрольних заходів не вистачить, то залишається такий важіль, як подання про притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, що в більшості випадків є дієвим методом впливу. Якщо ж голова суду не володіє ситуацією щодо дотримання строків, тяганини в суді, не вживає жодних організаційних заходів, то це ознаки бездіяльності. Чому б тоді не передбачити можливість його відповідальності?

«Спроби впливу на суди пов'язані з організацією їх фінансування»

— Вже більш ніж рік судді живуть за новим законом «Про судоустрій і статус суддів». Покращилося ваше життя і життя ваших колег після його прийняття чи все ж законодавці чогось не врахували?

— Закон органічно ввійшов у наше життя. Позитивно оцінюю його положення стосовно впровадження процедури добору суддів, процесу притягнення до дисциплінарної відповідальності, збільшення суддівської винагороди, що є особливо важливим для початківців, визначення повноважень зборів суддів як органу суддівського самоврядування. У той же час закон не містить положень щодо соціального захисту суддів, зокрема виплат у разі тяжкого захворювання чи смерті, житлового забезпечення. Напевно, не зовсім правильним є заборона нагороджувати суддю за багаторічну та сумлінну працю. Вдосконаленню немає меж, тому акт не є ідеальним і потребує змін.

— Чи позначилося зменшення повноважень голови суду (після ухвалення закону «Про судоустрій і статус суддів») на вашому практичному обсязі роботи?

— Головою суду працюю тільки в умовах дії закону «Про судоустрій і статус суддів». Незважаючи на те що повноваження голови виписані в ньому загальними фразами, це не може вплинути на практичний обсяг роботи керівника суду, який представляє установу як орган державної влади та повинен забезпечити її гідне функціонування, виконання особливої ролі як органу, котрий діє на підставі закону, захищає законні права та інтереси громадян і держави.

— Які найбільш резонансні справи були в провадженні суду за останні роки?

— За останні роки в провадженні суду особливо резонансних справ не було. Надійшла на апеляційний розгляд кримінальна справа за обвинуваченням учасників організованої злочинної групи — посадових осіб банківської установи — у привласненні коштів у особливо великих розмірах.

Можу пригадати справу за позовом головного управління юстиції в інтересах громадянина Польщі Х. про повернення дитини до місця постійного проживання, рішенням апеляційного суду позов було задоволено. Цю справу згадала тому, що нині в провадженні Європейського суду є справа «Х. проти України», оскільки рішення нашого суду дотепер не виконане.

> «Голова повинен організувати роботу установи й здійснювати контроль таким чином, аби дотримувалися строки розгляду справ».

— Щоб вивести суддів із залежності від регіональної влади, президент Росії закликав суди зробити публічною практику так званого телефонного права. Поки такі правила діють тільки у Вищому арбітражному суді РФ, де стверджують, що з моменту публікації звернень чиновників з приводу судових рішень кількість такого роду телефонних дзвінків зменшилася. Як гадаєте, такі заходи були б ефективними й у вітчизняних обителях Феміди? Що б ви запропонували? Як часто судді Апеляційного суду Івано-Франківської області стикаються з «непроцесуальними зверненнями» можновладців?

— Суспільство має сприймати суди як установи, покликані захищати права громадян. Звертаючись до суду, кожна людина має вірити в те, що рішення Феміди, яким би воно не було, ухвалено неупереджено, виважено та на підставі норм закону. Процедури добору суддів та призначення на адміністративні посади нині відокремлені від впливу регіональної влади. Тому «непроцесуальні звернення» від можновладців нас не турбують.

— Чому на третю гілку влади в нашій державі впливають дві інші й чи можливо вийти з-під цього впливу?

— Незалежність суду є невід'ємною складовою правової держави, нормального розвитку й функціонування будь-якого суспільства. Основні принципи незалежності судових органів, схвалені Генеральною Асамблеєю ООН, передбачають, що кожна держава повинна надавати відповідні засоби, які давали б змогу судам належним чином виконувати свої функції. Це стосується насамперед організаційного й матеріального елементів побудови судової влади. Із цієї точки зору спроби впливу на суди можуть бути пов'язані з організацією їх фінансування, яке, як правило, здійснюється структурами, підпорядкованими органам виконавчої влади, або ж специфікою формування суддівського корпусу, оскільки відповідно до положень Конституції перше призначення на посаду судді здійснює Президент, а обрання безстроково — Верховна Рада. Можна припустити, що кадрові рішення в системі судової влади мали б стати прерогативою Вищої кваліфікаційної комісії суддів та Вищої ради юстиції або ж незалежної інституції, створеної на їхній основі.

У той же час судова гілка влади, зважаючи на філософію та специфіку поділу влади, у системі стримувань і противаг має певний вплив на дві інші — законодавчу та виконавчу — шляхом здійснення судочинства.

— Чи траплялися у вашій практиці випадки тиску на суддів, чи надходили погрози на їхню адресу?

— Випадків тиску й погроз на адресу суддів не було.

— Цього року фінансування загальних апеляційних судів значно зросло. Чи вистачить цих коштів, щоб забути про минулорічні труднощі?

— Дійсно, фінансування зросло, але слід урахувати, що в основному це пов'язано з уведенням в дію положення закону про виплату суддівської винагороди. На проведення ж ремонтів, придбання офісних меблів, марок коштів може не вистачити. Маємо надію на спеціальний рахунок, який поповнюватиметься за рахунок судового збору, що допоможе вирішити ряд господарських проблем та питання відправлення поштової кореспонденції.

— Який у вашому розумінні образ ідеального юриста? Чи відповідає йому нинішнє молоде покоління?

— На першому місці мають бути високі морально-етичні якості. Ідеальним юристом можна вважити особу, яка б поряд із цим мала високу підготовку, глибокі знання у сфері права, постійно працювала над самовдосконаленням.

КАДРИ

Президент України
Указ

Про призначення суддів

Відповідно до статті 127 та частини першої статті 128 Конституції України **постановляю**:

1. Призначити строком на п'ять років у місцевих адміністративних судах на посади:
суддів окружного адміністративного суду Автономної Республіки Крим:
ПАКЕТ Тетяну Валеріївну,
СУВОРОВУ Світлану Володимирівну;
суддів Вінницького окружного адміністративного суду:
БОШКОВУ Юлію Миколаївну,
ЗАБРОЦЬКУ Людмилу Олександрівну;
судді Львівського окружного адміністративного суду
САСЕВИЧА Олександра Михайловича;
судді Миколаївського окружного адміністративного суду
ЛЕБЕДЄВУ Ганну Володимирівну;
судді Полтавського окружного адміністративного суду
ЯСИНОВСЬКОГО Івана Григоровича;
судді Тернопільського окружного адміністративного суду
ЧЕПЕНЮК Ольгу Володимирівну;
суддів Харківського окружного адміністративного суду:
КОРОТКОВУ Ольгу Вікторівну,
НУРУЛЛАЄВА Ількіна Садагат огли;
суддів Хмельницького окружного адміністративного суду:
КОВАЛЬЧУК Альбіну Миколаївну,
ПОЛЬОВОГО Олександра Леонідовича;
судді Черкаського окружного адміністративного суду
ОРЛЕНКО Валентину Іванівну;
суддів окружного адміністративного суду міста Севастополя:
БАЛАСЬ Тетяну Павлівну,
ГУРІНА Дмитра Миколайовича.
2. Призначити строком на п'ять років у місцевих господарських судах на посади:
судді господарського суду Автономної Республіки Крим
ПУКАСА Антона Юрійовича;
судді господарського суду Волинської області
ВОРОНЯКА Андрія Сергійовича;
суддів господарського суду Дніпропетровської області:
КОЛІСНИКА Івана Івановича,
КРИЖНОГО Олександра Миколайовича;
суддів господарського суду Донецької області:
ГОВОРУНА Олександра Володимировича,
КАРАБАНЬ Яну Анатоліївну,
КОЛЕСНИКА Романа Миколайовича,
КУЧЕРЯВУ Оксану Олександрівну,
САЖНЕВУ Марію Володимирівну,
ФІЛІМОНОВУ Олену Юріївну;
суддів господарського суду Кіровоградської області:
ГЛУШКОВА Максима Сергійовича,
ЦОБЕНКА Руслана Олександровича;
суддів господарського суду Львівської області:
ДОЛІНСЬКУ Оксану Зеновіївну,
КИДИСЮКА Романа Анатолійовича,
КОССАКА Степана Михайловича,
ЯВОРСЬКОГО Богдана Івановича;
судді господарського суду Миколаївської області
БЕЗДОЛЮ Дмитра Олександровича;
суддів господарського суду Рівненської області:
ПАШКЕВИЧ Ірину Олександрівну,
ТОРЧИНЮКА Вадима Георгійовича,
ТРУСКАВЕЦЬКОГО Василя Петровича;
судді господарського суду Херсонської області
НІКІТЕНКА Сергія Валерійовича;
суддів господарського суду Чернігівської області:
СЕЛІВОНА Артема Миколайовича,
ЦЮКАЛА Юрія Вікторовича.
3. Призначити строком на п'ять років у місцевих загальних судах на посади:
судді Білогірського районного суду Автономної Республіки Крим
ГРЕБЕННІКОВУ Наталю Олександрівну;
судді Євпаторійського міського суду Автономної Республіки Крим
ВІЛЬХОВОГО Ігоря Миколайовича;
суддів Сімферопольського районного суду Автономної Республіки Крим:
КУЛІШОВА Андрія Сергійовича,
ПАНІНУ Павліну Євгенівну;
судді Ладижинського міського суду Вінницької області
ВОЛОШИНУ Тетяну Вікторівну;
судді Шаргородського районного суду Вінницької області
ГАВРИЩУКА Андрія Володимировича;
судді Ямпільського районного суду Вінницької області
ГАВРИЛЮК Тетяну Володимирівну;
судді Камінь-Каширського районного суду Волинської області
АНТОНЮК Олесю Володимирівну;
судді Ковельського міськрайонного суду Волинської області
ДЕНИСЮК Тетяну Валеріївну;
судді Локачинського районного суду Волинської області
КІДИБУ Тетяну Олександрівну;
судді Індустріального районного суду міста Дніпропетровська
ШКЛЯРУКА Дениса Сергійовича;
судді Красногвардійського районного суду міста Дніпропетровська
МАЩУКА Віталія Юрійовича;
судді Ленінського районного суду міста Дніпропетровська
ТАУСА Максима Маровича;
судді Довгинцівського районного суду міста Кривого Рогу Дніпропетровської області
РИБАЄВА Олега Аркадійовича;
суддів Артемівського міськрайонного суду Донецької області:
ОНИСКА Руслана Вікторовича,
ЧУДОВСЬКОГО Дениса Олеговича,
ШЕВЧЕНКО Лілію Володимирівну;
судді Докучаєвського міського суду Донецької області
ЄПІШИНА Юрія Миколайовича;
судді Краснолиманського міського суду Донецької області
МІРОШНИЧЕНКА Олександра Володимировича;
судді Слов'янського міськрайонного суду Донецької області
ЯКУШУ Наталію Вікторівну;
судді Харцизького міського суду Донецької області
СИДОРОВУ Марину Володимирівну;
судді Центрально-Міського районного суду міста Горлівки Донецької області
МАРЧЕНКО Наталію Юріївну;
судді Ворошиловського районного суду міста Донецька
ХАРАКОЗА Костянтина Сергійовича;
суддів Київського районного суду міста Донецька:
ЛЯХА Михайла Юрійовича,
ОПОЛИНСЬКУ Інну Георгіївну;
судді Пролетарського районного суду міста Донецька
МАЙДАННІКОВА Олексія Івановича;
судді Жовтневого районного суду міста Маріуполя Донецької області
ІКОРСЬКУ Єлізавету Сергіївну;
судді Іллічівського районного суду міста Маріуполя Донецької області
ХАРАДЖУ Ольгу Олександрівну;
судді Орджонікідзевського районного суду міста Маріуполя Донецької області
КОПИЛОВУ Ларису Вікторівну;
судді Гірницького районного суду міста Макіївки Донецької області
ЧЕКАЙЛОВУ Ольгу Сергіївну;
судді Совєтського районного суду міста Макіївки Донецької області
МЕЛЬНИКА Юрія Анатолійовича;
судді Центрально-Міського районного суду міста Макіївки Донецької області
КУЗНЕЦОВА Романа Олександровича;
судді Баранівського районного суду Житомирської області
КОВАЛИКА Юрія Анатолійовича;
судді Бердичівського міськрайонного суду Житомирської області
КОРБУТА Володимира Володимировича;
судді Тячівського районного суду Закарпатської області
НІТОЧКА Віталія Васильовича;
судді Куйбишевського районного суду Запорізької області
СОЛОДОВНІКОВА Романа Сергійовича;
судді Мелітопольського міськрайонного суду Запорізької області
ПОНОМАРЕНКО Людмилу Ервантівну;
судді Токмацького районного суду Запорізької області
ГАВІЛЕЙ Марину Миколаївну;
судді Галицького районного суду Івано-Франківської області
ГАПОЛЯКА Тараса Володимировича;
суддів Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області:
БАБІЙ Ольгу Михайлівну,
ПОПОВИЧА Володимира Стефановича;
судді Бориспільського міськрайонного суду Київської області
ТКАЧЕНКА Дмитра Володимировича;
судді Васильківського міськрайонного суду Київської області
МЕДВЕДЄВА Костянтина Вікторовича;
суддів Ірпінського міського суду Київської області:
КУХЛЕНКА Дмитра Сергійовича,
ЧЕРНОВА Дмитра Євгеновича;
судді Переяслав-Хмельницького міськрайонного суду Київської області
ОПАНАСЮКА Ігоря Олександровича;
суддів Фастівського міськрайонного суду Київської області:
БОНЧЕВА Ігоря Володимировича,
ЗЕБЕЛЯН Наталію Вікторівну;
судді Кіровоградського районного суду Кіровоградської області
ГЕРШКУЛА Ігоря Миколайовича;
судді Компаніївського районного суду Кіровоградської області
РЕВЯКІНУ Оксану Володимирівну;
судді Кіровського районного суду міста Кіровограда
КУЛІНКУ Людмилу Дмитріївну;
судді Первомайського міського суду Луганської області
ОВЧАРЕНКО Олену Леонідівну;
судді Артемівського районного суду міста Луганська
ЗОРІКА Миколу Володимировича;
судді Червоноградського міського суду Львівської області
ГРАБОВСЬКОГО Віталія Володимировича;
судді Сихівського районного суду міста Львова
ДУЛЕБКА Назарія Ігоровича;
судді Березанського районного суду Миколаївської області
ТАВЛУЯ Валерія Васильовича;
судді Вознесенського міськрайонного суду Миколаївської області
ДОМАРЄВУ Наталію Володимирівну;
судді Жовтневого районного суду Миколаївської області
САУКОВУ Ангеліну Анатоліївну;
судді Центрального районного суду міста Миколаєва
ПРОХОРОВА Павла Анатолійовича;
судді Білгород-Дністровського міськрайонного суду Одеської області
ЧЕБАН Наталію Вікторівну;
суддів Ізмаїльського міськрайонного суду Одеської області:
СМОКІНУ Галину Іванівну,
ЯКОВЕНКА Івана Івановича;
судді Хорольського районного суду Полтавської області
СТАРОКОЖКА Володимира Петровича;
судді Демидівського районного суду Рівненської області
КРАВЦІВА Олега Романовича;
суддів Зарічненського районного суду Рівненської області:
КОРСУНА Володимира Ярославовича,
СНІТЧУК Руслану Михайлівну;
судді Охтирського міськрайонного суду Сумської області
МІРОШНИЧЕНКО Оксану Вікторівну;
судді Путивльського районного суду Сумської області
ДАНІК Яну Іванівну;
судді Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області
ВОРОБЕЛЬ Наталію Павлівну;
судді Балаклійського районного суду Харківської області ФЕЛЕНКА Юрія Анатолійовича;
судді Чугуївського міського суду Харківської області
ПАНАЇДА Ігоря Васильовича;
судді Дзержинського районного суду міста Харкова
ЦВІРУ Діану Миколаївну;
судді Червонозаводського районного суду міста Харкова
БЛАГУ Ірину Сергіївну;
судді Голопристанського районного суду Херсонської області
ТРЕТЬЯКОВУ Ірину Володимирівну;
судді Скадовського районного суду Херсонської області
ПУХАЛЬСЬКОГО Сергія Валерійовича;
судді Дніпровського районного суду міста Херсона
РЯДЧУ Тетяну Іванівну;
судді Кам'янець-Подільського міськрайонного суду Хмельницької області
КУЗНЯК-ГОДЛЕВСЬКУ Елеонору Віталіївну;
суддів Хмельницького міськрайонного суду Хмельницької області:
БАЄВА Сергія Михайловича,
ДЕМІНСЬКУ Аліну Анатоліївну;
судді Чемеровецького районного суду Хмельницької області
ШЕВЧИК Оксану Михайлівну;
судді Драбівського районного суду Черкаської області
ЧЕПУРНОГО Олександра Петровича;
судді Глибоцького районного суду Чернівецької області
МАКОВІЙЧУК Юлію Василівну;
судді Бобровицького районного суду Чернігівської області
БУЛИГУ Наталію Олександрівну;
судді Деснянського районного суду міста Києва
ПЕТРІЩЕВУ Ірину Валентинівну;
судді Дніпровського районного суду міста Києва
ОРДУ Олену Олександрівну;
суддів Оболонського районного суду міста Києва:
КОРОТКОВУ Ольгу Сергіївну,
ШУМЕЙКО Олену Ігорівну;
судді Подільського районного суду міста Києва
ШАХОВНІНУ Марину Олегівну;
судді Шевченківського районного суду міста Києва
МАЛІНОВСЬКУ Валентину Миколаївну;
судді Гагарінського районного суду міста Севастополя
ГАВРИЛОВУ Олену Василівну;
суддів Ленінського районного суду міста Севастополя:
КЛІМАКОВА Віктора Миколайовича,
РУБАНА Максима Вікторовича.

Президент України
В.ЯНУКОВИЧ

м.Київ,
12 березня 2012 року
№193/2012

ВІТАЄМО!

ОЛЕКСАНДР КОТ
25 березня, 59 років

Суддя Вищого господарського суду, секретар першої судової палати.

ВАЛЕНТИНА ЦВІГУН
26 березня

Суддя Вищого господарського суду, заслужений юрист України.

ОЛЕКСІЙ ЧЕРНОВСЬКИЙ
28 березня, 63 роки

Голова Апеляційного суду Чернівецької області, кандидат юридичних наук, заслужений юрист України.

МИХАЙЛО ЗАПОРОЖЕЦЬ
31 березня, 44 роки

Суддя Конституційного Суду, кандидат юридичних наук.

ПРИЗНАЧЕННЯ

Президент України
Указ

Про переведення суддів

Відповідно до статті 73 та частини першої статті 80 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» **постановляю**:
1. Перевести суддів у межах п'ятирічного строку:
Бахчисарайського районного суду Автономної Республіки Крим РАДЬКОВУ Ірину Вікторівну на роботу на посаді судді Київського районного суду міста Сімферополя Автономної Республіки Крим;
Хмільницького міськрайонного суду Вінницької області ШЕВЧУК Любаву Павлівну на роботу на посаді судді Вінницького районного суду Вінницької області;
Гайсинського районного суду Вінницької області САБЛУКА Сергія Анатолійовича на роботу на посаді судді Ленінського районного суду міста Вінниці;
Красноармійського міськрайонного суду Донецької області ЧАЛЬЦЕВУ Тетяну Володимирівну на роботу на посаді судді Київського районного суду міста Донецька;
Приморського районного суду Запорізької області МИХАЙЛОВУ Анну Володимирівну на роботу на посаді судді Комунарського районного суду міста Запоріжжя;
Рогатинського районного суду Івано-Франківської області БОЛЮК Інесу Ігорівну на роботу на посаді судді Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області;
Миронівського районного суду Київської області ЧИРКУ Станіслава Станіславовича на роботу на посаді судді Бориспільського міськрайонного суду Київської області;
Лисичанського міського суду Луганської області РУКАС Оксану Володимирівну на роботу на посаді судді Марківського районного суду Луганської області;
Перемишлянського районного суду Львівської області КІПЧАРСЬКОГО Миколу Олексійовича на роботу на посаді судді Пустомитівського районного суду Львівської області;
Білгород-Дністровського міськрайонного суду Одеської області ДОНЦОВА Дениса Юрійовича на роботу на посаді судді Приморського районного суду міста Одеси;
Донецького окружного адміністративного суду ІВЧЕНКА Віталія Борисовича на роботу на посаді судді Приморського районного суду міста Одеси;
Семенівського районного суду Полтавської області ПОТЕТІЯ Анатолія Григоровича на роботу на посаді судді Полтавського районного суду Полтавської області;
Фастівського міськрайонного суду Київської області ГОЛОВКА Віталія Миколайовича на роботу на посаді судді Носівського районного суду Чернігівської області;
Щорського районного суду Чернігівської області КОЗАК Вікторію Іванівну на роботу на посаді судді Чернігівського районного суду Чернігівської області;
Білоцерківського міськрайонного суду Київської області ТАРАН Наталію Григорівну на роботу на посаді судді Деснянського районного суду міста Києва;
Вишгородського районного суду Київської області ЛІТВІНОВА Віталія Євгеновича на роботу на посаді судді Оболонського районного суду міста Києва;

ЗАСІДАННЯ

Збій системи

Комп'ютер «підсунув» судді заяву в чужій справі

ТЕТЯНА САДИЧЕНКО

15 березня ВККС оголосила догану судді Марині Труфановій, котра скасувала ухвалу про забезпечення позову, винесену її колегою. При цьому виправдовувалася тим, що справа потрапила до неї через збій автоматизованої системи документообігу.

М.Труфановій насилу вдалося переконати В.Мікуліна в тому, що вона діяла не з корисливих мотивів.

Незважаючи на те що один служитель Феміди не має права скасовувати постанову іншого, суддя Артемівського районного суду м.Луганська М.Труфанова зняла арешт на майно, накладений її колегою суддею Світланою Морозовою.

На питання Лідії Горбачової, яким чином заява про скасування забезпечення позову опинилася в неї, М.Труфанова відповіла: «Збій системи. Машина так розподілила. Сказали розглядати». «Але ви ж знали, що до цього справу розглядала ваша колега! — здивувався Віктор Мікулін. — Ви ж повинні були взяти це до уваги!» Суддя відзначила, що справу вона піднімала. Більш того, знайшла в ній інформацію про те, що сама С.Морозова частково скасувала власну ухвалу, а також розписку позивача про те, що він не проти таких дій.

«До речі, а чому ви не запросили позивача на свій суд?» — поцікавився В.Мікулін. Суддя спробувала запевнити члена ВККС у протилежному, проте той був непохитний: «У справі про це нічого немає».

У відповідь на запитання, чи знає вона про те, що скасувати ухвалу про забезпечення позову може тільки той суддя, який її виніс, М.Труфанова знову нагадала, що заяву «підсунула» їй автоматизована система документообігу, а голова суду, коли вона звернулася до нього із запитанням з цього приводу, сказав розглядати справу.

«Але це ж не позов! — здивувалася Галина Колесник. — Це ж заява! У вас що й заяви машина розподіляє?» В.Мікулін вирішив копнути глибше й поцікавився, чи мали інтерес в цій справі сама служителька Феміди й голова суду. «Ні, — упевнено відповіла М.Труфанова. — Ми просто не знали, як себе з машиною вести».

Утім, як відомо, незнання не звільняє від відповідальності, тому за збій у роботі комп'ютера довелося розплачуватися людям: самій судді винесли догану, а голові попросили «передати привіт».

У решті питань про притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності (а їх у «кваліфікаційників» на порядку денному було понад 300) обійшлося без участі «машин». А іноді — й без участі самих законників. Деякі не змогли дістатися до Києва через проблеми з квитками, а деякі, як виявилось, і узагалі були у відрядженні.

Проте з'явилися ті, кого члени ВККС так і не дочекалися в ході попередніх засідань. Так, нарешті прийшов суддя Гребінківського районного суду Полтавської області Олексій Радзівон. Правда, не один — разом з ним до зали засідань увійшли представник підприємства «Спадщина-Капітал», гендиректор якого оскаржив дії судді, разом з адвокатом. За словами останнього, А.Радзівон виніс неправомірне рішення, що стосується власності, оскільки підставою для цього стала заява колишнього чоловіка клієнтки правозахисника, що не є стороною в справі. «Моє світовідчуття мені підказує, що це — злочинне діяння! — заявив адвокат. — Прошу комісію клопотати про відміну рішення».

Після того, як Микола Пінчук нагадав, що ВККС не апеляційна чи касаційна інстанція, а розглядає тільки дії судді, адвокат вирішив і з приводу самого судді висловитися: «Цей громадянин виносить рішення іменем України, Тараса Шевченка, Лесі Українки, мене і моєї нації!», — сказав він, відзначивши ще раз, що такі рішення його не влаштовують.

Сам же суддя свої порушення пояснив просто: він знав, що заява була подана особою, що є не стороною в справі, але також знав про особисті відносини, що існували між заявником і жінкою. «Я мав ухвалити рішення про залучення до справи третьої сторони, — визнав свою помилку А.Радзівон, — але не зробив цього. Він був у реанімації. Зіграли емоції».

Пом'якшити подібними заявами «кваліфікаційників» судді не вдалося — він отримав цілком виправдану догану. Втім, догана — не гірше дисциплінарне стягнення, накладене цього дня членами ВККС на служителів Феміди, що провинилися.

У Вищу раду юстиції було направлено висновок комісії про встановлення фактів, що свідчать про порушення присяги суддею Теплодарського міського суду Одеської області Сергієм Марченком, в якому міститься рекомендація про його звільнення.

Сам суддя на засідання не з'явився (причому вже не вперше). Правда, на цей раз у нього була «поважна причина» — С.Марченка притягнуто до кримінальної відповідальності, йому інкримінують ч.2 ст.368 КК («Одержання хабара»). ◉

ДОСВІД

Німецькі «канікули» для навчання

КСЕНІЯ МАГНУШЕВСЬКА

Вища кваліфікаційна комісія суддів пішла на тижневі «канікули»: з 19 до 23 березня засідання не проводилися, адже представники постійно діючого органу їздили переймати досвід німецьких колег.

«Кваліфікаційники» постійно намагаються покращувати роботу комісії. Найчастіше вони займаються вирішенням питань удосконалення процедури добору кандидатів на посади суддів, притягнення до дисциплінарної відповідальності. ВККС цікавить думка не лише вітчизняних експертів, науковців та служителів Феміди, а й іноземних.

У минулому році представники комісії побували в Іспанії, Польщі та Грузії і поспілкувалася з представниками судової влади цих країн. 18—23 березня делегація ВККС та члени Ради суддів України відвідали Німеччину.

Представники делегації ознайомились із системою добору кандидатів на посади суддів та методикою визначення потреб персоналу в судах землі Нижня Саксонія, провели дискусії щодо здійснення оцінки якостей володарів мантій та підстав і порядку притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності.

Члени делегації поспілкувалися з керівником суду та президентом Вищого суду землі Нижня Саксонія Гансом-Отто Бартельсом та Томасом Рікгоффом відповідно. Говорили і про юридичну освіту в Німеччині, і про референдаріат (підготовчу практику). Гостям розповіли про те, як відбувається добір кандидатів на посади суддів та призначення довічно.

З представником вищого суду (м.Олденбург) Горстом Фрілсом члени делегації обговорювали питання підвищення кваліфікації законників, а з Г.-О.Бартельсом та Герхардом Кірхером — кар'єрне зростання служителів Феміди, порядок призначення головуючих суддів та президентів судів.

Також українські правники відвідали дільничий суд у м.Леєр, взяли участь у судовому засіданні. Програмою перебування делегації передбачалася й екскурсія на верф «Майєр верфт» у м.Папенбург. Тобто «кваліфікаційники» не лише переймали досвід у німецьких колег, а й знайшли час для відпочинку.

Удома ж «кваліфікаційників» чекає багато роботи, попереду в них напружений тиждень. 26 березня комісія займатиметься розглядом «дисциплінарок», 27 — роздаватиме безстрокові та перевідні «перепустки», а також розглядатиме питання про відсторонення суддів від посади у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності на підставі постанови Генпрокурора.

А от 28 березня відповідальний для комісії момент: відбудеться другий конкурс на заміщення вакантних посад суддів у місцевих обителях Феміди.

Сподіватимемося, що члени ВККС повернуться з робочої поїздки в доброму гуморі й привезуть у подарунок «кваліфікаційникам», які не їздили до ФРН, «валізу» позитивних вражень та емоцій. А найголовніше — досвід німецьких колег щодо підвищення кваліфікації, процедури добору володарів мантій та дисциплінарної відповідальності. ◉

КАДРИ

Керівне поповнення

ВРЮ довірила адміннпортфелі 7 суддям

Вища рада юстиції
Довідка
про результати розгляду
питань порядку денного

13 березня 2012 року ***м.Київ*** **№4**

1. За поданням Ради суддів адміністративних судів ВРЮ прийняла рішення про призначення БЕРШОВА Геннадія Євгеновича на посаду голови Харківського апеляційного адміністративного суду.

2. За поданням Ради суддів господарських судів ВРЮ прийняла рішення про призначення суддів на адміністративні посади:

ЄМЕЛЬЯНОВА Артура Станіславовича — головою Київського апеляційного господарського суду;

КНЯЗЬКОВА Валерія Володимировича — головою Господарського суду м.Києва.

3. За поданням Ради суддів загальних судів ВРЮ прийняла рішення про призначення суддів на адміністративні посади:

КРИМСЬКОЇ Оксани Михайлівни — заступником голови Апеляційного суду Запорізької області;

ДЕМ'ЯНЧЕНКА Сергія Миколайовича — головою Зіньківського районного суду Полтавської області;

ПОПОВИЧА Віктора Володимировича — головою Семенівського районного суду Чернігівської області

БОЙКА Павла Миколайовича — заступником голови Долинського районного суду Кіровоградської області.

4. Прийнято рішення про внесення подання Президентові про призначення кандидатів на посади суддів місцевих адміністративних судів:

Дуляницької Світлани Мефодіївни — Запорізького окружного адміністративного суду;

Микитин Надії Михайлівни — Івано-Франківського окружного адміністративного суду;

Поліщук Людмили Олександрівни — Чернігівського окружного адміністративного суду;

Севастьяненко Катерини Олександрівни — Харківського окружного адміністративного суду;

Спасової Наталії Володимирівни — Донецького окружного адміністративного суду.

5. Прийнято рішення відмовити у внесенні подання Президентові про призначення Дудіна Сергія Олександровича на посаду судді Окружного адміністративного суду Автономної Республіки Крим.

6. Прийнято рішення про внесення подання Президентові про призначення кандидатів на посади суддів місцевих господарських судів:

Британської Юлії Сергіївни — Господарського суду Миколаївської області;

Віннікова Сергія Валерійовича — Господарського суду Луганської області;

Жерьобкіної Євгенії Анатоліївни — Господарського суду Сумської області;

Заярнюка Івана Володимировича — Господарського суду Хмельницької області;

Кочергіної Валентини Олександрівни — Господарського суду Рівненської області;

Мацко Оксани Сергіївни — Господарського суду Полтавської області;

Моцьора Василя Володимировича — Господарського суду Чернігівської області;

Сіроша Дмитра Миколайовича — Господарського суду Полтавської області;

Яроцького Андрія Миколайовича — Господарського суду Хмельницької області.

7. Прийнято рішення про внесення подання Президентові про призначення кандидатів на посади суддів місцевих загальних судів:

Анциборенко Ніни Миколаївни — Корольовського районного суду м.Житомира;

Афанасьєва Михайла Сергійовича — Сакського міськрайонного суду Автономної Республіки Крим;

Бєсєди Ганни Вікторівни — Індустріального районного суду м.Дніпропетровська;

Богун Оксани Олегівни — Будьонівського районного суду м.Донецька;

Бойка Юрія Олександровича — Козельщинського районного суду Полтавської області;

Борисова Сергія Анатолійовича — Дніпропетровського районного суду Дніпропетровської області;

Бредуна Дмитра Сергійовича — Хортицького районного суду м.Запоріжжя;

Булгакової Ганни Володимирівни — Перевальського районного суду Луганської області;

Буніна Євгена Олександровича — Дворічанського районного суду Харківської області;

Васильєвої Олени Олександрівни — Червонозаводського районного суду м.Харкова;

ГАРАНТІЇ

Унікальний захист

Біженців не зможуть видворити з України без рішення суду

› Закінчення, початок на стор.1

«Хворобливі моменти»

Крім того, у ході пленуму був прийнятий проект постанови ВАС щодо рішення судових суперечок, що виникають у зв'язку з використанням стст.39, 48, 50, 51, 52 і 54 закону «Про статус і соціальний захист громадян, що постраждали в результаті Чорнобильської катастрофи».

«З цим законом пов'язано багато проблем, — відзначив М.Смокович. — У судах розглядається багато справ цієї категорії». За словами секретаря пленуму, голова ВАС Ігор Темкіжев раніше вже ставив питання про ухвалення подібної постанови, проте робоча група була сформована тільки в лютому цього року. Поштовхом послужило рішення щодо соціальних виплат, винесене Конституційним судом 25 січня.

Робоча група, яку очолював заступник голови ВАС Михайло Цуркан, підготувала проект з 13 пунктів, у яких, зокрема, мова йде про права «чорнобильців» на доплату, пенсію й компенсацію за заподіяну здоров'ю шкоду, а також про початкові критерії їх нарахування. Крім того, передбачені в постанові й пільги на оплату судового збору під час подачі адміністративних позовів, апеляційних і касаційних скарг.

І.Темкіжев закликав представників місцевих й апеляційних судів вчасно направляти справи у ВАС.

За словами секретаря пленуму, в цій постанові вдалося відобразити всі «хворобливі моменти», що виникали на практиці. Учасники засідання підтримали проект одноголосно, правда, поцікавилися, яким саме чином він реалізовуватиметься, зокрема, як повідомити управління пенсійних фондів на місцях. У свою чергу М.Смокович запевнив присутніх, що постанова відразу ж буде направлена в юридичну службу фонду.

Прагнення до ефективності

Також на пленумі приділили увагу й підбиттю підсумків роботи адміністративних судів за 2011 рік. З доповіддю із цього приводу виступив І.Темкіжев.

За словами голови ВАС, у минулому році збільшилася кількість справ. Така динаміка, відзначив він, свідчить, з одного боку, про підвищення в суспільстві рівня довіри до судів, з іншого — про негативні чинники в соціальній сфері, оскільки громадяни найчастіше йдуть до суду саме для того, щоб вирішити соціальні спори.

Порушив І.Темкіжев і наболіле питання про вплив надмірної завантаженості суддів на якість роботи й строк розгляду справ. Також, на думку голови ВАС, на ефективності судочинства негативно позначається стан фінансового забезпечення судів і відсутність єдиної судової практики.

І.Темкіжев закликав спільно обговорити правові позиції суддів усіх інстанцій, висловив думку, що для забезпечення єдності судової практики необхідно подолати «юрисдикційні конфлікти», а також попросив представників місцевих та апеляційних судів не затягувати направлення справ на перегляд у ВАС. «Кожен такий факт буде предметом службового розслідування», — попередив І.Темкіжев.

Що стосується роботи самого пленуму, то, як відзначив М.Смокович, через відсутність стабільності законодавства складно «утримувати» єдність судової практики. Секретар пленуму звернув увагу присутніх на те, що сьогодні законодавство реформується, і за змінами в ньому «угнатися непросто».

Саме тому, за словами М.Смоковича, пленум прагне не охоплювати широку сферу, а давати роз'яснення однієї або кількох статей. «Ми й надалі плануємо так працювати, — додав він. — «Вужче», але швидше».

ПЕРСПЕКТИВИ

Феміда на зв'язку

До осені 2012 року Державна судова адміністрація має намір забезпечити зали судових засідань апеляційних судів і районних судів Києва системами відеоконференцзв'язку.

Про це свідчить розміщене на сайті ДСАУ оголошення про проведення процедури торгів, предметом закупівлі яких є:

— пристрої перезаписування з перетворенням формату даних (центр комутації системи відеоконференцзв'язку);

— інша звуковідтворювальна апаратура (система відеоконференцзв'язку для залу судових засідань);

— апаратура відеозаписувальна чи відеовідтворювальна з вмонтованою телекамерою (мобільна система відеоконференцзв'язку).

Згідно з умовами Державна судова адміністрація, 27 апеляційних судів та 10 районних судів Києва повинні отримати апаратуру до 1 вересня 2012 р.

Нагадаємо, ідея більш широкого застосування апаратури відеоконференцзв'язку в судах закладена в проекті КПК, а також у проекті закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо участі у судовому засіданні у режимі відеоконференції» (№9753), запропонованого народними депутатами Валерієм Писаренком, Володимиром Пилипенком і Сергієм Ківаловим.

КАДРИ

Нові обличчя

Під час робочих візитів до апеляційних судів Хмельницької та Закарпатської областей голова Вищого спеціалізованого суду Леонід Фесенко представив місцевим служителям Феміди їхніх нових керівників — Віктора Ковтуна та Миколу Крегула.

Л.Фесенко відзначив високий рівень професіоналізму новопризначених керманичів, а також висловив сподівання на те, що вони активно працюватимуть над вирішенням проблем, пов'язаних із діяльністю судів у регіонах. Голова ВСС наголосив на необхідності покращення якості судових рішень та активізації надання методичної допомоги колегам із місцевих установ.

Навівши статистичні дані щодо розгляду справ за минулий рік, Л.Фесенко зазначив: зараз навантаження на законників, котрі працюють у судах першої інстанції, збільшилося й становить майже 140 справ і матеріалів на місяць. Водночас навантаження на апеляційні суди зменшилося — у 2011 році протягом місяця служитель Феміди розглядав 21 справу, що на 20% менше, ніж у 2010-му. Це, наголосив голова ВСС, пояснюється змінами в процесуальному законодавстві.

Крім того, було обговорено проблемні питання діяльності судів, зокрема причини скасування судових рішень, додержання процесуальних строків при розгляді справ, зміни підходів до обрання запобіжних заходів, новели кримінального процесу та шляхи створення належних умов для роботи суддівського корпусу.

НАВАНТАЖЕННЯ

Несправедливість розподілу

Вищий господарський суд все ще стикається з проблемою нерівномірного навантаження, щоправда, керівництво апарату обіцяє усунути проблему найближчим часом.

16 березня відбулися збори суддів Вищого господарського суду. На засіданні виступили секретарі судових палат, які розповіли про труднощі, які виникають під час розгляду справ. Так, законники часто мають справу з нерівномірним навантаженням. За словами керівника апарату ВГС Ірини Галівець, це пов'язано з особливостями комп'ютерної програми «Діловодство спеціалізованого суду», і найближчим часом ця проблему буде усунуто.

Крім цього, секретарі палат обмінялися думками щодо узагальнення й однакового застосування норм права, виявлених позитивних і негативних аспектах роботи законників, причин порушень і неправильного застосування законодавства.

Збори також погодили подання очільника ВГС Віктора Татькова про внесення до кадрового резерву на посаду заступника голови суду Анатолія Осетинського. Він і зараз обіймає цю посаду, однак термі перебування на ній вже закінчується у квітні.

Звітуючи про виконання бюджету суду за 2011 рік, начальник управління фінансового забезпечення та бюджетного планування ВГС Любов Соловйова зазначила, що бюджетні призначення на утримання було профінансовано в повному обсязі. Кредиторської та дебіторської заборгованості у ВГС немає.

Галиги Ірини Олександрівни — Дніпровського районного суду м.Києва;

Галіяна Ігоря Михайловича — Монастириського районного суду Тернопільської області;

Гашук Катерини Володимирівни — Орджонікідзевського районного суду м.Запоріжжя;

Грицай Катерини Миколаївни — Підгаєцького районного суду Тернопільської області;

Гришка Олександра Миколайовича — Києво-Святошинського районного суду Київської області;

Губницького Дмитра Григоровича — Ленінського районного суду м.Миколаєва;

Гудкової Юлії Георгіївни — Монастириського районного суду Тернопільської області;

Данилової Олени Володимирівни — Кіровського районного суду Автономної Республіки Крим;

Дехти Ростислава Володимировича — Старобешівського районного суду Донецької області;

Ільяшевич Ольги Віталіївни — Слов'янського міськрайонного суду Донецької області;

Казацького Володимира Володимировича — Ленінського районного суду Автономної Республіки Крим;

Каліновської Альони Вікторівни — Миронівського районного суду Київської області;

Квєтки Іванни Анатоліївни — Снігурівського районного суду Миколаївської області;

Коваля Романа Григоровича — Дрогобицького міськрайонного суду Львівської області;

Козлова Дмитра Олександровича — Орджонікідзевського районного суду м.Маріуполя Донецької області;

Кокорєва В'ячеслава Валентиновича — Ленінського районного суду м.Миколаєва;

Коліуша Олега Леонідовича — Ленінського районного суду м.Луганська;

Костишин Надії Ярославівни — Герцаївського районного суду Чернівецької області;

Лужецької Олени Романівни — Дарницького районного суду м.Києва;

Лукіянець Тетяни Василівни — Деражнянського районного суду Хмельницької області;

Мелещенко Людмили Василівни — Єнакіївського міського суду Донецької області;

Мицака Мар'яна Степановича — Павлоградського міськрайонного суду Дніпропетровської області;

Науменко Ганни Володимирівни — Петровського районного суду м.Донецька;

Нікіщенко Марини Ігорівни — Бахчисарайського районного суду Автономної Республіки Крим;

Остапова Максима Олексійовича — Краснокутського районного суду Харківської області;

Пацка Дмитра Васильовича — Гощанського районного суду Рівненської області;

Прачук Олени Василівни — Шосткинського міськрайонного суду Сумської області;

Радуцької Лариси Вікторівни — Шевченківського районного суду м.Києва;

Реки Анни Сергіївни — Артемівського районного суду м.Луганська;

Решетняка Ігоря Володимировича — Артемівського міськрайонного суду Донецької області;

Савкової Інни Миколаївни — Могилів-Подільського міськрайонного суду Вінницької області;

Савченка Євгена Миколайовича — Амур-Нижньодніпровського районного суду м.Дніпропетровська;

Тітівалова Романа Костянтиновича — Турійського районного суду Волинської області;

Ткаченка Юрія В'ячеславовича — Іванківського районного суду Київської області;

Хмеля Руслана Валентиновича — Бершадського районного суду Вінницької області;

Шкімби Ольги Анатоліївни — Нахімовського районного суду м.Севастополя.

8. Прийнято рішення відмовити у внесенні подання Президентові про призначення кандидатів на посади суддів місцевих загальних судів:

Поповича Ігоря Анатолійовича — Жданівського міського суду Донецької області;

Савона Віталія Володимировича — Індустріального районного суду м.Дніпропетровська;

9. Прийнято рішення відмовити у внесенні подання Президентові про призначення Суслової Владлени Володимирівни на посаду судді Господарського суду Харківської області.

10. Прийнято рішення про внесення подання Президентові про призначення Карпінської Юлії Федорівни на посаду судді Вінницького районного суду Вінницької області.

11. Розглянуто заяву кандидата на посаду судді Окружного адміністративного суду м.Севастополя Булата Костянтина Миколайовича, у якій висловлено прохання допустити його до повторної співбесіди на засідання ВРЮ та прийняти і врахувати доопрацьований ним реферат, і прийнято рішення про внесення на повторний розгляд ВРЮ питання щодо внесення подання Президентові про призначення його на посаду судді вказаного суду.

12. Прийнято рішення про внесення подань про звільнення суддів з посад за загальними обставинами:

12.1. У зв'язку із закінченням строку, на який призначено:

Жукової Анжеліни Ігорівни — судді Господарського суду Автономної Республіки Крим;

Садчикова Дмитра Володимировича — судді Добропільського міськрайонного суду Донецької області.

12.2. У зв'язку з поданням заяви про відставку:

Горбенко Катерини Панасівни — судді Донецького апеляційного адміністративного суду;

Катрич Валентини Сергіївни — судді Господарського суду м.Києва;

Шваюк Галини Василівни — судді Бучацького районного суду Тернопільської області;

Шульженко Людмили Борисівни — судді Єнакіївського міського суду Донецької області.

12.3. У зв'язку з поданням заяви про звільнення з посади за власним бажанням:

Стефанчук Марини Миколаївни — судді Дарницького районного суду м.Києва;

Чмель Олени Леонідівни — судді Жовтневого районного суду м.Маріуполя Донецької області.

13. Прийнято до відома інформацію з витягу з протоколу пленарного засідання Верховної Ради від 22.12.2011 №97 щодо необрання Тимощука О.Я. суддею Рівненського міського суду Рівненської області безстроково.

Жовтневого районного суду міста Харкова
КИЦЮКА Віктора Петровича на роботу на посаді судді Печерського районного суду міста Києва;
Житомирського окружного адміністративного суду
ШУЛЕЖКА Віктора Петровича на роботу на посаді судді окружного адміністративного суду міста Києва;
Донецького окружного адміністративного суду
ЗЕКУНОВА Едуарда Вікторовича на роботу на посаді судді господарського суду Донецької області;
Донецького окружного адміністративного суду
САВЧЕНКО Світлану Віталіївну на роботу на посаді судді господарського суду Донецької області;
Куйбишевського районного суду міста Донецька
ФУРСОВУ Світлану Миколаївну на роботу на посаді судді господарського суду Донецької області;
Донецького окружного адміністративного суду
ЧЕРНОВУ Оксану Володимирівну на роботу на посаді судді господарського суду Донецької області;
Заводського районного суду міста Миколаєва
АЛЕКСЄЄВА Андрія Павловича на роботу на посаді судді господарського суду Миколаївської області;
Миколаївського окружного адміністративного суду
МАВРОДІЄВУ Марину Володимирівну на роботу на посаді судді господарського суду Миколаївської області;
господарського суду Тернопільської області
ФРЕНДІЙ Наталію Анатоліївну на роботу на посаді судді господарського суду Харківської області;
окружного адміністративного суду міста Києва
БАРАНОВА Дмитра Олександровича на роботу на посаді судді господарського суду міста Києва;
господарського суду Дніпропетровської області
БОНДАРЧУК Віту Вікторівну на роботу на посаді судді господарського суду міста Києва;
Шевченківського районного суду міста Києва
ЧИНЧИН Олену Вікторівну на роботу на посаді судді господарського суду міста Києва;
окружного адміністративного суду міста Севастополя
ЛОТОВУ Юлію Василівну на роботу на посаді судді господарського суду міста Севастополя.
2. Перевести суддів, обраних безстроково:
апеляційного суду Дніпропетровської області
НЕКЛЕСУ Віктора Івановича на роботу на посаді судді Апеляційного суду Автономної Республіки Крим;
Севастопольського апеляційного господарського суду
ЛИСЕНКО Валентину Анатоліївну на роботу на посаді судді Одеського апеляційного господарського суду;
Жовтневого районного суду міста Дніпропетровська
МАЙМУРА Фелікса Федоровича на роботу на посаді судді Кіровського районного суду міста Дніпропетровська;
Новгородківського районного суду Кіровоградської області
ПАСІЧНИКА Дмитра Івановича на роботу на посаді судді Кіровоградського районного суду Кіровоградської області;
Сколівського районного суду Львівської області
ЯНКА Богдана Ярославовича на роботу на посаді судді Стрийського міськрайонного суду Львівської області;
Шепетівського міськрайонного суду Хмельницької області
ГУБІШ Оксану Антонівну на роботу на посаді судді Борщівського районного суду Тернопільської області;
Фрунзенського районного суду міста Харкова
БОБКО Тетяну Валеріївну на роботу на посаді судді Харківського районного суду Харківської області;
Бериславського районного суду Херсонської області
СІЯНКА Віктора Миколайовича на роботу на посаді судді Голопристанського районного суду Херсонської області;
Смілянського міськрайонного суду Черкаської області
ДЕМЧИКА Романа Васильовича на роботу на посаді судді Придніпровського районного суду міста Черкас;
Ізюмського міськрайонного суду Харківської області
ДРОЗДОВУ Наталію Вікторівну на роботу на посаді судді Голосіївського районного суду міста Києва;
господарського суду міста Севастополя
ШЕВЧУК Наталію Григорівну на роботу на посаді судді господарського суду Автономної Республіки Крим.

Президент України
В.ЯНУКОВИЧ
м.Київ,
12 березня 2012 року
№194/2012

ТОП-10

Еліта права

«ЗіБ» вручив відзнаки найкращим юристам 2011 року

Як повідомляв наш тижневик, наприкінці минулого року «ЗіБ» провів опитування журналістів та експертів у галузі права, аби визначити, хто з правників за цей час найкраще реалізував свої здібності. За підсумками цього опитування було визначено 12 осіб, які гідні звання «Юрист року». На початку березня наш часопис вручив номінантам відзнаки. Нагадаємо, що гідними звання «Юрист року» також було визнано голову Вищого господарського суду Віктора Татькова та Голову Верховного Суду Петра Пилипчука.

ФОТО: ІВАН СТЕЦЕНКО

Заступник глави Адміністрації Президента Андрій ПОРТНОВ отримав відзнаку як автор проекту закону «Про гуманізацію відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності». Через нього як радника глави держави «ЗіБ» також передав нагороду Президентові Віктору Януковичу, який був ініціатором усіх минулорічних реформ у правовій сфері.

Заслугою Голови Конституційного Суду Анатолія ГОЛОВІНА торік стала максимальна віддаленість КС від впливу політичних сил країни.

Як законодавців року було відзначено авторів акта «Про судовий збір» — Юрія МІРОШНИЧЕНКА, Володимира ПИЛИПЕНКА (праворуч) та Валерія ПИСАРЕНКА (ліворуч).

Успішно проведений у 2011 році Вищою кваліфікаційною комісією перший добір суддів експерти оцінили нагородою для голови ВККС Ігоря САМСІНА.

Голові Ради суддів України Ярославу РОМАНЮКУ та його колегам удалося впоратися з усіма першочерговими завданнями, яких реформа вимагала від найвищого органу суддівського самоврядування. Що й було відзначено експертами «ЗіБ».

Досягненням міністра юстиції Олександра ЛАВРИНОВИЧА експерти назвали розроблення й ухвалення нового закону «Про вибори народних депутатів України».

Комітетом 2011 року, безумовно, став Комітет ВР з питань правосуддя на чолі із Сергієм КІВАЛОВИМ, котрий зумів згуртувати нардепів навколо підтримки реформ, які ініціював глава держави.

АДВОКАТУРА

АДВОКАТСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ
КОЛЕГІЯ ПРАВОЗАХИСНИКІВ

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Нові керівники

Рада суддів загальних судів дала рекомендації 13 законникам, які прагнули обійняти адміністративні посади. Хоча з деякими претендентами члени органу суддівського самоврядування спілкувалися досить довго, відмови не отримав ніхто.

ФОТО: ОЛЕКСІЙ ЧЕРНИШЕВ

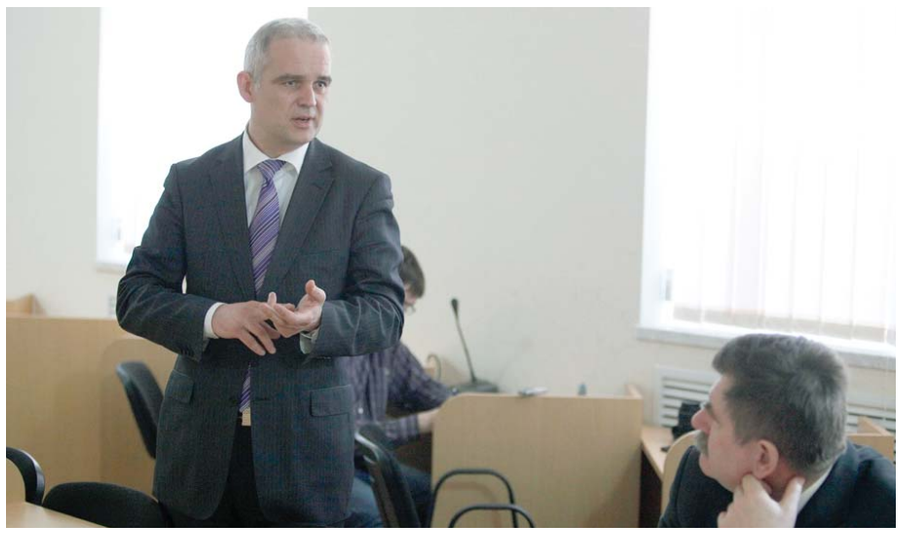

З приводу законників, які прагнули посісти крісла високопосадовців у автономії, члени ради консультувалися з головою Апеляційного суду АР Крим Валерієм Чорнобуком.

Олексій ЛЕВАНЧУК тривалий час очолював Апеляційний суд Хмельницької області, а тепер погодився стати заступником керівника цієї установи.

ЗАСІДАННЯ

Підкріплення кадрами

Вища рада юстиції під час чергового засідання (13 березня) роздавала суддям адмінпортфелі та проводила співбесіди з претендентами на мантії, яких рекомендувала Вища кваліфкомісія. У підсумку ВРЮ довірила крісла керівників 7 законникам і внесла подання про призначення 61 кандидата на посади суддів.

ФОТО: ОЛЕКСІЙ ЧЕРНИШЕВ

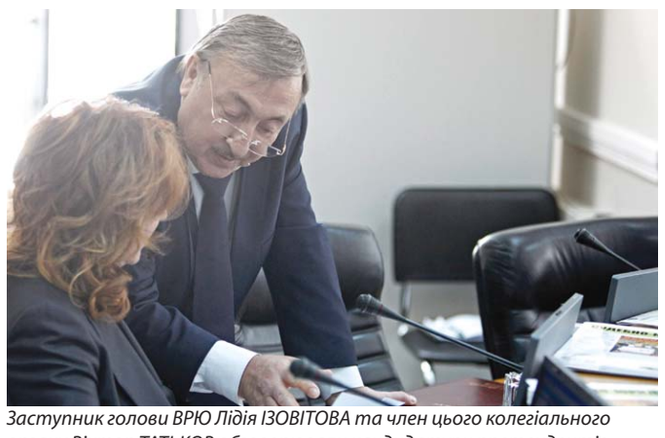

Заступник голови ВРЮ Лідія ІЗОВІТОВА та член цього колегіального органу Віктор ТАТЬКОВ обговорювали кандидатури претендентів на адмінпосади.

Торік ВРЮ призначила Артура ЄМЕЛЬЯНОВА головою Господарського суду м.Києва, а тепер довірила йому керівництво Київським апеляційним господарським судом.

Пройшовши «кваліфікаційні» випробування, претенденти на мантії мусили ще переконати ВРЮ у своїй готовності стати суддями.

Співбесіди з членами конституційного органу завершилися вдало для 61 законника.

Віктору ПОПОВИЧУ дісталася посада голови в Семенівському райсуді Чернігівської області.

Після закінчення засідання керівник робочої групи щодо «чорнобильців» Михайло ЦУРКАН (крайній праворуч) привітав колег з прийняттям постанови.

ПЛЕНУМ

Соціальна підтримка

Пленум Вищого адміністративного суду прийняв 2 постанови: про соціальний захист потерпілих унаслідок Чорнобильської катастрофи і в новій редакції — про статус біженців. Іноземцям пообіцяли, що послуги перекладачів у суді будуть безкоштовними, а «чорнобильцям» — пільги на оплату судового збору.

ФОТО: ОЛЕКСІЙ ЧЕРНИШЕВ

Роботи в лічильної комісії було небагато: рішення ухвалювалися одноголосно.

Голова КААС Володимир МАСЛІЙ (зліва) поділився з колегами думкою з приводу викладених у постановах позицій.

РЕКЛАМА

Білі починають і виграють

SPENSER & KAUFFMANN — ВАША ПЕРЕМОЖНА ПОЗИЦІЯ

Україна, 01021, м. Київ
Кловський узвіз, 7а, 13 поверх

Тел./Факс: +380 44 288-83-83

E-mail: office@sklaw.com.ua
www.sklaw.com.ua

РОЗДРІБ

«ЗіБ» — у продажу!

Запитуйте наш тижневик у ВСІХ кіосках «Союздруку».

Отже, якщо ви не встигаєте за своїми колегами першим ознайомитися зі свіжим номером «ЗіБ» або пропустили важливий матеріал у попередніх числах видання — звертайтеся до найближчого кіоску «Союздруку». Згідно з графіком наша газета має надходити в продаж уже в суботу.

Адреси окремих кіосків, де реалізується «Закон і Бізнес»:

- вул. Артема, 1—5
- вул. Велика Житомирська, 6
- вул. Володимирська, 18
- вул. Володимирська, 24
- вул. Мала Житомирська, 6
- вул. М. Заньковецької, 2
- вул. Інститутська, 10—12
- майдан Незалежності
- вул. Прорізна, 10
- вул. Солом'янська, 2-а
- вул. Б. Хмельницького, 44
- вул. Хрещатик, 5
- вул. Хрещатик, 10
- ст. метро «Хрещатик»
- вул. Червоноармійська, 48
- вул. Червоноармійська, 49
- вул. Червоноармійська, 57
- вул. Червоноармійська, 73
- вул. Червоноармійська, 74/5
- вул. Шота Руставелі, 19

ЗМІНИ

Вічна служба

Парламент дозволив високопоставленим держслужбовцям працювати стільки, скільки бажатимуть вони і їхнє керівництво.

Верховна Рада ухвалила закон «Про внесення зміни до статті 23 Закону України «Про державну службу». Відповідно до нього держслужбовцям, котрі займають посади першої категорії, може бути продовжено строк служби після досягнення ними 65 років. Таке рішення має прийняти орган, в якому працює чиновник, або посадовець, який призначав його на посаду. При цьому верхньої межі віку для держслужбовців не існує.

До чиновників першої категорії належать перші заступники міністрів, керівники центральних органів виконавчої влади, їхні перші заступники, голови та члени державних колегіальних органів, очільники обласних, київської та севастопольської держадміністрацій тощо.

Законопроект підтримало головне науково-експертне управління ВР (варто відзначити, що голова апарату парламенту і його заступники — також державні службовці першої категорії). Фахівці відзначили, що Конституція не передбачає обмежень щодо реалізації права на працю в цілому. Крім цього, за Основним Законом, держава повинна створювати умови для повної реалізації громадянами права на працю й гарантувати рівні умови для вибору професії. Разом з тим експерти закликали відмовитися від вікового цензу для всіх держслужбовців, щоправда, поки парламент на такий крок не наважився.

СІМ'Я

Не раніше 18

Мінімальний вік для одруження становитиме 18 років, вирішили народні обранці. Молодші особи зможуть створити сім'ю лише за рішенням суду.

Парламент підтримав у другому читанні та в цілому законопроект «Про внесення змін до Сімейного кодексу України» (щодо підвищення рівня мінімального шлюбного віку)», відповідно до якого як чоловіки, так і жінки можуть одружуватися з 18 років. Раніше жінки мали право виходити заміж із 17 років.

Запровадити нововведення рекомендував Комітет ООН з прав дитини. Відповідно до Конвенції ООН про права дитини людина перебуває в дитячому віці до 18 років, після виповнення яких досягає фізичної, інтелектуальної та психічної зрілості. Тому встановлення розбіжності у визначенні шлюбного віку молодих людей відповідно до настання статевої зрілості можна вважати дискримінацією.

Крім цього, нардепи відкоригували норму, за якою особа, що досягла 14 років, може звернутися до суду для отримання права на шлюб. Відповідно до нововведень для цього доведеться чекати 16-ліття.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Без права на життя

Нардепи планують посилити відповідальність за навмисне вбивство. «Регіонали» пропонують довічне ув'язнення, а комуністи — страту.

Народний депутат Василь Кисельов подав до парламенту проект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення кримінальної відповідальності за умисне вбивство» (№10213).

Передбачається посилення відповідальності за умисне вбивство, якщо воно має якусь із обтяжуючих обставин, передбачених ч.2 ст.115 Кримінального кодексу (вбивство двох і більше осіб, малолітньої дитини або вагітної жінки, вчинене з особливою жорстокістю тощо). У разі прийняття змін ці злочини каратимуться довічним позбавленням волі. Нині ж передбачено альтернативний строк — від 10 до 15 років.

Крім цього, нардеп пропонує не застосовувати давність у разі вчинення умисного вбивства з обтяжуючими обставинами. Також засуджені за такі злочини до довічного ув'язнення не зможуть подати клопотання про помилування навіть після 20 років перебування за гратами, як це передбачено тепер.

Запровадити ще жорсткішу відповідальність пропонують комуністи. Петро Симоненко й Валерій Бевз подали законопроект «Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо впровадження смертної кари як виду покарання». Відповідно до документа смертна кара може застосовуватись як виняткова міра покарання за умисне вбивство у випадках, передбачених ч.2 ст.115 КК. Щоправда, запровадити цю норму в життя навряд чи вдасться, оскільки страта заборонена в нашій державі рішенням Конституційного Суду.

ДОСЯГНЕННЯ

Прийшли на виручку

Мін'юст відзвітував про юридичну допомогу громадянам

СЕРГІЙ МИЛОГРАДОВ

Гарантована Конституцією правова допомога нарешті почала втілюватись у життя. Щоправда, запровадити систему в повній мірі вдасться лише у 2017 році.

О.Лавринович уважає запровадження безоплатної правової допомоги одним із найважливіших досягнень міністерства.

Перший крок

З нагоди дворічної роботи Кабміну очільник Мін'юсту Олександр Лавринович вирішив розповісти на прес-конференції про основні досягнення його відомства за цей період. «Таких насичених і рішучих дій, як у цьому складі Уряду, раніше не було. І, що значно важливіше, за багатьма напрямами вже є результати», — зазначив керівник відомства.

Одним з найважливіших досягнень урядовець уважає створення системи надання безоплатної правової допомоги, прописаної в Основному Законі ще в 1996 р. «Тільки зараз ця декларація стала реальністю», — наголосив О.Лавринович.

Нормативне забезпечення для надання правової допомоги вже створено, відповідний закон ухвалили ще минулого року, тому тепер Мін'юст працює над поетапним запровадженням його положень. Зокрема, вже зараз громадяни можуть отримати безоплатну первинну правову допомогу, тобто їм надають правові консультації, допомагають у складанні заяви чи скарги. Для цього при територіальних управліннях юстиції вже створено 745 громадських приймалень. Їхні адреси та номери телефонів містяться на сайті Мін'юсту.

Щоб отримати правову допомогу, необхідно надіслати або подати письмове звернення безпосередньо до приймальні. Воно розглядатиметься протягом 30 днів, а у випадку, коли особа просить лише надати правову інформацію, — вдвічі швидше.

У приймальні також ведеться особистий прийом осіб, які потребують допомоги. Щоправда, потрапити на нього може бути досить проблематично. Наприклад, у Києві громадські приймальні працюють по кілька годин два рази на тиждень, а в деяких регіонах — тільки раз на тиждень.

Варто відзначити, що працівники органів юстиції беруть участь у роботі також 990 громадських приймалень, створених при місцевих державних адміністраціях, центрах соціальних служб, виконавчих органах районних, міських рад. Крім цього, минулого року було здійснено майже 9 тис. виїздів у віддалені райони сільської місцевості для надання правової допомоги. За інформацією Мін'юсту, минулого року безоплатну правову допомогу отримали майже 200 тис. громадян, а цьогоріч надано вже близько 40 тис. консультацій.

Громадян, які звертаються до приймалень, найчастіше цікавлять проблеми цивільного законодавства. Таких запитів минулого року було майже 18 тис. Далі йдуть питання соціального захисту й пенсійних прав, щодо яких громадяни звертались 11 тис. разів. Також доволі часто люди запитують про сімейне законодавство.

З найбільшим навантаженням доводиться працювати управлінням юстиції Львівської області. Також досить значний обсяг роботи виконують на Миколаївщині, Херсонщині та Хмельниччині.

Робота найближчих років

Попереду ж у міністерства масштабні плани — до початку наступного року слід створити центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги. Вони захищатимуть громадян, яким висунуті обвинувачення, представлятимуть інтереси людей у судах та інших державних органах, складатимуть документи процесуального характеру. З 1 січня 2013 р. така допомога надаватиметься особам, до яких застосовано адміністративне затримання чи арешт, підозрюваним у скоєнні злочину та деяким іншим категоріям.

Згодом цей перелік буде розширюватися. Так, з 2014 р. отримувати цю допомогу в повному обсязі зможуть інваліди з пенсією, нижчою двох прожиткових мінімумів, діти-сироти, безпритульні діти, частина малозабезпечених. Загалом же закон «Про надання безоплатної правової допомоги» на повну потужність запрацює з 2017 року.

Нині міністерство працює над добором адвокатів, котрі надаватимуть безкоштовну вторинну правову допомогу. Для цього створюються спеціальні конкурсні комісії, які перевірятимуть теоретичні знання й практичні навички юристів. Можна очікувати, що конкурси завершаться ще до початку літа цього року. Крім того, планується встановити контроль за якістю роботи цих адвокатів, щоб держава даремно не витрачала кошти, а громадяни могли розраховувати на справжній захист, а не його ілюзію.

У ФОКУСІ АНАЛІЗУ

Конституційні привілеї

Коригування змісту недоторканності Президента неможливе без унесення змін до Основного Закону

ВАЛЕНТИН ГОЛОВЧЕНКО,
кандидат юридичних наук, заслужений юрист України

Як повідомляв «ЗіБ», з настанням весни знову загострилася дискусія щодо необхідності скасування депутатської недоторканності. Опозиція начебто не проти цього, але за умови одночасного позбавлення імунітету глави держави та суддів. З'ясуємо: така спеціальна (функціональна) недоторканність є правом чи привілеєм українських високопосадовців?

Недоторканні за своєю природою

Термін «недоторканність» уживається в Конституції неодноразово та характеризує статус людини, представника влади, житла, державної території тощо. Додатково до загальноправової недоторканності Конституцією та чинним законодавством передбачена спеціальна гарантія, зумовлена особливим статусом певного кола суб'єктів права. За допомогою цієї гарантії держава забезпечує безперешкодне здійснення діяльності глави держави, народних депутатів, суддів та інших посадових осіб.

Згідно з Основним Законом недоторканність гарантується народним депутатам (ст.80), Президентові (ст.105), суддям (ст.126). Відповідно визначаються й обсяг та специфіка кожного виду недоторканності. Конкретний її зміст випливає зі змісту та характеру діяльності суб'єкта права на недоторканність і пов'язаний безпосередньо з виконуваними обов'язками. Якщо, скажімо, вплив на суддів у будь-який спосіб забороняється, то заборона будь-якого впливу на народних депутатів і Президента Конституцією в буквальному розумінні не передбачається.

Конституційно-правовий зміст недоторканності глави держави визначено стисло. Водночас немає сумнівів у тому, що автори проекту Основного Закону вкладали в поняття «недоторканність Президента» більш широкий зміст, передбачаючи, що його обсяг буде встановлено окремим законом. При цьому слід ураховувати такі обставини:

- у ч.3 ст.105 Конституції зазначено, що звання Президента зберігається довічно (якщо не було усунення в порядку імпічменту);
- ідеться про недоторканність під час виконання повноважень.

Отже, індемнітет (від лат. *indemnitas* — захист від збитків, відшкодування збитків) Президента, який перебуває у відставці, Конституцією не передбачено.

Потребує відповіді питання про те, яка юридична природа недоторканності глави держави. Її пояснення частково можна знайти в рішенні Конституційного Суду від 10.12.2003 №19-рп/2003 (справа щодо недоторканності та імпічменту Президента України). КС зазначив, що під поняттями «право недоторканності людини» та «право недоторканності Президента» розуміються різні конституційні інститути. Суттєві властивості цього права надають останньому ознак посадово-функціонального імунітету, що зумовлено публічно-правовим статусом глави держави, встановленим виключно актом найвищої юридичної сили.

Отже, Президент є постійно діючим органом державної влади й посадовою особою та здійснює свої повноваження як одноособовий глава держави. Звідси випливає, що його недоторканність має кілька аспектів й поширюється не тільки на особу Президента, а й на його приміщення, працю, транспорт.

Гарантії діяльності

Єдиним способом притягнення найвищої посадової особи держави до відповідальності є процедура імпічменту. Це означає, що в приміщеннях, зайнятих главою держави (службових і приватних), використовуваних ним транспортних засобах неприпустимі обшуки, арешти, прослуховування розмов, реквізиція тощо. Не можливе також будь-яке втручання владних структур у роботу Президента, тобто в процес реалізації його повноважень, передбачених ст.106 Конституції.

Внутрішньодержавний імунітет доповнюється міжнародно-правовим. Цим, зрозуміло, не виключається можливість звернення громадян до суду зі скаргами на рішення та дії глави держави в разі порушень прав і свобод людини та громадянина або оскарження актів глави держави у відповідному суді.

Імунітет Президента — це привілей, але привілей не пожиттєвий, а функціональний. Тому в Конституції має бути норма, згідно з якою принцип недоторканності не поширюється на дії екс-президента, вчинені ним після закінчення строку повноважень.

У стст.80 та 126 Основного Закону йдеться, відповідно, про недоторканність народних депутатів і суддів. Можна припустити, що це також право на привілей, якого вони набувають після обрання на посади на час виконання повноважень. Водночас таке право є й додатковою конституційною гарантією, зумовленою їхнім особливим статусом як повноважних представників народу та судової влади держави. Зрозуміло, що і парламентарі, і Президент задля ефективного виконання ними своїх обов'язків мають бути захищені від будь-якого впливу на них, який перешкоджав би здійсненню повноважень.

Спільні ознаки

Оскільки недоторканність народних депутатів, Президента, суддів має специфічний зміст, кожен її різновид визначається кількома конституційними нормами. Водночас є й спільні ознаки, узагальнюючи які, можна дійти висновку, що імунітет депутатів, Президента та суддів є:

- недоторканністю функціональною, тобто такою, яка пов'язана з виконанням конкретних обов'язків;
- спеціальною гарантією безперешкодного здійснення певного виду діяльності на час повноважень;
- правом мати додаткові гарантії особистої безпеки.

Усі інші особи зобов'язані не перешкоджати здійсненню носіями права недоторканності їхніх повноважень. За невиконання таких обов'язків (скажімо, у разі посягання на життя та безпеку носіїв права недоторканності) чинним законодавством передбачається посилена відповідальність.

> «Недоторканність Президента, народних депутатів, суддів у повному обсязі не можна тлумачити як абсолютну».

Статті 80 та 126 Конституції не передбачають притягнення винних осіб до відповідальності за посягання на честь і гідність народного депутата, як це передбачено щодо Президента. Разом з тим честь і гідність парламентарів захищаються як загальними нормами права, так і нормами спеціальних законів. Зокрема, передбачена відповідальність за неповагу до суду або судді.

Суб'єкти права на недоторканність не звільняються від дії загальних правових норм. Наприклад, народні депутати не несуть юридичної відповідальності за результати голосування або висловлювання в парламенті та його органах, але відповідають за образу чи наклеп.

Судді не можуть бути притягнуті до кримінальної відповідальності та взяті під варту без згоди Верховної Ради. Щодо них не можуть бути застосовані заходи адміністративного характеру в разі вчинення ними правопорушень, стягнення за які накладаються в судовому порядку, без дозволу органу, який обрав їх на посади, тощо.

Право на привілей

Особиста недоторканність людини має більш важливе значення порівняно з депутатською, суддівською та іншою недоторканністю. Це одне з найважливіших прав людини. Функціональна недоторканність є похідною (другорядною). Саме тому право на свободу та особисту недоторканність неодноразово проголошувалося та закріплювалося в різних міжнародно-правових документах. Зокрема, у Загальній декларації прав людини 1948 р. (ст.3), Міжнародному пакті про громадянські та політичні права 1966 р. (ст.9), Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. (ст.5).

Зазначене свідчить про необхідність установлення законодавчих процедур позбавлення недоторканності Президента, народних депутатів і суддів, у тому числі притягнення їх до кримінальної, цивільно-правової та адміністративної відповідальності.

Водночас специфіка обрання Президента, народних депутатів, характеристика їх як володарів загальнонародного мандата вимагають надання їм конституційних гарантій, які б передбачали ускладнення процедури притягнення їх до відповідальності.

Таким чином, недоторканність Президента, народних депутатів, суддів — це право на привілей, що виявляється в особливому порядку притягнення їх до кримінальної або адміністративної відповідальності, затримання, арешту, обшуку, допиту. Недоторканність поширюється на займані главою держави, нардепами й суддями житлові та службові приміщення, приватні та службові транспортні засоби, засоби зв'язку, документи, багаж, переписку.

З нашого погляду, недоторканність Президента, народних депутатів, суддів у повному обсязі не можна тлумачити як абсолютну. Вона має діяти лише стосовно їхніх дій під час виконання службових повноважень. Тільки в цьому випадку їх не можна арештовувати, затримувати, здійснювати обшук в їхніх приміщеннях. В інших випадках до вказаних осіб, як і до кожного громадянина, мають застосовуватися заходи, передбачені законодавством. Утім, такий порядок відповідальності можливий за умови переінакшення чинної Конституції. У згаданому рішенні КС №19-рп/2003 зазначено, зокрема, що коригування змісту права недоторканності Президента без унесення відповідних змін до Основного Закону не можливе.

НАДМІР

Податок на понт

Від запропонованих змін фіскального законодавства може серйозно постраждати середній клас

ТИМУР КРЮКОВ,
юрист, м.Київ

Людей з доходом понад 16 тис. грн. і власників «специфічного» майна обкладуть додатковими податками. Проте не тільки співгромадяни, що люблять розкіш, платитимуть податки.

Податку на багатство — бути!

Квартира у Вінниці вартістю менше $100 тис. може виявитися багатством, за яке доведеться платити податок, а апартаменти в столиці (в будь-якій кількості), які оцінюються в десятки мільйонів доларів, — зовсім не розкішшю. «Тойота Камрі» 2011 року вартістю $25 тис. — багатство, що підлягає оподаткуванню, а «Порше Панамера», який удесятеро дорожчий, — ні.

Таких висновків можна дійти, переглянувши оголошення про продаж української нерухомості й автомобілів в Україні. Але не просто переглянувши, а глянувши на все це крізь призму майбутніх змін у Податковому кодексі, пов'язаних з уведенням так званого податку на багатство.

Нове податкове законодавство передбачає, зокрема, що невід'ємною ознакою багатства вважатиметься квартира, площа якої перевищує 200 м^2, а також машина з об'ємом двигуна понад 3,4 тис. см^3. Виходить, що багатодітний підприємець середнього достатку з депресивного Полісся може бути визнаний багатієм і змушений буде платити чималі гроші до бюджету за свої «надмірності». А власник десятків крутих пентхаусів на Липках і ексклюзивних авто — ні. Проте про все по порядку.

Податок на багатство став основною темою останніх заяв можновладців. За їхніми припущеннями, новий обов'язковий платіж забезпечить щорічні надходження до скарбниці (до 0,5 млрд) і наповнить серця наших співвітчизників радістю від торжества справедливості. Проте не все так однозначно, як може здатися на перший погляд. Не на всіх багачів поширюватиметься дія такого нормативного акта. Водночас велика частина середнього класу буде неминуче визнана суб'єктом платежів.

У державах — колишніх республіках СРСР ідея обкласти багатих (і не тільки) додатковими податками давно витає в повітрі. В Україні вона стала знаходити конкретніші обриси осінню 2011 року — відповідний законопроект підготував Сергій Тігіпко (правда, цей документ дотепер не поданий до парламенту). Із текстом і нині можна ознайомитися на офіційному сайті Мінпраці.

Проте те, що про податок на багатство на брифінгу 12 березня згадала заступник глави АП Ірина Акімова, підказує: ця ідея може бути втілена в життя найближчим часом.

Крізь віки й кордони

Мабуть, перший і найбільш яскравий, так би мовити, задокументований приклад податку на розкіш ми можемо знайти, звернувшись до історії Римської імперії. Близько 2 тис. років тому

Навіть найдорожча нерухомість може не потрапити під категорію «розкіш».

знаменитий «капустяний» імператор Тит Флавій Веспасіан запровадив податок на туалети. У громадських убиральнях багаті римляни проводили заходи, що стали прототипами світських раутів і тусовок. І саме вбиральні, як «вмістища респектабельності», стали об'єктом оподаткування. Звідси й крилатий вираз «Pequnia non olet» (Гроші не пахнуть).

Не менш прикметним може вважатися податок на житло. Його ввів візантійський імператор Никифор I близько 12 сторіч тому. Надалі цей податок активно застосовувався в середньовічній Англії. Його «жертвами» ставали любителі погрітися біля каміна. Така данина за затишок цілком може вважатися прототипом податку на розкіш.

До речі, за відомостями літописців, податок на житло пробував запровадити й Петро I. Нам цей цар відомий таким «податковим» висловом: «Без рубля бороди не відростити». Самодержець був не проти потрясти заможних підданих на користь казни. Наприклад, він придумав податок на будинкові лазні — справжнісінький податок на сибаритство.

У сучасному світі теж оподатковують заможних громадян. США, Італія, Велика Британія, Хорватія, Іспанія, Франція активно використовують цей спосіб поповнення державної скарбниці. Наприклад, у Франції додатковий фінансовий тягар несуть володарі капіталу, розмір якого перевищує €1,5 млн, в Іспанії — €700 тис. Крім того, про свій намір увести податок на розкіш недавно заявив і наш північно-східний сусід. Відразу два кандидати в президенти Російської Федерації — Володимир Путін і Сергій Миронов — заявили про доцільність запровадження такого податку.

Із цього можна зробити висновок, що податок на багатство — не чудасія, не каральна акція влади й не популістське гасло. Це реальний, перевірений часом і прийнятий для цивілізованого світу спосіб наповнення державної казни. Проте для того, щоб механізм діяв і щоб не допустити перегинів, слід розглянути не тільки економічну складову цього феномена, а також і його моральний аспект.

Достаток чи надмір?

Ймовірно, найважливіше питання при дослідженні оподаткування «респектабельності», звучить так: що саме обкладати додатковим платежем?

Варіантів відповіді немало, але всі вони зводяться в принципі до двох. Держава оподатковуватиме або достаток, або розкіш.

Візьмемо для прикладу заможного українського селянина й мажора. Перший може мати масивну триповерхову садибу, в якій кожен квадратний метр продуманий і функціональний, велику присадибну ділянку й потужний автомобіль. Другий — проживати в квартирі з виглядом на Києво-Печерську лавру, їздити на «Порше Панамера» й носити відомий «Ролекс».

Хто ж із них повинен потерпати від податку на багатство? Відповідь напрошується сама собою.

Таким чином, критеріями визначення суб'єкта платежу повинні бути не тільки (й не стільки) розміри (квадратні метри, «кубики» й ін.), а й щось інше.

Це «інше» ми вже неодноразово згадували — розкіш. Тлумачний словник Володимира Даля визначає розкіш як «надмір зручностей, хвалькувату марнотратність, розтринькування на насущне, на одяг, харчі, на всі життєві потреби».

Поряд з розкішшю зручніше використовувати сучасніше поняття «демонстративне споживання», яке має на увазі «марнотратність щодо товарів або послуг переважно з метою продемонструвати власне багатство, соціальний статус, а також викликати в інших почуття заздрості». Вперше цей термін ужив і назвав ознаки цього поняття американський соціолог і економіст Торстейн Веблен в книжці «Теорія гультяйського класу».

Наші співвітчизники не морочать собі голову таким витіюватим словосполученням, вони означили демонстративне споживання більш точним і містким словом «понт». Видається, що саме понт повинен передусім стати джерелом поповнення держскарбниці.

Для того щоб зрозуміти, наскільки втілений у життя принцип «оподаткування понтів» і наскільки пріоритетним він є порівняно з «оподаткуванням достатку», проаналізуємо основні положення нової законодавчої ініціативи.

Хто й за що буде «засуджений» до багатства?

Насамперед багатими вважатимуться ті фізичні особи, дохід яких перевищує 15 мінімальних зарплат на місяць (нині це близько 16095 грн.). Для них ставка податку на доходи фізичних осіб буде збільшена до 20%. За цією ставкою обкладатимуться всі прибутки, що перевищують указану суму.

Далі йдуть власники:

- великогабаритної нерухомості — квартир площею понад 200 м^2 або індивідуальних житлових об'єктів (будинки, дачі, котеджі та ін.) — понад 400 м^2;
- земельних ділянок, площею від 0,3 га — залежно від місцеположення (село, селище, місто) й цільового призначення;
- потужних автомобілів, що мають об'єм двигуна понад 3400 см^3 (за деякими даними — 3000 см^3);
- мотоциклів з об'ємом двигуна більш ніж 800 см^3;
- гідротехніки (яхт, катерів та ін.) потужністю більш ніж 75 кВт;
- літаків, вертольотів.

До третьої категорії багатих потрапили так звані набувальники — ті, хто придбав в Україні або ввіз на територію нашої країни такі товари:

- коштовності, годинники, мобільні телефони, зброя, вартість яких перевищує 20 мінімальних зарплат станом на 1 січня звітного року (у 2012-му це 21460 грн.);
- взуття, хутряні, шкіряні, килимові, швейні, трикотажні та текстильні вироби, а також вироби з деревини, предмети мистецтва, колекціонування й антикваріату, вартість яких перевищує 30 мінімальних зарплат (у 2012-му це 32190 грн.).

За що й скільки платити?

Платити за багатство доведеться або щорічно (за нерухомість і транспорт), або одноразово.

Мірилом багатства у сфері нерухомості будуть квадратні метри. Власникові квартири або будинку потрібно буде заплатити 2% мінімальної зарплати (тепер це 21,46 грн.) за 1 м^2 площі. Таким чином, власник домоволодіння площею 400 м^2 повинен буде щорічно платити понад 8,5 тис. грн. за своє «багатство».

Розмір «розкішного податку» на землю визначатиметься нормативною грошовою оцінкою ділянки (0,5% нормативної грошової оцінки), а для ділянок у населених пунктах, де така оцінка не проводилась, — у розмірі 0,1% мінімальної зарплати за 1 м^2 ділянки (зараз це 1,07 грн.). Таким чином, 40 соток землі в місті, де не проводилася нормативна грошова оцінка, обійдуться їх власникові в 4280 грн. щорічно.

Власникам потужних автомобілів і мотоциклів доведеться щороку платити за кубічні сантиметри (об'єм двигуна) своїх залізних коней — 20% мінімальної зарплати (нині це 214,60 грн.) за 100 см^3. Тобто власник чотирилітрового автомобіля повинен буде раз на рік розщедритися на 8584 грн.

Власники гідротехніки щороку платитимуть до бюджету по 20% мінімальної зарплати (214,60 грн.) за 1 кВт потужності своєї яхти. А власники літаків і вертольотів — 0,2% мінімальної зарплати (близько 2,15 грн.) за кожен кілограм максимальної злітної маси повітряного судна.

Ті, хто купує коштовності, дорогі годинники, мобільні телефони, зброю, предмети колекціонування, взуття, одяг і т.д. платитимуть 10% від їх вартості в момент придбання.

Підсумки

Як бачимо, запропонований проект можна назвати рівною мірою податком на розкіш і на достаток. І якщо додаткове оподаткування демонстративного споживання може стати прогресивним чинником, то, коли мова йде про достаток, навряд чи це можна вважати позитивним явищем.

Якщо яхти, коштовності й антикваріат ми можемо сміливо віднести до надмірностей, то площі та об'єми стосовно нерухомості й автомобілів — навряд чи. Дуже прямолінійно вийшло. Візьмемо квартири. Згодні, площа — вона й в Африці площа. Але обкладати однаковим податком квартиру в центрі Києва й таку ж у районному центрі дотаційного регіону не зовсім справедливо.

Тому розумним видається диференційований підхід до оподаткування таких об'єктів. Наприклад, шляхом видозміни й деталізації бази оподаткування. Разом із квадратними метрами й кубічними сантиметрами можна встановити такі критерії, як райони й марки (бренди). Райони ділити за престижністю, зручністю, респектабельністю. Щоб власники однакових за площею квартир у Печерському районі м.Києва й містечку Кіровоградської області не платили одну й ту саму суму податку.

З брендами ще простіше. Існує не більше десятка марок автомобілів, які є символом розкоші. І нашим парламентарям вони добре відомі. Внаслідок такої деталізації бази оподаткування власник чотирилітрової мазераті платитиме більше, ніж власник типової машини середнього класу з таким же об'ємом двигуна.

Так чи інак, але станом на сьогодні ми маємо навіть не законопроект, а лише «проект законопроекту». У якому вигляді цей документ потрапить у Верховну Раду, невідомо. Проте обіцяємо уважно стежити за його «народженням» і тим, як він буде видозмінюватися в стінах українського парламенту, аналізувати й висвітлювати всі поправки й пропозиції до проекту. А вони обіцяють бути дуже цікавими — з урахуванням того, що переважна більшість народних депутатів, як не хто інший, підпадають під визначення «суб'єкти оподаткування», отже, будуть змушені «наступати» на свої ж «придбання».

ОБОВ'ЯЗКОВИЙ ЗБІР

Рада заробить на землі

ОЛЕКСАНДР КОЛОМІЄЦЬ

Народні депутати пропонують стягувати кошти з фермерів, незважаючи на те, чи вдається тим хоч щось заробити. Платити за землю доведеться, навіть якщо поле не обробляється.

Додаткові кошти

Відразу двоє «регіоналів» вирішили обкласти фермерів додатковими податками. Євген Сігал і Григорій Калетнік подали до парламенту подібного змісту законопроекти «Про внесення змін до статті 288 Податкового кодексу України (щодо плати за користування земельними ділянками)» (№10209) і «Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо збору за користування земельними ділянками сільськогосподарського призначення)» (№10051).

Хоча проекти й відрізняються один від одного в деталях, але їхня суть однакова — встановити податок на сільськогосподарську землю в розмірі 1% від її номінальної вартості.

При цьому нардепи керуються, здавалося б, благими намірами. Вирішення хоча б елементарних проблем сіл (благоустрій територій, ремонти доріг та об'єктів інфраструктури, освітлення вулиць і таке інше) можливе лише за умови додаткових фінансових джерел,

Навіть найбідніші селяни платитимуть за землю, якщо не віддадуть її в оренду.

пояснює потребу в змінах Є.Сігал. Додаткові кошти нардеп пропонує використати для наповнення бюджетів розвитку сільських рад.

«З кожним роком спостерігається занепад та відмирання сільської місцевості, що в цілому впливає на стан продовольчої безпеки України та розвиток аграрного сектора економіки», — підтримує колегу й Г.Калетнік. Тому, робить висновок нардеп, необхідне збільшення надходжень до бюджетів територіальних громад. Щоправда, для фінансового благополуччя сіл парламентарі вирішили стягувати кошти з місцевих жителів.

Великі платять і виграють

В обох проектах є положення, за яким сплачувати 1% вартості ділянки мають не тільки орендарі, а й власники, якщо нікому не передали землю в користування. При цьому немає значення, обробляється вона чи ні. «Запропонована норма сприятиме більш повному залученню в обробіток сільськогосподарських угідь шляхом передачі в оренду тих, які приватизовані, але на сьогодні не обробляються», — наголошує Є.Сігал.

З цим важко не погодитись, адже після запровадження змін селяни, які поки що не знайшли орендарів, спробують якнайшвидше позбутися ділянок і будуть згодні віддати землю хоч безкоштовно, аби лише не платити величезних податків. Саме на цьому й зможуть виграти великі аграрні компанії, які швидко збільшать свій банк землі.

Разом з тим сільське господарство стане досить ризикованою справою. Особливо для малих фермерів, адже в разі неврожаю чи падіння ціни на продукцію їм усе одно доведеться платити податок. Як наслідок, можна очікувати на банкрутство малих господарств, яким і тепер ледве вдається отримувати прибутки. Завдяки цьому знову виграють великі компанії, які зможуть покрити неврожай на одній території високими показниками на іншій.

Серед тих, хто програє від нововведень, і споживачі. Адже, щоб покрити додаткові витрати, аграрії будуть змушені підвищити ціну на продукти. Разом з тим вітчизняні фермери стануть менш конкурентоспроможними як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку. Таким чином, 4 млрд грн., які нардепи планують зібрати для села, можуть остаточно розвалити вітчизняне сільське господарство.

ФІНАНСИ

Банки підуть з молотка

Уряд готується до продажу акцій фінустанов, у капіталізації яких держава взяла участь. Необхідний для цього закон уже прийнято.

На сьогодні наша держава володіє значними пакетами акцій у трьох фінустановах, які не зуміли без її допомоги впоратись із фінансовою кризою. Так, у «Родовід Банку» Україні належить 99,99% акцій, у банку «Київ» — 99,94% й в «Укргазбанку» — 92%. Ці активи обійшлися державі не дешево, на капіталізацію банків було витрачено загалом 25,8 млрд грн. І тепер, схоже, влада готується їх продати, щоб якщо не повністю, то хоча б частково повернути кошти.

Верховна Рада ухвалила закон «Про особливості продажу пакетів акцій, що належать державі у статутному капіталі банків, у капіталізації яких взяла участь держава». Відповідно до акта інвесторами можуть бути банківські установи та банківські групи — як резиденти, так і нерезиденти. Головне, щоб вони відповідали встановленим НБУ вимогам щодо ділової репутації та фінансового стану.

Разом з тим стати інвесторами не зможуть особи, які на момент капіталізації банків володіли істотною їх часткою. Крім цього, конкурс пройде без осіб, зареєстрованих у державах, уключених Кабміном до переліку офшорних зон.

ОБГОВОРЮЄМО ПРОЕКТ

Адвокат, старший юрист ЮБ «ЄПАП» Сергій ГРЕБЕНЮК:

«Після ухвалення КПК почнеться жорстка позиційна боротьба між захистом і обвинуваченням»

Сергій ГРЕБЕНЮК народився 17 вересня 1980 р. в м.Тернополі. З відзнакою закінчив Національну юридичну академію ім. Ярослава Мудрого. Після закінчення вузу працював слідчим прокуратури, після цього став займатися адвокатською діяльністю. З 2011 р. — старший юрист практики правових аспектів злочинів у сфері бізнесу Юридичного бюро «Єгоров, Пугинський, Афанасьєв і партнери» (Україна). Має 10 років юридичного стажу, 7 з них працював адвокатом.

ЮЛІЯ КІМ

Історичний момент уже позаду: Україна після п'ятдесяти з гаком років нарешті отримала нові правила, що регламентують кримінальний процес. І хоча спори з приводу ухвалення КПК були гарячі, всі юристи виявились одностайними: зволікати не можна. За кілька днів до голосування за «другу Конституцію» кореспондентка «ЗіБ» зустрілася зі старшим юристом Юридичного бюро «Єгоров, Пугинський, Афанасьєв і партнери» Сергієм ГРЕБЕНЮКОМ, котрий розповів, як до проекту нового КПК поставилися в адвокатському співтоваристві, які новели припали захисникам до душі, а чого в оновленому кримінальному процесі не вистачатиме.

«Адвокати могли б допомагати слідчим»

— Проект нового КПК позитивно оцінили західні експерти, та й більшість юристів відзначили його прогресивність, хоча під час громадських слухань виникло кілька спірних моментів. А ви, як адвокат-практик, які б недоліки цього документа відзначили?

— Ухвалення нового КПК — це, безумовно, величезний крок уперед, і в цілому він сприймається позитивно, у тому числі експертами й практиками. Перш за все кодекс 1960 року вже давно застарів, він створювався в тоталітарній державі, і фактично всі його механізми були спрямовані на те, аби обвинуватити й посадити людину, а можливості захисту (що визначає ступінь демократизації суспільства) були досить обмежені.

Звичайно, деякі недоліки ми бачимо. Але, я думаю, з часом уноситимуться якісь поправки, і закон поступово відшліфується. Як адвокат я міг би відзначити недоліки, які стосуються захисту. Можливо, деякі із зауважень до другого читання будуть зняті, адже про них говорили на тих же громадських слуханнях.

Перш за все в проекті КПК не було статті, що регламентує права адвокатів. Є стаття, яка регламентує права підозрюваного, обвинуваченого, у ній згадується, що захисник наділений тими ж правами, за винятком тих, які можуть бути використані тільки обвинуваченим…

— Але ж опосередковано захисник наділений правами, і їх досить багато: досліджувати матеріали справи, збирати й подавати докази, використовувати технічні засоби під час допитів і т.д.

— Але ж захисник має процесуальний статус, відповідає за збирання доказів, що підтверджують невинуватість людини, він повинен здійснювати повноцінний захист, і дуже важливо, щоб він був наділений відповідними повноваженнями. При цьому мають бути чітко прописані можливості звернення до різних організацій, строки надання відповідей на такі запити, відповідальність за ненадання інформації за зверненнями адвоката або надання неповної, недостовірної інформації.

Ми брали участь у громадських слуханнях і подали відповідні пропозиції щодо поліпшення проекту КПК. Аналогічні пропозиції вносилися й іншими суб'єктами, зокрема й деякими народними депутатами. За наслідками круглого столу було видно, що є бажання вдосконалити проект, тому сподіваємося: його допрацьовуватимуть і в результаті приймуть документ, в якому врахують максимально можливу кількість обгрунтованих зауважень.

До речі, згідно з російським законом про адвокатуру в захисника є можливість опитувати осіб (з їхньої згоди), котрі ймовірно мають інформацію, яка стосується справи. Ми теж пропонуємо ввести подібну норму, яка дозволяла б з відома людини опитати її в рамках кримінальної справи з метою збирання доказів. Фактично ми б допомагали слідству об'єктивно розібратися в справі, при цьому більш повно здійснюючи захист. Тому що, відверто кажучи, у правоохоронних органів додасться роботи.

— Ваші колеги говорили, що в демократичних країнах з новим кодексом не виникло б жодних проблем, в Україні ж закони можуть бути виписані ідеально, але в реальності все інакше. Тому деякі моменти повинні бути прописані до щонайменших деталей, кожна процесуальна дія — ретельно регламентована. Чи згодні ви із цим?

— Ситуація дійсно така: дуже часто закони на практиці застосовуються зовсім не так, як вони виписані. І це стосується абсолютно всіх галузей права, а не тільки кримінального процесу. З різних причин хороші норми, навіть ті, які відповідають європейським стандартам, можуть не діяти або ж діяти трохи інакше, по суті, не відповідаючи самому змісту закону. Тому я погоджуся, що в Україні дуже часто застосування тієї чи іншої норми може бути абсолютно різним і саме часто визначає зміст норми, а не навпаки. У зв'язку із цим можна побажати всім нам підвищення рівня правової культури, і над цим треба працювати.

Згоден, що кримінальний процес повинен бути по можливості максимально детально регламентований. Тобто всі ключові механізми, особливо ті, які вводяться вперше, повинні бути виписані дуже чітко, щоб виключити двояке тлумачення й забезпечити максимальний захист прав учасників процесу.

Той, хто на практиці стикається з кримінальними справами, спілкується зі слідчими, підтвердить: якщо в кодексі чітко не прописані процесуальні дії — буквально за пунктами: один, два, три, — їх не дадуть зробити. Тому що проти людини, обвинуваченої в злочині, працює цілий держапарат — прокуратура, міліція, різні служби. Суди, на жаль, теж «ментально» частіше ближчі до обвинувачення. Це дуже важливо переламати, змінити сам принцип системи. Щоб у результаті з'явилося розуміння, що підозрюваний або обвинувачений — це не «ворог народу», його провину спочатку потрібно довести, і, поки не ухвалений обвинувальний вирок, людина повинна володіти можливостями реально себе захищати. А адвокат — це не негідник, який захищає ворога. Адвокат — це людина, в якої є певний статус і можливості довести, що особа, підозрювана в скоєнні злочину, насправді невинна. Не завжди функції адвоката зводяться до доведення невинності. Іноді людина зізнається в скоєнні злочину, тоді захисник може знайти пом'якшувальні обставини, використовувати законодавчі можливості, щоб захистити права людини.

Скажімо, в проекті нового КПК мовиться, що адвокат має право «бути присутнім» на допитах. Якщо потрапиш до сумлінного слідчого, він зрозуміє, що захисник присутній на допиті не як меблі й може підказувати клієнтові, як реагувати на ті чи інші незаконні або некоректні запитання слідчого, може ставити додаткові запитання, спрямовані на всебічне вивчення обставин справи, тобто фактично брати участь у проведенні слідчих дій. Проте на практиці слідчий може просто не дати адвокатові працювати, і тому доведеться тихо сидіти в куточку. Тому правильною є поправка, в якій пропонується замінити термін «присутність» на «участь» адвоката в допиті.

— Один з народних депутатів під час засідання парламентського комітету сказав, що життя саме шліфуватиме цей кодекс, до нього почнуть уносити зміни, щось поліпшуватиметься, щось зникатиме.

— Я із цим абсолютно згоден. Звичайно, практика застосування кодексу формуватиметься, і багато питань, про які я говорив, буде знято.

— Можливо, частково якісь недоліки, які турбують захисників, можна буде усунути під час роботи над законом «Про адвокатуру», напевно адвокатам удасться взяти активнішу участь у його розробці.

— Закон «Про адвокатуру» має більш загальний характер, він регламентує статус адвоката, гарантії його діяльності. Це, безумовно, дуже важливий закон, який вплине й на якість реформи кримінальної юстиції, тому його ухвалення є логічним продовженням перетворень. У той же час саме в КПК слід було б чітко прописати права адвоката в кримінальному процесі, оскільки саме цим документом керуватимуться представники правоохоронних органів.

Крім того, я прихильник того, що КПК — один з ключових законів, не дарма його називають «другою Конституцією». Це документ, який стосується кожної людини, її прав і свобод. Тому важливо, щоб усі процедури, зокрема й ті, які регламентують можливості захисту, були прописані саме в цьому кодексі. Звичайно, ефективність багатьох положень нового КПК покаже практика, щось буде переглянуто, щось доопрацьовано. Крім того, дотепер триває дискусія про те, коли він набере чинності: у жовтні 2012 року чи у 2013-му. У будь-якому випадку буде ще півроку, щоб усунути недоробки.

— Сьогодні багато адвокатів говорять про те, що в сучасному судовому процесі практично немає змагальності, обвинувачення домінує. Які гарантії того, що в оновленому процесі з'явиться змагальність і права захисту й підсудного дотримуватимуться?

— Питання змагальності, точніше можливості її реалізації на практиці, найбільше турбує мене, думаю, як і інших адвокатів. Новий КПК, на жаль, з одного боку, проголошує той самий принцип змагальності сторін, а з другого — не містить достатніх механізмів його реалізації стороною захисту.

Так, по суті, у проекті відсутня навіть стаття, в якій детально прописано, які права має захисник. Тому на даному етапі важко говорити про те, чи реально використовуватиметься цей принцип і чи з'явиться змагальність в оновленому кримінальному процесі. Хоча, поза сумнівом, це дуже прогресивний крок, проект вимагає лише детального доопрацювання, щоб зазначений принцип застосовувався на практиці.

Наведу приклад: якщо, за новим КПК, я, як адвокат, захочу отримати яку-небудь інформацію від державних органів, котру згодом зможу використовувати як доказ, яким чином я можу реалізувати своє право? В якій формі? В які строки я отримаю вказані документи? Яка відповідальність державних органів за відмову в наданні доказів у справі, за бездіяльність? Така ж ситуація складається і з процедурою проведення оперативно-розшукових дій, допиту свідків тощо. Адже якщо ми говоримо про змагальність у кримінальному процесі, то адвокат повинен бути наділений необхідним інструментарієм, щоб реально конкурувати зі стороною обвинувачення.

У Верховній Раді зареєстровано низку поправок, які дозволять багато в чому усунути вказані недоліки, і дуже сподіваюся, що ці поправки будуть враховані як авторами КПК, так і законодавчим органом при ухваленні кодексу в цілому.

«Тортури зникнуть, якщо всі проникнуться духом кодексу»

— Частина адвокатів говорять, що в новому кодексі не передбачений ефективний механізм запобігання тортурам. Разом з тим європейські експерти стверджують, що тепер не буде сенсу катувати підозрюваних, тому що вимагати знання не може стати підставою для подальшого винесення вироку.

— Тортури в правоохоронних органах — це не проблема законодавчого характеру. Адже в нинішньому кодексі теж ніде не сказано, що тортури заохочуються. І зараз немає великого сенсу катувати людину під час досудового слідства. Здавалося б, навіщо це робити? Ти виб'єш показання, через два місяці справа піде в суд, і може бути порушено справу вже проти тебе самого. Я, наприклад, не впевнений, що наступного дня після набуття чинності кодексом тортури в правоохоронних органах зникнуть як явище. Нарешті, бити людину можна з різною метою. Не обов'язково для отримання зізнавальних показань, можна, наприклад, і для отримання інших доказів, що викривають людину. Скажімо, людина під тортурами може вказати, де міститься труп, і це буде доказом її вини.

Я готовий погодитися: ряд запропонованих новел опосередковано може вплинути на те, що кількість зловживань з боку слідства зменшиться, а з часом, можливо, вони взагалі будуть викоренені. Так, пропонується передбачити, що суд може обгрунтовувати свої висновки виключно показаннями, отриманими безпосередньо під час судового засідання. Більш того, суд не може обгрунтовувати свої рішення за допомогою показань, які були дані слідчому або прокуророві. Це, безумовно, позитивні норми, і в принципі вони повинні привести до зменшення кількості випадків застосування тортур.

Однак це буде тільки тоді, коли всі учасники процесу проймуться духом цього кодексу. Все залежить від людей, котрі застосовують закони, а не від самих законів.

Є надія, що відбудеться перелом. Самі правоохоронці повинні почати мислити демократичніше, мають змінитися підходи, психологія, атмосфера. Чим відрізняється демократична держава від тоталітарної, якщо говорити про притягнення до кримінальної відповідальності? З погляду демократичної держави, хай краще винен гуляє на волі, ніж невинний сидить у в'язниці, для тоталітарної — все навпаки.

— До речі, про тоталітаризм. Юристи вже давно говорили про необхідність відмінити інститут повернення справи на додаткове розслідування, називаючи його «архаїзмом». І ось нарешті стало — судді більше не зможуть повертати справи на додаткове розслідування. З одного боку, це, безумовно, плюс, з другого — чи не дозволить це винним уникнути відповідальності?

— Інститут повернення справи на додаткове розслідування вже давно віджив своє. Більш того, він неодноразово був предметом критики Європейського суду з прав людини та інших міжнародних органів. Тому я позитивно ставлюся до відміни цього інституту. Хочеться вірити, що це змусить правоохоронців працювати кваліфікованіше, у них пропаде бажання притягати до відповідальності невинних тільки для збільшення розкриваності злочинів. Важливо, щоб зникла система галочок. Ні про яку об'єктивність і демократію не можна говорити, поки в правоохоронних органах є статистика й прокурора в разі винесення виправдувального вироку можуть звільнити або навіть порушити щодо нього кримінальну справу, те саме стосується й суддів.

Ще одним позитивним моментом буде скорочення строків досудового й судового провадження.

Звичайно ж, у кожного процесу є зворотний бік медалі. Не виключено, що у зв'язку з неналежною роботою правоохоронних органів або з об'єктивних причин деякі винні можуть бути виправдані й уникнути кримінальної відповідальності тільки тому, що не було достатніх доказів їхньої вини. Ідеальної ситуації, звичайно, не буде. Ми торкнулися цього моменту в попередньому питанні. Повинні зміститися акценти, представники правоохоронних органів, судів мають усвідомлювати, що краще відпустити винну людину, ніж посадити невинну.

— Проте одна справа, якщо це поодинокі випадки, а якщо звільнення винних стане системою? Особливо, враховуючи, що навантаження на правоохоронні органи зросте в рази?

— Мене самого це питання турбує. Ми навіть сперечалися з представниками міжнародних інституцій, які говорили, що сама постанова про порушення кримінальної справи — недемократичний крок. Я в цьому не впевнений.

З одного боку, так, є позитивний момент у тому, що кожне звернення реєструватиметься автоматично. Але, з другого — є й мінус: перша початкова стадія порушення кримінальної справи була серйозним фільтром. За моїм досвідом, зі 100% поданих документів близько 80% — це відмовні матеріали, заяви, які не вимагали втручання правоохоронних органів. Природно, були певні зловживання з боку міліції — деякі звернення людей просто ігнорували. Але ж у нас вистачає й несумлінних громадян, які пишуть кляузи на всіх підряд. Фактично правоохоронна система не завжди справлялася з обробкою великого масиву заяв, в кабінеті кожного слідчого лежала гора матеріалів, на які вони не встигали належним чином реагувати. А що відбудеться, коли стосовно кожного папера треба буде ініціювати якісне розслідування?

На практиці може вийти, що одного тільки повідомлення або заяви про порушення достатньо для початку слідчих дій. Тобто навіть при явно необгрунтованій заяві слідчі дії повинні бути ініційовані, а певні особи в результаті цього можуть абсолютно безпідставно зазнати моральних і матеріальних втрат, пов'язаних із проведенням досудового розслідування. До речі, нині на стадії досудового слідства існує ще один фільтр. У разі необгрунтованого порушення кримінальної справи є можливість оскаржити відповідну постанову в суді, і, як показує практика, великий відсоток таких скарг задовольняється. Згідно з новим кодексом це зробити буде практично неможливо.

Ви ж розумієте, що краще отримати рішення суду про безпідставність порушення кримінальної справи, ніж пройти всю процедуру, аби через рік з'ясувалося, що ти невинен. Результат однаковий, але, як кажуть в Одесі, це «дві великі різниці».

Можливо, деякі положення КПК навіть не варто критикувати. Правозастосовна практика піде своїм шляхом. Думаю, якісь фільтри все-таки з'являться. Безумовно, якщо вийде так, що на волю стануть виходити вбивці та гвалтівники, то, напевно, доведеться знову закручувати гайки. На громадських слуханнях, присвячених проекту КПК, прозвучала дуже правильна думка: кодекс — це досить тонкий механізм, покликаний забезпечити баланс інтересів держави й суспільства. Людина, котра скоїла злочин, повинна бути покарана, а невинна — виправдана.

— Новий КПК уводить поняття слідчого судді. У чому перевага цього інституту?

— Основною ідеєю є встановлення судового контролю над дотриманням прав людини під час слідчих дій. А саме — в питаннях тимчасового доступу до речей і документів, арешту майна, вибору запобіжного заходу, проведення негласних слідчих дій. І це далеко не весь перелік повноважень слідчого судді. Тут, звичайно ж, плюс, адже суддівський корпус — юристи «найвищої касти». Щоб стати суддею, потрібно досягти певного віку, мати стаж, кваліфікацію і т.д. Крім того, в законодавстві закріплені певні гарантії діяльності судді, тобто це самостійна, незалежна фігура. Якщо порівнювати підготовку суддів і працівників правоохоронних органів, інші вищезазначені чинники, то той факт, що рішення стосовно основних процесуальних моментів прийматимуть судді, — це позитивний момент. Крім того, фактично з'являється якийсь «контролер», який не залежить ні від обвинувачення, ні від захисту.

Інше питання, чи є реальна можливість реалізувати судовий контроль органів досудового слідства. Наскільки ефективним цей механізм виявиться на практиці? У будь-якому випадку можливість оскаржити слідчому судді майже всі дії, які мають місце під час досудового провадження, повинна ефективніше забезпечити дотримання прав учасників процесу.

«Найскладніше перебудуватися буде представникам правоохоронних органів»

— У результаті реформування планується позбавити прокуратуру деяких функцій, наприклад загального нагляду, слідства. Прокуратура чинить опір і просить передбачити 3-річний перехідний період. Чи достатньо цього часу для перебудови? Яких ще функцій у результаті реформування прокуратура повинна позбутися?

— Питання позбавлення прокуратури функції слідства, по суті, було вирішене ще в 1996 році. У Конституції передбачено тільки 4 функції наглядового органу, і якщо уважно подивитися, то серед них немає слідства. У «Перехідних положення» Основного Закону сказано, що функція слідства за прокуратурою тимчасово зберігається, але не більш ніж на 5 років. Скільки часу минуло відтоді? 16 років! А функція слідства все ще існує. Ось вам і відповідь.

«В один момент зміниться тільки законодавство, а люди не зміняться».

Мені здається, 16 років достатньо для перебудови. Тому цілком логічно, щоб відразу ж запрацював новий механізм. Якщо знову буде передбачено відстрочення — це призведе до розбалансування всього механізму. Чесно кажучи, не зовсім уявляю, як може прокуратура ще якийсь час і вести розслідування, і здійснювати нагляд за слідством за новими правилами!

— Які механізми, закладені в новому КПК, сприятимуть винесенню більшої кількості виправдувальних вироків?

— Найголовнішим нововведенням, яке повинне сприяти збільшенню кількості виправдувальних вироків, є відміна інституту повернення справ на додаткове розслідування. Іншими словами, коли по закінченні слідчих дій справа потрапляє в суд, то він ухвалює або обвинувальний вирок, або, у зв'язку з браком доказів, — виправдувальний.

До того ж дуже важливо, щоб ми пішли від статистики й галочок, а сам факт виправдувального вироку перестав бути резонансною подією державного масштабу.

Звичайно, деяке збільшення відсотка виправдувальних вироків відбудеться автоматично. Оскільки, за новим кодексом, перевірятися будуть абсолютно всі матеріали, зрозуміло, що якщо раніше стосовно значної кількості поданих заяв ухвалювалися рішення з посиланням на п.2 або п.1 ст.6 чинного КПК (відсутність складу злочину або відсутність події злочину), тобто справи взагалі не доходили до суду, то тепер стосовно таких матеріалів ухвалюватимуться виправдувальні вироки. Але в цьому випадку порівнювати кількість виправдувальних вироків буде не зовсім коректно.

— КПК вводить кілька нових запобіжних заходів, наприклад такі, як домашній арешт, особисте зобов'язання. При цьому тримання під вартою називається «винятковим запобіжним заходом». Наскільки ймовірно, що злочинці почнуть користуватися демократизацією кримінального процесу й тікати від правосуддя? Який з передбачених запобіжних заходів є найпрогресивнішим?

— На мій погляд, ці нововведення досить обгрунтовані. Органи досудового слідства часто зловживають своїми повноваженнями й найчастіше обирають арешт як основний запобіжний захід. Це в корені неправильний підхід. Більш того, в жодній європейській країні немає такої практики, це можна розглядати лише як пережитки минулого. Думаю, особливо не треба переживати, оскільки за насильницькі злочини такий запобіжний захід, як тримання під вартою, ніхто не скасовував. Основна ідея полягає в тому, щоб слідчий суддя при обранні запобіжного заходу зупинився на альтернативі взяттю під варту — домашньому арешті, заставі, поручительстві чи особистому зобов'язанні.

На виконання деяких положень кодексу знадобляться певний час і бюджетні асигнування. Скажімо, якщо взяти домашній арешт, коли людина повинна бути вдома й носити електронний браслет, то зрозуміло, що завтра ці електронні пристрої не з'являться. Але той факт, що певна кількість людей не опиниться в страшних умовах СІЗО, — величезний плюс.

Я ж схиляюся до найбільш прогресивного запобіжного заходу — використання застави. Це перевірена європейська практика.

— По суті, українська правова система копіює радянську, з її репресивним і обвинувальним ухилом. Новий КПК вперше відходить від колишньої тоталітарної моделі. Проте більшість суддів, прокурорів сформувалися в старій радянській системі. Наскільки безболісно пройде їх адаптація до радикальних змін?

— Думаю, це буде дуже непростий і болісний процес. Проте хочеться вірити, що дуже потрібна й давно назріла реформа все-таки відбудеться, кримінальна юстиція стане гуманнішою, європейською та забезпечить реальну можливість захищати права всіх учасників кримінального процесу.

Найскладніше перебудуватися буде представникам правоохоронних органів. Вони звикли працювати в умовах, коли в людини можливості для захисту дуже обмежені. І те, із чим сьогодні доводиться боротися адвокатам, — це, здавалося б, елементарні речі. Наприклад, не пускають на допит до підзахисних, чіпляються до якихось формальностей або в разі серйозної справи кажуть: «Ти постій поки на прохідній, а ми тебе пізніше покличемо». А потім з'ясовується: людині сказали, що адвокат до неї не прийшов, і вже її допитали.

Думаю, після ухвалення нового КПК почнеться жорстка позиційна боротьба між захистом і обвинуваченням. І тут важливо, щоб адвокати почали діяти злагодженіше, кваліфіковано. Тому що в один момент зміниться тільки законодавство, а люди не зміняться. У цих реаліях треба буде вчитися працювати. Треба буде змінювати підходи й силовикам — їм теж доведеться працювати якісніше. Якщо правоохоронні органи захочуть довести вину людини, вони тепер повинні будуть робити це за рахунок свого професіоналізму, а не за рахунок обмеження обвинуваченого в можливостях себе захищати. Думаю, якщо буде політична воля на те, щоб цю систему змінити, це відбудеться. Ми зможемо це побачити дуже скоро.

ФОРУМ

Правий той, хто останній?

Учасники березневого з'їзду визнали нелегітимними збори «третейців» у грудні

ЛІНА ШВИДКА

Учасники III Всеукраїнського з'їзду третейських суддів не визнали з'їздом збори «третейців» у грудні через порушення процедури скликання. Тепер справа про неправомірність проведення такого заходу розглядатиметься в суді.

На наступні 3 роки головою Третейської палати знову обрано Ю.Михальського (перший ліворуч).

Як повідомляв «ЗіБ», 23 грудня 2011 року в приміщенні Інституту законодавства Верховної Ради відбувся з'їзд третейських суддів, на якому було обрано головою Третейської Палати України Олега Прокопчука. Проте вже в березні цього року на засіданні ТПУ було вирішено, що цей з'їзд відбувся з порушеннями, а тому необхідно провести його повторно з дотриманням усіх процедур. Так, 16 березня відбувся III Всеукраїнський з'їзд третейських суддів.

Остаточне рішення щодо легітимності одного з двох з'їздів винесе суд, а поки що, залишається рахуватися з обома, адже суд може визнати легітимність як першого, так і другого.

Голова Третейського суду при АУБ Анатолій Жуков, відповідаючи на питання про збори суддів у грудні, зауважив: «Не поглиблюючись у правову оцінку, якщо якась група проявляє активність — це вітається. У будь-якому випадку, я б вів мову про зближення з цією групою, пошуки спільних точок зору, а не конфронтації».

Оскільки обраного в грудні голову О.Прокопчука і «третейців», котрі підтримують легітимність минулого з'їзду не було, досягти консенсусу не вдалося. Втім, учасники березневого з'їзду ретельно підійшли до формулювання свого рішення, проголосувавши за кожне речення, зокрема «вирішили визнати збори третейських суддів, які відбулися 23 грудня 2011 року, такими, що не мають статусу з'їзду третейських суддів, з причин недотримання процедури скликання. А всі рішення зазначених зборів визнати такими, що не є рішеннями Всеукраїнського з'їзду третейських суддів».

Головним під час заходу стало обрання нового голови ТПУ на наступні 3 роки. Ним знову став Юрій Михальський, за якого проголосувало 48 з 59 зареєстрованих учасників. Під час свого звіту він як і раніше наголосив на тому, що проблемою третейства й надалі залишається питання про надання Третейській палаті статусу юридичної особи.

Серед іншого були розглянуті питання щодо складу ревізійної комісії і секретаріату, прийнято резолюцію з'їзду та обговорено внесення змін до Положень про ТПУ. Щодо останнього, то учасники з'їзду вирішили спершу ознайомитись з можливими змінами, а тоді вже вносити їх. Так, деякі питання залишили для розгляду на щомісячних засіданнях. Учасники заходу затвердили план роботи на 2012 рік, визначивши пріоритетними завданнями налагодження роботи свого сайту, розширення регіональної мережі представництв та вирішення питання про фінансову діяльність через започаткування певних внесків, а також частіші проведення регіональних заходів та створення реєстру третейських суддів.

Для ТПУ головним залишається не лише підтримка з боку держави, поширення інформації про альтернативні суди через ЗМІ та Інтернет, а й кількість членів та їх активність у роботі Третейської палати. Так, А.Жуков головним завданням на майбутнє уважає мотивування третейських суддів до активної роботи. «Слабка активність третейських суддів викликала недостатній рівень активності третейської палати. Тому перш за все потрібно звернути увагу на третейських суддів, аби вони були активними, аби вони розбурхували палату», — як сказав він у перерві кореспонденту «ЗіБ».

У свою чергу новообраний голова Ю.Михальський зосередив увагу на тому, що потрібно активно проводити просвітницьку діяльність, аби третейський суд був відомим кожному.

Незважаючи на проблеми, що з'явилися в середовищі третейських суддів, учасники з'їзду досить високо оцінили рівень заходу, підкреслюючи необхідність консолідації усіх, хто зацікавлений у розвитку «третейства». Залишається сподіватися, що повторно обраний голова врахує попередні недоліки й помилки, надихаючи своїх колег на більш активну й продуктивну роботу.

ПРЯМА МОВА

ЮРІЙ МИХАЛЬСЬКИЙ, *голова Третейської палати України:*

— Для консолідації усіх осіб, які зацікавлені в альтернативному розгляді спорів, потрібно розширити кількісний склад Третейської палати постійно діючими членами й збільшити проведення конференцій, заходів для підняття статусу такого роду розгляду спорів. Усі присутні, які були на з'їзді, донесуть цю позицію до своїх товаришів і колег. Гадаю, що в подальшому такі засідання будуть лише розширюватись.

РЕЙТИНГ

Юристи з відзнакою

З нагоди Дня юридичної практики названі кращі українські юридичні фірми за минулий рік.

Під час урочистого прийому були вручені нагороди провідним юристам та керівникам компаній вітчизняного ринку юридичних послуг. На сайті ЮП у першу десятку згідно з дослідженням «50 провідних юридичних фірм України за 2011 рік», яке проводиться 15-й раз, найкращою була визнана юридична фірма «Астерс», яка очолила рейтинг. Друге і третє місце зайняли ЮФ «Василь Кисіль і партнери» і ЮФ «Саєнко Харенко» відповідно. Четверту сходинку посіла Міжнародна юридична фірма Baker & McKenzie-CIS, Limited, а на п'ятому місці — Міжнародна юридична група Astapov lawyers. Адвокатське об'єднання Arzinger зайняло шосте місце в рейтингу, а ЮФ «Лавринович і партнери» — сьоме. У свою чергу, восьме місце посіла МЮФ CMS Cameron McKenna LLC, обійшовши в рейтингу Юридичне бюро «Єгоров, Пугинський, Афанасьєв і партнери». Завершила десятку лідерів Юридична фірма «Гвоздій і Оберкович».

ВІДБІР

Конкурс на допомогу

Найкращі адвокати надаватимуть безоплатну правову підтримку населенню

Міністерство юстиції оголосило конкурс для адвокатів, які залучатимуться до безоплатної юридичної допомоги українцям.

Як зазначено в наказі, який підписав міністр юстиції Олександр Лавринович, заявки претендентів на участь у конкурсі приймаються до 23 квітня цього року. Після відбору найкращих адвокатів, котрі надаватимуть безоплатну вторинну правову допомогу за контрактом та на підставі договору, їхні прізвища будуть внесені в регіональні реєстри.

Крім того, після завершення конкурсної процедури, починаючи з січня наступного року планується створити центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги в областях та містах Києві та Севастополі. У таких центрах адвокати допомагатимуть складати процесуальні документи, представляти інтереси осіб у судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, здійснюватимуть захист від обвинувачення, а до 2017 року планується, що залучені державою адвокати зможуть надавати таку допомогу всім категоріям осіб.

БІЗНЕС

Закордонна справедливість

ОЛЕКСІЙ ПИСАРЕВ

Чимало вітчизняних підприємців проводять реструктуризацію свого бізнесу, після чого в нього з'являються нібито закордонні власники. Причина цього не лише в бажанні платити менше податків, але й у тиску на власників і недоліках законодавства.

Найчастіше вивести бізнес за межі країни підприємців приваблює перспектива платити менше податків. За словами адвоката ЮФ «Василь Кисіль і партнери» Івана Юрченка, у світі чимало територій, які не є офшорами, але при цьому мають значно менше податкове навантаження. Природно, що ці країни стають привабливими для вітчизняного бізнесу.

Крім цього, доволі часто реструктуризацію проводять ті компанії, які прагнуть продати свій бізнес для того, аби він став більш зрозумілим для закордонного покупця. «Іноземному інвестору потрібна прозора структура. Коли фізична особа володіє компанією, а та компанія володіє ще однією, разом вони володіють третьою, а ще з кимось четвертою компанією, то іноземні інвестори не розуміють такого ребуса. Традиційно в них є прозорі структури зі зрозумілими інструментами корпоративного управління», — пояснює І.Юрченко.

Разом з тим існують випадки, коли реструктуризацію доводиться проводити через зовнішні фактори. Наприклад, для захисту права власності. Вітчизняне законодавство не може повною мірою гарантувати права інвесторів. З одного боку, не захищені міноритарії, які за деяких умов можуть ніколи не побачити дивідендів, а з іншого — вони можуть вставляти палиці в колеса підприємству.

Крім цього, часто завдяки реструктуризації підприємці намагаються приховати свою власність. «Тиск груп, які мають доступ до влади, часто змушує на не найвигідніших умовах перерозподіляти бізнес», — констатує І.Юрченко. Завдяки ж трансформації український власник нібито вже не має бізнесу й визначити, кому саме він належить, стає досить складно. Природно, що після такої реструктуризації виграє підприємець, але програє держава, недоотримавши податків.

Таким чином, якщо влада шукає шляхи для поповнення держбюджету, їй слід звернути увагу на «бізнес-клімат» у країні, який провокує виведен-

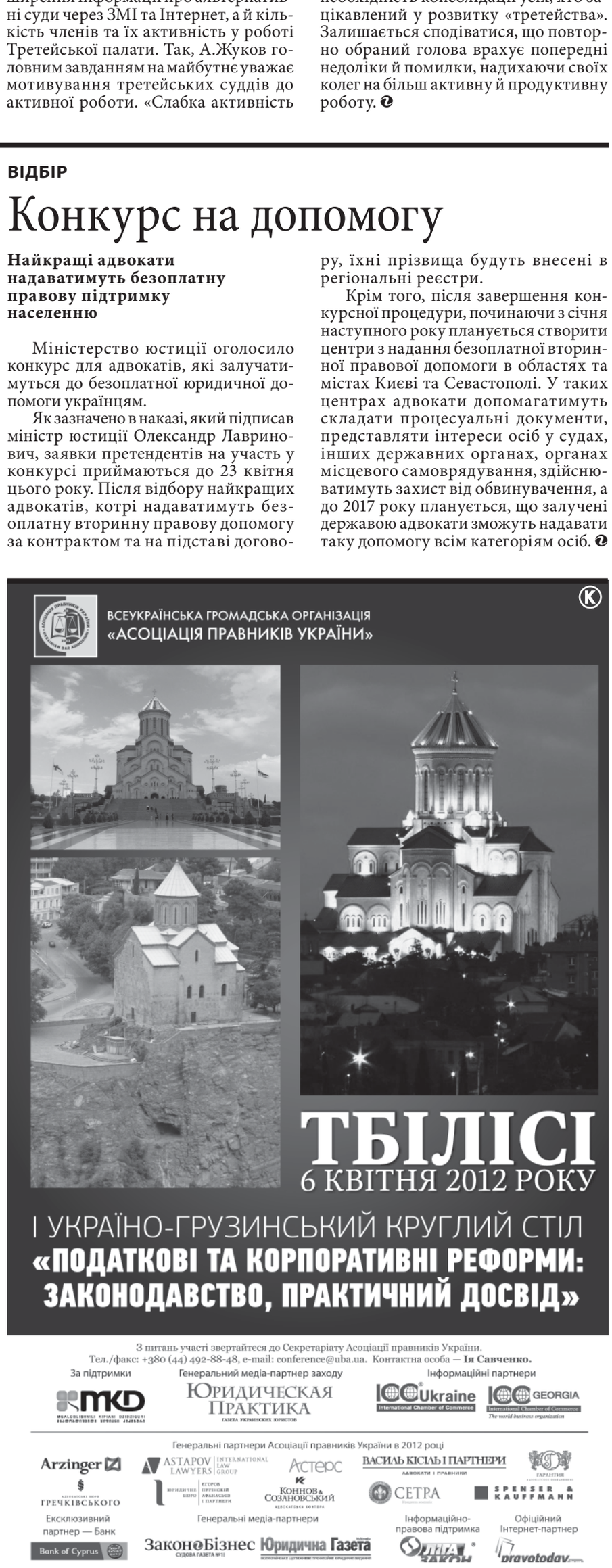

НА ГАРЯЧОМУ

Обіцянка на 12 років

Співробітники СБУ викрили протиправну діяльність голови однієї з міських рад Черкаської області, який вимагав хабара в розмірі 50 тис. грн.

Установлено, що посадовець пообіцяв місцевому жителю не підвищувати та не перераховувати орендну плату за користування частиною приміщення виробничої бази, яка є комунальною власністю міської ради, та відповідною земельною ділянкою, за що й вимагав «винагороду».

15 березня співробітники СБУ затримали правопорушника на гарячому. За матеріалами СБУ прокуратурою Черкаської області порушено кримінальну справу за ознаками злочину, передбаченого ч.3 ст.368 КК («Одержання хабара»). Наразі затриманий перебуває під вартою, йому загрожує позбавлення волі строком до 12 років.

КОРИСЛИВІ МОТИВИ

Оренда для мільйонера

Столична прокуратура спільно з УСБУ м.Києва затримала директора одного з інститутів Академії педагогічних наук під час отримання першої частини хабара в сумі $350 тис.

Решту коштів він планував отримати впродовж місяця. Загалом за підписання договору довгострокової оренди приміщення площею 2300 м², що знаходиться в центрі столиці й належить інституту, директор вимагав $11,5 млн. Наразі прокуратурою міста проводяться першочергові слідчі дії.

РЕЗОНАНС

Скандал з ученими

Академіки Інституту соціології, за яких вступився Президент, продовжують ходити на допити в СБУ

АЛІНА АЛЕКСАНДРОВА

Після того, як вчену раду Інституту соціології НАН України практично в повному складі викликали на допит у Службу безпеки, знявся галас, відгомін якого докотився до Президента. Віктор Янукович засудив дії слідчого. Вже наступного дня в СБУ визнали, що рішення було необдуманим. Правда, як повідомили «ЗіБ» в інституті, справу продовжують розслідувати й академіки ходять на допити на вул. Володимирську, 36.

Учені-соціологи недавно дізналися, як виглядає будівля на вул. Володимирській, 36 зсередини…

Кримінальна справа за фактом розтрати службовими особами центру адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу Головного управління держслужби дочірнього підприємства Інституту соціології «Центр соціальних експертиз» державних коштів на суму понад 920 тис. грн. почали розслідувати 15 лютого цього року. Співробітникам центру інкримінували ч.5 ст.191 КК (привласнення, розтрата або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем за попередньою змовою групою осіб… в особливо великих розмірах). Близько місяця громадськість навіть не здогадувалася про порушення цієї справи. Але коли на допит викликали всю вчену раду ІС НАНУ, академіки збунтувалися.

Заступник директора Інституту соціології Євген Головаха оприлюднив копію листа, отриманого від СБУ, в якому є графік допитів усіх учених-соціологів, серед яких Микола Шульга, Микола Чурілов, Олександр Вишняк і ще півтора десятка чоловік. «Такого ще не було у світовій практиці. Можливо, в сталінські часи вчені ради розстрілювали ночами, але так викликати на допит у нібито європейській країні у XXI столітті, гадаю, просто неможливо, — заявив Є.Головаха. — Чому цей слідчий з СБУ не прийде та не поговорить з ученими?»

Після того, як цю інформацію поширили ЗМІ, дії есбеушників засудив Президент. Віктор Янукович заявив, що розцінює масові виклики учених на допити як непрофесійний підхід. У коментарі Українській службі Бі-Бі-Сі він заявив, що вимагає від Служби безпеки зважених, мудрих і демократичних підходів при виконанні своїх службових обов'язків. СБУ відреагувала буквально відразу — вже наступного дня, 15 березня, начальник прес-служби СБУ Марина Остапенко в ефірі одного з телеканалів заявила, що Служба безпеки визнає, що рішення слідчого викликати на допит відразу весь склад вченої ради Інституту соціології є необдуманим. «Можливо, дійсно, саме в цьому випадку слідчий — це молода людина — повинен був подумати перед тим, як викликати всіх членів вченої ради. Можливо, він повинен був провести інші слідчі дії — наприклад, прийти до них, запитати в них на місці, а не викликати відразу в службу», — сказала вона.

Для чого ж знадобилося викликати на допити в таку серйозну організацію, як СБУ, солідних учених? Чим вони проштрафилися? Адже справа розслідується стосовно службових осіб центру адаптації — їх обвинувачують у нецільовому використанні коштів.

Як повідомили «ЗіБ» в Інституті соціології НАН України, вчена рада Інституту робила експертний висновок з приводу виконаних дочірнім підприємством робіт. «Але ж до фінансів вчена рада не має ніякого стосунку, — прокоментував «ЗіБ» заступник директора інституту Микола Шульга. — Що стосується нецільового використання коштів, то тут все легко перевірити. На ці гроші, наскільки я знаю, проводилися тренінги з держслужбовцями, є списки цих людей (скажімо, в одному з них брав участь нинішній міністр внутрішніх справ Віталій Захарченко), частину модераторів запрошували з-за кордону, на ці теми були підготовлені звіти, видано дві книги. Тобто гроші були витрачені на конкретні речі. Що стосується допитів, то нас на них як і раніше викликають (все той же слідчий) і ми, як законопокірні громадяни, на них ходимо. До слідчого в мене претензій немає, він поводиться цілком коректно, ось тільки чи варто було тоді викликати на допит майже всю вчену раду?» Можливо, і справді, щоб отримати інформацію, можна було просто приїхати в інститут і поговорити з людьми?

ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Розжалуваний у зеки

Оболонський районний суд столиці засудив колишнього дільничного інспектора Оболонського РУ ГУ МВС у м.Києві за жорстоке поводження із затриманим (ч.2 ст.365 КК) на 3 роки позбавлення волі. Але прокуратура вимагала суворішого покарання для екс-міліціонера.

Відповідно до рішення суду колишньому дільничому обрано міру покарання у вигляді 3 років позбавлення волі, з позбавленням права обіймати посади в правоохоронних органах строком на 3 роки та на підставі ст.54 КК України позбавлено спеціального звання — старший лейтенант міліції. У цей же день засудженого взято під варту в залі судових засідань, повідомила «ЗіБ» прес-служба столичної прокуратури.

У червні 2010-го дільничний інспектор знаходячись в одному з кабінетів районного управління міліції, намагаючись самоствердитися за рахунок приниження честі та гідності затриманого, завдав йому тілесних ушкоджень. За цим фактом прокуратурою Оболонського району столиці було порушено кримінальну справу та в серпні 2010-го направлено в суд.

У зв'язку з м'якістю призначеного покарання прокуратурою району на рішення суду подано апеляцію.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Україна звітує про корупцію

На засіданні Групи держав Ради Європи проти корупції (GRECO) у Страсбурзі Україна представить звіт щодо виконання антикорупційних рекомендацій, які наша країна отримала раніше.

19—24 березня в Страсбурзі делегація України візьме участь у 54-му пленарному засіданні Групи держав Ради Європи проти корупції (GRECO).

У ході засідання відбудеться розгляд та прийняття звіту України щодо виконання антикорупційних рекомендацій, наданих GRECO за результатами спільного 1-го та 2-го раундів оцінювання нашої країни. Наразі триває підготовка другого додаткового звіту України з тих питань, які вважалися виконаними частково.

У ході візиту до Страсбургу делегація нашої держави проведе низку зустрічей з експертами, відповідальними за підготовку другого додаткового звіту, під час яких надасть інформацію та пояснення з питань, що цікавлять експертів GRECO.

Крім того, у ході візиту делегація України планує надати пропозиції щодо проведення 4-го раунду оцінювання. За словами міністра юстиції, під час цього оцінювання експертами GRECO вивчатиметься рівень запобігання корупції в законодавчій гілці влади.

Перші 2 раунди оцінювання України охоплювали період до 2006-го включно. У результаті було надано 25 рекомендацій загального та спеціального характеру й одне застереження, обов'язкове для виконання Україною, як членом GRECO. У 2009 році було оприлюднено звіт GRECO щодо виконання Україною антикорупційних рекомендацій, в якому було констатовано, що наша держава повністю виконала 8 рекомендацій та 17 — частково. У 2011 р. Україні було запропоновано підготувати інформацію про хід реалізації саме тих рекомендацій GRECO, які вважалися виконаними частково.

У 2011-му GRECO розпочала 3-ій раунд оцінювання нашої країни. Він був присвячений питанням криміналізації корупції та прозорості фінансування політичних партій.

ПЕРЕВІРКА

Небезпечні ігри

Столична прокуратура спільно з податковою міліцією протягом минулого тижня проводила раптові перевірки стосовно дотримання законодавства про заборону грального бізнесу на території Києва. У результаті було виявлено 6 незаконно діючих гральних закладів, зокрема, з'ясувалося, що в столичному казино «Імперіал» існувало 4 ігрові зали.

Під час перевірок у столиці було виявлено 6 незаконно діючих гральних закладів, у яких вилучено 125 одиниць відповідного обладнання, вартість якого становить понад 2 млн грн. За вказаними фактами прокуратурою порушено кримінальні справи стосовно конкретних осіб. Розслідування доручено слідчому управлінню ГУ МВС у м.Києві.

17 березня прокуратура разом зі співробітниками податкової міліції провела перевірку в одному із закладів, який розташований безпосередньо що НСК «Олімпійський» та здійснював кримінально карану діяльність, пов'язану з організацією азартних ігор. Перевіркою встановлено, що в казино «Імперіал», що знаходиться на вул. Саксаганського, існувало 4 ігрові зали, в яких було розташовано 17 столів для покеру. Крім того, виявлено 10 системних блоків, які могли використовуватися для проведення азартних ігор он-лайн. Відвідувачі грали на гроші, а заклад отримував 2% від виграшів за кожним столом, хоча позиціонував себе як організатор спортивних змагань. Вилучено ігрові фішки, гральні столи та кошти на суму понад 100 тис. грн. Сума добового прибутку встановлюється.

ВИРОК

Метадон за гратами

Шевченківським районним судом винесено вирок колишньому працівнику Київського СІЗО, який розповсюджував наркотичні речовини на території слідчого ізолятора.

Як повідомили «ЗіБ» у прес-службі прокуратури столиці, колишній молодший інспектор II категорії відділу режиму та охорони Лук'янівського СІЗО за грошову винагороду поставляв ув'язненим наркотичний засіб — метадон. Зловмисника було затримано під час чергової спроби пронести на територію слідчого ізолятора наркотики, які він заховав у особистих речах.

Інспектора визнано винним та засуджено до 5 років позбавлення волі за ст.307 КК («Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів»).

Загалом, торік прокуратурою Шевченківського району столиці порушено й направлено до суду 5 кримінальних справ стосовно працівників Київського слідчого ізолятора, викритих у розповсюдженні наркотичних речовин серед ув'язнених.

ПРИПУЩЕННЯ

Тимошенко випустять із колонії?

15 березня 2012 року голова П'ятої палати Європейського суду з прав людини задовольнив клопотання адвокатів Юлії Тимошенко про застосування правила 39 Регламенту Європейського суду з прав людини, згідно з яким суд має право вимагати від держави вжиття термінових заходів. Євросуд зобов'язав Уряд України забезпечити отримання заявницею медичної допомоги в спеціалізованій медустанові.

Адвокати Ю.Тимошенко, котрі подавали заяву в Євросуд, долучили до неї висновок закордонних лікарів, які обстежували Юлію Володимирівну. За словами Сергія Власенка, вони дійшли висновку, що політика необхідно лікувати стаціонарно в спеціалізованій лікарні.

Таким чином Європейський суд не зобов'язав Уряд України змінювати процесуальний статус заявниці, але зобов'язав забезпечити Ю.Тимошенко адекватне лікування з урахуванням відповідних рекомендацій, зроблених лікарями.

Крім того, в Суду у зв'язку зі скаргами заявниці виникло два питання, що стосуються ст.3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Свою позицію Уряд України повинен надати Європейському суду до 5 квітня 2012 р.

Найближчим часом двері Качанівської колонії можуть відкритися для Ю.Тимошенко… правда, тільки на час лікування.

За повідомленням Державної пенітенціарної служби в установі, в якій тримають Ю.Тимошенко, створені всі умови для лікування засудженої, зокрема встановлено необхідне медичне устаткування. Проте лікування можна буде розпочати тільки після отримання її згоди, а її, станом на 16 березня 2012 р., вона не дала.

Міністр юстиції Олександр Лавринович під час брифінгу заявив, що Євросуд не має права скасувати рішення національних судів. «Європейський суд не може скасовувати рішення з приводу того, де і кого потрібно лікувати, і тим більше не може відміняти рішення національних судів України. Він ухвалює рішення тільки з приводу наявності порушення прав людини за тією чи іншою статтею», — заявив міністр.

Також він відзначив, що в Україні немає законодавчих перепон для лікування Ю.Тимошенко за межами колонії в разі виникнення такої необхідності. «Я думаю, це яскрава демонстрація того, що питання здоров'я людини — над політикою, над будь-якими покараннями, і кожна людина, якщо вона потребує допомоги, повинна її отримати, — зазначив О.Лавринович і додав: — Якщо реальний стан здоров'я вимагає лікування в стаціонарі за межами (колонії — **Авт.**), то я не бачу ніяких перепон, щоб це зробити. Законодавство України це дозволяє».

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ

Життєздатність на межі

Частину повноважень Страсбурга передадуть національним судам

ЛІНА МАЛИНОВА

На квітневій конференції Ради Європи в Брайтоні відбудеться обговорення реформування Євросуду. Проект декларації «Зустріч на вищому рівні з питань майбутнього Європейського суду з прав людини» вже було надано для ознайомлення 46 членам організації.

Велика Британія, яка зараз головує в Раді Європи, пропонує передати частину повноважень Євросуду національним судам, посиливши роль останніх у захисті прав людини. План реформування офіційно ще не опубліковано, проте його положення відповідають тому, що раніше був озвучений урядом Сполученого Королівства.

На думку глави Міністерства закордонних справ Великої Британії Вільяма Хейга, аби задовольнити дедалі більшу кількість громадських та політичних потреб, реформуючи Євросуд, потрібно діяти у двох напрямках. Спочатку необхідно виробити в рамках Ради Європи оновлені процедури та порядок роботи Суду, які допоможуть йому сконцентруватися на тих справах, які потребують швидкого реагування. А вже наступним кроком має бути зменшення навантаження на Суд за рахунок посилення ролі національних судових систем.

Проект реформи передбачає ряд змін. По-перше, для прискорення процесу судочинства скоротити термін реєстрації заяв, який становить 6 місяців, до 2—4. По-друге, для збільшення ефективності роботи суду передбачається обмежити максимальний вік суддів у момент їх призначення 65 роками. По-третє, Радою Європи мають бути розроблені «рекомендаційні рішення», що стосуються інтерпретації певних норм Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, які національні суди мають потім застосовувати під час розгляду справ. Такі альтернативні рішення дещо розширять можливості захисту прав людини.

У головному положенні документа, як повідомляє Право.ру, зазначається: «Національній владі зручніше захищати права, що гарантуються конвенцією, з урахуванням національного контексту». Планується, що застосовувати ці норми будуть і парламенти країн-учасниць під час прийняття законів, і національні суди, розглядаючи справи. У свою чергу Євросуд повинен буде перевіряти, чи не виходить національна влада конкретної країни за межі своїх повноважень при прийнятті таких рішень. Для цього упродовж року пропонується створити певний механізм, який би дозволив розширити можливості країн-членів щодо застосування нововведень, і внести відповідні зміни в положення конвенції. У документі британського МЗС стосовно цього зазначається: «Коло обставин, при яких Євросуду може переглядати справу й змінювати рішення національного суду, має бути відносно обмеженим».

Як відомо, за кількістю заяв, що надходять до Євросуду на розгляд, перші три місця займають Росія, Туреччина та Італія, а Україна з 10250 заявами наразі посідає 5-е. Взагалі торік до Суду надійшло понад 64500 скарг. Цілком зрозуміло, що 47 суддів, по одному від кожної держави — члена Ради Європи, фізично не можуть розглянути усі справи. Тому творці документа впевнені, що такі зміни сприятимуть оперативній роботі Суду, який би належно й вчасно міг розглядати всі справи, залучаючи національні суди.

ПОЛЬЩА

Адвокати для вболівальників

Під час матчів Євро-2012 для здійснення належного юридичного захисту у Варшаві чергуватимуть 500 адвокатів.

Декан Юридичного товариства Варшави Земислав Гінтовт зауважив, що мета цієї ініціативи — бажання допомогти потенційним порушникам або жертвам, які, як правило, не володіють польською мовою, у випадку потреби в належному юридичному захисті.

У рамках підготовки до чемпіонату Європи з футболу в Польщі набули чинності поправки до 11 законів, зокрема щодо безпеки під час проведення матчів. Зміни передбачають застосування жорстких заходів стосовно псевдовболівальників, а також дозволяють за потреби проведення на стадіоні суду за допомогою відеозв'язку.

Сформувати список захисників мають представники Варшавського суду, прокуратури та адвокати.

НІДЕРЛАНДИ

Гаазький вердикт

Міжнародний кримінальний суд виніс свій перший вердикт, визнавши, що колишній воєначальник Демократичної Республіки Конго Томас Лубанга Дьїло винний у військових злочинах.

Т.Лубанга очолював озброєні загони «Союзу патріотів Конго» під час чотирирічного військового конфлікту в Демократичній Республіці Конго, який тривав до 2003 року. Його заарештували в березні 2006-го й відвезли до Гааги, де він перебував під арештом до початку судового процесу. Під час суду, який почався у 2009 році, було доведено, що лідер бойовиків залучав до військових дій дітей, молодших 15 років. Його підопічні забирали підлітків з будинків, шкіл та футбольних майданчиків, після чого віддавали їх на військову службу. Крім цього воєначальника обвинувачували у викраденні та згвалтуванні дівчат. За даними слідства, йому загрожує довічне ув'язнення.

Вердикт для Т.Лубанги став першим в історії Міжнародного кримінального суду, який почав діяти у 2002 році як перший постійний трибунал з розгляду справ щодо воєнних злочинів. За словами головного прокурора Луїса Морено Окампо, зараз МКС здійснює розслідування в семи країнах, а цей вердикт лише став додатковим доказом працездатності нової структури.

Відомо, що Міжнародний кримінальний суд був заснований на конференції ООН у Римі в 1998 році. Суд має право розглядати злочини, що були скоєні або на території країн — учасниць воєнних дій або їх громадянами. Більше того, Рада Безпеки ООН може передати на розгляд суддям МКС справу щодо ситуації в будь-якій країні світу, якщо в ній присутні ознаки воєнних злочинів.

На сьогодні під арештом за рішенням МКС перебувають ще 5 чоловік, серед яких і президент Кот-д'Івуару Лоран Гбагбо, якого обвинувачують у злочинах проти людяності. Однак критики вказують на те, що в Міжнародному суді поки що не розглядають такі гучні справи, як у трибуналах ООН. Більше того, прокурорам МКС дорікають у тому, що вони сконцентрувалися на проблемах африканських країн і висувають обвинувачення лише проти тих, хто вже програв у конфлікті.

МОЛДОВА

Суддів — у президенти!

У Молдові, яка з 2009 року живе без глави держави, парламент нарешті обрав президента. Ним став 63-річний суддя — голова Вищої ради магістратури Ніколае Тимофті. Він отримав лише на 1 голос більше, ніж необхідно для обрання.

До останнього моменту доля виборів президента залежала від рішення групи соціалістів, що володіє трьома мандатами. Саме цих голосів бракувало правлячому альянсу «За європейську інтеграцію» для перемоги їхнього кандидата.

Новий, четвертий президент Молдавії Н.Тимофті не є публічною особою в молдавській політиці.

Закінчивши в 1972 році юридичний факультет Кишинівського держуніверситету, він дотепер робив кар'єру в судових органах.

Почавши з посади консультанта Міністерства юстиції ще Молдавської РСР, потім послідовно займав посади судді одного з районних судів Кишинева, судді Верховного суду Молдавської РСР, віце-голови Верховного суду, глави колегії з кримінальних справ.

З 1996 до 2001 рік був головою Апеляційної палати Республіки Молдова.

Н.Тимофті: на пост №1 — із залу суду.

Відтоді й донині є головою Асоціації суддів. З березня 2011-го обіймає посаду голови Вищої ради магістратури.

Як заявив М.Тимофті у передвиборчому виступі в парламенті, він «ніколи не займався політикою й не буде займатися й у майбутньому». На його думку, єдина ідея, що могла б об'єднати все молдавське суспільство — євроінтеграція.

Говорячи про взаємини Молдови із Заходом і Сходом, він назвав відносини Молдови з Україною, Румунією, США й Росією. «Молдова має стати мостом між Заходом і Сходом», — зазначив Н.Тимофті.

До речі, Президент України Віктор Янукович у промові після своєї інавгурації сказав, що слід розбудувати нашу країну як міст між Заходом і Сходом.

ЄГИПЕТ

Свободу (не) купити?

Колишні міністри й наближені до екс-президента Єгипту Хосні Мубарака бізнесмени, засуджені за обвинуваченнями в корупції, готові пожертвувати незаконно нажитим, на думку прокуратури, майном для звільнення від кримінальної відповідальності.

За словами глави Міністерства фінансів країни Момтаза аль-Саїда Абу аль-Нура, така пропозиція про світову угоду направлена в уряд. «Ми вивчаємо зараз цю пропозицію, рішення поки не ухвалене», — відзначив міністр у бесіді з журналістами, повідомляє ІТАР-ТАРС.

Він також додав, що до угоди готові приєднатися й колишній сталеливарний магнат, і один з лідерів розпущеної минулого року Національно-демократичної партії Ахмед Ізз, засуджений до 10 років тюремного ув'язнення.

Після закінчення революції єгипетська прокуратура завела кілька десятків кримінальних справ на наближених до Х.Мубарака чиновників і бізнесменів, обвинувативши їх у корупції.

Очікується, що вирок самому екс-президентові буде ухвалено 2 червня. Кримінальна справа колишнього глави держави налічує 40 тис. сторінок.

Х.Мубарак обвинувачується в перевищенні владних повноважень і в корупції, а також у тому, що віддав наказ поліції стріляти в демонстрантів, внаслідок чого загинули 800 чоловік.

НІМЕЧЧИНА

Жага до знань

Чиновник украв 24000 бібліотечних книг, але навіть не намагався їх продати

ДАРИНА ЄРЬОМІНА

У Бад-Арользені затримали чиновника, який протягом майже 20 років крав книги з бібліотек у всій Німеччині й у сусідніх країнах. За цей час у його будинку назбиралася ціла колекція — 24 тис. рідкісних видань. Украдені ним книги коштують понад €1 млн, проте чоловіка гроші не цікавили: жоден з томів він не намагався продати.

45-річного чиновника з Міністерства науки і культури Гессена Торстена Россманна затримали на місці злочину 21 лютого. Він намагався винести 53 книги з бібліотеки, яка належить 75-річному князеві Віттекінду Вальдек-Пірмонтському й розташована на території його замку.

Князь розповів, що чиновник, якого запідозрили в крадіжці, з'явився в маєтку влітку 2010-го й представився високопоставленим співробітником Міністерства науки. Власник бібліотеки зізнався, що його підкупила ввічливість Т.Россманна та його вишукані манери.

До замку чиновник під'їжджав на сріблястому мерседесі С-класу з номером HEL. Ці букви означають, що машина належить уряду федеральної землі Гессен. У результаті співробітники бібліотеки не знали, чи приїхав він з особистих чи службових справ.

24 тис. рарететних книг — мрія кожного бібліомана.

Незабаром Т.Россманна почали пускати в книгосховище, тоді як зазвичай відвідувачі повинні чекати, поки бібліотекар принесе їм потрібну книгу. Чиновник сам вибирав видання, що його цікавили, сідав з ноутбуком якомога далі від усіх, довго щось друкував, іноді виходив з читального залу.

Перші підозри виникли після того, як у серпні 2011 р. професор замовив «Довідник з природньої історії» Йоханна Фрідріха Блуменбаха, але бібліотекар не змогла знайти книгу. Жінка пригадала, що зовсім недавно тримала її в руках, а також те, що саме книгами з природньої історії, мінералогії й геофізики цікавився Т.Россманн.

Бібліотекар провела ревізію й недорахувалася ще 23 книг. Коли через кілька місяців чиновник знову приїхав, його пустили в книгосховище, а після того, як він пішов, перерахували книги, що залишилися: не вистачало ще 9.

Тоді князь Віттекінд викликав поліцію. Правоохоронці встановили камеру відеоспостереження. Т.Россманн, нічого не підозрюючи, брав книги з полиці, складав їх у сумку для ноутбука, шкіряну валізу, сумку з тканини, ховав під светр і виносив з читального залу. Знімаючи з полиці один з томів, він зсовував інші так, щоб його зникнення не впадало в очі.

Перш ніж покинути бібліотеку, Т.Россманн узяв ще кілька книг і поклав у кишені пальта. Біля виходу його вже чекала поліція. Всього того дня у нього в машині й кишенях знайшли 53 книги. На першому допиті він зізнався лише в тому, що в нього в будинку зберігається ще близько 30 книг. Але поліцейські зовсім не очікували, що знайдуть там 24 тис. екземплярів. Книги займали весь вільний простір в невеликому будинку Т.Россманна. Судячи із зібраної колекції, він надавав перевагу антикварним виданням, в основному XVII—XVIII століть. Привозячи книги додому, Т.Россманн стирав написані на них олівцем дані та вписував ручкою своє ім'я, а поверх штампу бібліотеки ставив свій екслібрис. Видалити це, не пошкодивши книги, неможливо, так що його ім'я на виданнях залишиться, швидше за все, назавжди.

Яким чином чиновникові вдалося непомітно привласнити таку величезну кількість книг і навіщо він це зробив, поки незрозуміло. Поліція підрахувала, що загальна вартість украдених видань становить понад €1 млн. Проте гроші, судячи з усього, чиновника не хвилювали: жодне з рідкісних видань він не намагався продати.

Після затримання Т.Россманна було звільнено з міністерства, а депутатські повноваження він склав сам. Як повідомляє Лента.ру, якщо провина екс-чиновника буде доведена, йому загрожує до 10 років в'язниці. Знайомі Т.Россманна говорять, що він увічлива й інтелігентна людина, і припускають, що він хворий на бібліоманію. Т.Россманн зміг викликати до себе навіть симпатію поліцейських: незважаючи на серйозні обвинувачення, слідчі, які ведуть його справу, ставляться до нього з особливою пошаною і називають між собою не інакше як «підозрюваний учений».

Закон і Бізнес

Засновник і видавець:
ТОВ «Редакція газети «Закон і Бізнес»

Головний редактор:
Роман БОБОВ

Газета виходить з 15 червня 1991 року

Свідоцтво КВ № 3805 від 20.05.99

Р/р № 2600400002637
в АКБ «Правекс-Банк» м.Києва,
МФО 321983, код ЄДРПОУ 30374826

Багатоканальний телефон:
(044) 537-34-33

Адреса:
01021, м.Київ, Кловський узвіз, 9/2
E-mail: inzib@optima.com.ua

©При передруку матеріалів посилання на газету «Закон і Бізнес» обов'язкове

Редакція може публікувати матеріали в дискусійному порядку, не поділяючи поглядів автора

Редакція залишає за собою право на редагування та скорочення тексту

Рукописи не рецензуються і не повертаються

Листування з читачами — тільки на сторінках газети

Оголошення і реклама друкуються мовою оригіналу. Відповідальність за зміст реклами несе рекламодавець

Матеріали з позначкою (К) друкуються на комерційній основі

Виходить 52 рази на рік по суботах українською та російською мовами

Набір, верстка і фотоформи газети — комп'ютерний центр тижневика «Закон і Бізнес»

Номер віддрукований у ТОВ «Мега-Поліграф», 04073, м.Київ, вул. Марка Вовчка, 12/14

Номер підписано до друку 22.03.2012

Зам. № 23999
Загальний наклад 13740

ДОХОДИ

Олімпійський розрахунок

Напередодні майбутньої Олімпіади в Лондоні британський уряд унесе зміни до закону про торгівлю в неділю — магазини працюватимуть довше. Таким чином влада країни має намір стимулювати розвиток економіки.

На сьогодні в недільні дні великі магазини відкриті лише протягом шести годин, у час же проведення Олімпійських ігор їм дозволять працювати весь день.

За оцінками торгових підприємств, таке нововведення принесе близько $12,5 млн доходу лише магазинам у центрі Лондона, оскільки їх послугами активно користуватимуться туристи, що приїхали в британську столицю.

Водночас проти таких заходів напевно виступлять керівники профспілок і невеликі підприємства.

ТВЕРЕЗІСТЬ

Лихачі в законі

На Законодавчих зборах Міннесоти (США) буде переглянуто положення конституції штату, що забороняє заарештовувати місцевих конгресменів і сенаторів за водіння в нетверезому стані.

Річ у тому, що на сьогодні згідно з конституцією Міннесоти заарештувати члена Законодавчих зборів можна лише за зраду батьківщині, тяжкий кримінальний злочин і порушення громадського порядку.

Саму конституцію на Законодавчих зборах змінювати не планують — лише можуть додати водіння в нетверезому стані до правопорушень, які вважаються порушенням громадського порядку

Увагу на це питання звернули після того, як поліція у вересні 2010 року зупинила для перевірки машину місцевого конгресмена Марка Бісгенса. Зі зробленого служителями правопорядку відеозапису видно, що чоловік п'яний.

ДІТИ

«Стресовий» ляпас

У Німеччині батьки все ще можуть відшмагати дитину, правда, з інших причин

КАЙ-АЛЕКСАНДЕР ШОЛЬЦ, МИКИТА ЖОЛКВЕР

Раніше в Німеччині вважалося нормою відшмагати дитину ременем з виховною метою. Тепер до таких методів батьки вдаються набагато рідше і відчувають при цьому докори сумління.

Ще півстоліття тому ляпас неслуху був звичною справою. Суворий батько міг і гарно відшмагати шибеника ременем. Застосування фізичної сили вважалося цілком прийнятним методом виховання, що дозволяє домогтися слухняності й дисципліни.

Часи змінилися, проте не всі батьки це помітили. У 4 з 10 німецьких сімей дітей як і раніше карають ляпанцем по сідницях, 10% батьків зізналися, що як мінімум один раз давали своєму чаду ляпас, а 4% навіть використовували ремінь.

Такі дані наводяться в дослідженні, проведеному соціологічним інститутом Forsa за участю журналу Eltern. Правда, нині, зазначає співробітник редакції цього журналу Олівер Штайнбах, причини для рукоприкладства стали іншими, про що свідчить аналіз репрезентативного опитування, проведеного в майже 1000 сімей.

«Деякі з батьків у стресовій ситуації неадекватно реагують на зухвалу або агресивну поведінку дитини, — пояснює він, — і відразу ж починають розкаюватися в тому, що дали їй ляпаса». З листів, що надходять до редакції, додає головний редактор журналу Марі-Луїзе Левіккі, також можна дійти висновку, що батьки, як правило, відчувають докори сумління в таких випадках і називають причинами своєї нестриманості які-небудь зовнішні чинники, наприклад нервування на роботі.

Згідно з дослідженням у більшості сімей заходи фізичного впливу на дітей оцінюють як украй неефективні з педагогічної точки зору і (якщо порівнювати з аналогічними даними за 2006 рік) застосовують все рідше.

Закон, що забороняє рукоприкладство батьків, діє у ФРН з 2000 року.

«Німеччина в цьому відношенні слідує загальносвітовій тенденції», — констатує О.Штайнбах. Не лише в промислово розвинених країнах Заходу, а й у державах Африки, у Китаї в сім'ях все рідше б'ють дітей.

Це пов'язано і з підвищенням загального рівня освіти, і з прийнятими в багатьох країнах законами, що забороняють рукоприкладство батьків. У Німеччині такий закон діє з 2000 року, у Швеції, де фіксується найменше випадків насильства щодо дітей, — з 1979-го.

Паралельно з дослідженням Forsa в Берліні були представлені результати іншого опитування, також проведеного на замовлення журналу Eltern соціологічним інститутом Iconkids & Youth. Учених попросили дізнатися, що думають, відчувають, про що мріють нині німецькі діти віком від 6 до 12 років. Опитали 700 з них.

«Діти — природжені оптимісти, — підбив підсумок опитування директор інституту Аксель Даммлер, — але їхня оцінка дійсності стала критичнішою». Так, 71% малюків уважають, що «є багато дорослих, які дітей не люблять, яким діти заважають». 68% опитаних згодні з такою тезою: «Політики завжди говорять, що хочуть допомогти людям, але не роблять цього». Діти, за словами А.Даммлера, сьогодні краще, ніж раніше, обізнані про те, що відбувається у світі, але часто їм ніхто не допомагає в цьому розібратися.

Схвилювала вчених й інша цифра: 60% дітлахів хочуть бути дорослими. Це, вважає А.Даммлер, результат тенденції посилення батьківської опіки над дітьми. Стурбовані мами й татусі тепер рідше дозволяють своїм чадам бешкетувати, грати у футбол, самим їздити в школу, падати з велосипеда або з дерева, набиваючи собі синці й гулі. Тим самим дітей позбавляють самостійності, тому вони мріють якнайшвидше стати дорослими.

СІМ'Я

Відпустка для бабусі

Міністр у справах сім'ї, літніх громадян, жінок і молоді Німеччини Крістіна Шредер пропонує ввести в країні відпустку по догляду за онуками.

На думку К.Шредер, якщо німецькі бабусі й дідусі побажають наглядати за онуками, слід дати їм можливість іти в трирічну відпустку. Правда, жодної додаткової фінансової допомоги надавати не планується.

Крім того, німецький міністр пропонує дозволити використовувати відпустку частинами: два роки можна буде «відкласти на потім» і скористатися ними в будь-який час до досягнення онуком 14-річного віку.

На сьогодні працюючі громадяни ФРН можуть піти у відпустку по догляду за онуками, тільки якщо один з батьків дитини є неповнолітнім, а сама дитина проживає з бабусею й дідусем, а також якщо батько дитини свого часу був змушений залишити навчання, а зараз хоче його продовжити й здобути освіту.

За словами К.Шредер, на сьогодні більш ніж в половині німецьких сімей бабусі й дідусі сидять з онуками. Зокрема, багатьом татам і мамам доводиться залишати дитину зі своїми батьками через недостатню кількість місць у дитячих садах.

Правда, до 2013 р. влада країни планує створити 750 тис. нових місць у виховних установах для найменших, відправивши таким чином до дитсадка кожну третю дитину віком до 3 років. Крім того, з 2013-го планується виплачувати по €150 на місяць на кожну дитину віком від 1 року до 3.

Бабусям нададуть 3 роки для виховання онуків.

УСМІХНИСЬ!

Сергій ЮЛЮН

Сила звички

Українські чиновники, навіть коли подають милостиню, сподіваються на «відкат».

Доброта мимоволі

Так хочеться бути добрим і порядним, особливо коли розумієш, що патронів на всіх все одно не вистачить.

Оригінал у копії

Іспит на юридичному факультеті.
Екзаменатор:
— Відповідно до законодавства нотаріально завірена копія має право оригіналу. Чи можете ви навести приклад, коли ця норма не діє?
Студент:
— Якщо мова йде про нотаріально завірену копію стодоларової купюри.

Тверда позиція

Для нашої людини відсутність громадянської позиції не є перепоною для її відстоювання.

Такі різні зірки

Держава, в якій астрологи отримують набагато більше, ніж астрономи, — це хвора держава.

АФОРИЗМ

Кожен час дає
свій закон.
Максим ГОРЬКИЙ
(народився
28 березня 1868 року)

ХАРЧУВАННЯ

Шкідливі ролики

Уряд Шотландії заборонив рекламувати на телебаченні в денний час продукти, вживання яких може підірвати здоров'я споживачів. На думку влади країни, трансляція таких роликів негативно впливає на смакові вподобання неповнолітніх.

Тепер побачити на блакитному екрані рекламу продуктів зі збільшеним вмістом жирів, цукру або солі, зокрема шоколадних батончиків, чіпсів і їжі з фаст-фудів, можна буде тільки після 21.00.

На думку багатьох аналітиків, ця заборона може завдати серйозних збитків як рекламодавцям, так і самим телеканалам. На сьогодні витрати на рекламу таких великих закусочних мереж, як Mars, McDonald's, Cadbury і KFC, становлять близько 200 млн фунтів на рік.

Вживши заходи в боротьбі зі «шкідливою» рекламою на території країни, представники шотландського Міністерства охорони здоров'я звернулися до уряду Великої Британії з пропозицією ввести аналогічну заборону на території Сполученого Королівства.

Проте, на думку Міністерства охорони здоров'я Туманного Альбіону, реклама шкідливої їжі на телебаченні має незначний вплив на дітей, тому забороняти її не потрібно. Тим більше що з липня 2009 р. на території Великої Британії введено заборону на рекламу фаст-фуду й іншої шкідливої їжі під час дитячих програм.

Правда, згідно з дослідженням агентства NPRI кількість переглядів дітьми рекламних роликів про фаст-фуди й шкідливу їжу не зменшилося з часу введення закону, оскільки малюки дивляться не тільки дитячі програми. Утім, навіть це не переконало суворих британців — закон про заборону реклами фаст-фудів до 21.00 діятиме лише на території Шотландії.

Варто відзначити, що шотландці — не першопрохідці на шляху боротьби з рекламою шкідливої їжі. Недавно на засіданні Ради з прав людини представник ООН з проблем продовольства Олів'є де Шуттер заявив, що людству загрожує катастрофа через дедалі більшу кількість людей, котрі страждають ожирінням.

Він запропонував увести податок на шкідливі продукти, який дозволить зменшити їх споживання, а також сприятиме залученню додаткових коштів до бюджетів країн. Рекламу ж нездорової їжі представник ООН запропонував заборонити зовсім.

За даними ООН, на планеті надмірну вагу мають понад 1,3 млрд чоловік.

ЗАБОРОНА

Всупереч смерті

У селі Фальчано-дель-Массіко, розташованому на півдні Італії, тепер ніхто не має права померти — очільник населеного пункту Джуліо Чезаре Фава виніс постанову, що забороняє всім, хто перебуває на території села, відправлятися на той світ.

«Місцевим жителям, як і гостям села, забороняється покидати межі земного життя», — мовиться в документі. Таке рішення було прийнято у зв'язку з відсутністю у Фальчано-дель-Массіко свого кладовища. Якийсь час жителі села ховали померлих на цвинтарі сусіднього містечка Карінола, який до того ж планували збільшити, щоб частина відійшла Фальчано.

Проте влада Каріноли так і не розширила кладовища, тому Дж.Фава вирішив розібратися з проблемою по-своєму.

ІНІЦІАТИВА

Квасолею по апокаліпсису

Голова адміністрації бразильського міста Сан-Франсиску-ді-Паула розпочав кампанію з підготовки місцевих жителів до кінця світу, який згідно з календарем майя настане в грудні поточного року.

Передбачення стародавнього народу бразильський мер Десіу Колл сприймає серйозно і вважає, що його місто, розташоване на висоті 907 м над рівнем моря, може стати ідеальним притулком для тих, хто боїться повеней, різкого збільшення рівня води в океані й гігантських цунамі.

Д.Колл переконаний, що готуватися до катастрофи планетарних масштабів повинні навіть ті, хто в неї не вірить. «У розвинених країнах вже давно вживають заходи, не те що в нас», — нарікає мер.

На запитання, як саме слід готуватися до гіршого варіанту розвитку подій, голова адміністрації відповідає: запасатися сіллю, питною водою, рисом і квасолею на випадок, якщо будуть проблеми з постачанням продуктів. «Сам я вже підготував свій будинок і зможу автономно прожити від 2 до 3 місяців», — додає Д.Колл.

Мер закликає городян запасатися продовольством на випадок кінця світу

Згідно з календарем стародавніх індіанців 21.12.2012 закінчиться так званий цикл довгого рахунку ери П'ятого Сонця, що розпочався в серпні 3114 р. до н.е. Цією датою календар закінчується, що дало песимістам підстави вважати, ніби майя таким чином передбачили кінець світу.

Водночас багато дослідників уважають, що календар майя передбачає кінець чергового циклу руху Сонячної системи й початок нового. А деякі переконані, що майя зупинилися на вказаній даті, оскільки й так склали календар на півтори тисячі років уперед.

Є також версії, що під час «перехідного періоду» може відбутися зміна полюсів Землі й електромагнітне поле планети «вимкнеться» приблизно на 3 дні, що може порушити фізіологію людей і «обнулити» їх пам'ять.

САНКЦІЯ

Вагові стягнення

Огрядні британські поліцейські можуть позбутися 8% зарплати. Про це йдеться в доповіді, підготовленій на замовлення уряду Сполученого Королівства.

Санкції застосовуватимуться до тих охоронців порядку, які тричі не здали залік з фізкультури. Таким чином влада країни збирається боротися з надмірною вагою службовців поліції (згідно з дослідженням таких 64%). З них 44% просто мають зайву вагу, в решти — той чи інший ступінь ожиріння.

Доповідь була підготовлена в рамках програми з майже 20%-го скорочення бюджету поліції. Крім жорстких заходів стосовно товстих поліцейських, пропонується частіше звільняти огрядних вартових порядку, зменшити їм зарплату під час випробувального терміну, збільшити пенсійний вік і пенсійні внески, а також посилити вимоги до підготовки.

Свою незадоволеність подібними нововведеннями вже висловила профспілка вартових порядку Великої Британії. За словами її представників, поліцейським набридли постійні напади уряду й невизначеність їх становища.

КОРДОН

Пропуск за змовою

Митний орган має право продовжити здійснення контролю, за наслідками якого донарахувати обов'язкові платежі, якщо протиправні дії декларанта спричинили їх недобір

Верховний Суд України
Іменем України
Постанова

7 листопада 2011 року *м.Київ*

Верховний Суд України у складі:
головуючого — КРИВЕНКА В.В.,
суддів: БАЛЮКА М.І., БАРБАРИ В.П., БЕРДНІК І.С., ВУС С.М., ГЛОСА Л.Ф., ГОШОВСЬКОЇ Т.В., ГРИГОР'ЄВОЇ Л.І., ГРИЦІВА М.І., ГУЛЯ В.С., ГУМЕНЮКА В.І., ЄМЦЯ А.А., ЖАЙВОРОНОК Т.Є., ЗАГОЛДНОГО В.В., КЛІМЕНКО М.Р., КОВТЮК Є.І., КОЛЕСНИКА П.І., КОРОТКЕВИЧА М.Є., КОРОТКИХ О.А., КРИВЕНДИ О.В., КУЗМЕНКО О.Т., ЛЯЩЕНКО Н.П., МАРИНЧЕНКА В.Л., ОХРІМЧУК Л.І., ПАНТАЛІЄНКА П.В., ПАТРЮКА М.В., ПИВОВАРА В.Ф., ПИЛИПЧУКА П.П., ПОТИЛЬЧАКА О.І., ПОШВИ Б.М., ПРОКОПЕНКА О.Б., РЕДЬКИ А.І., РОМАНЮКА Я.М., СЕНІНА Ю.Л., СКОТАРЯ А.М., ТЕРЛЕЦЬКОГО О.О., ТІТОВА Ю.Г., ШИЦЬКОГО І.Б., ЯРЕМИ А.Г.
при секретареві судового засідання ЛЮБЧЕНКО С.М.,

розглянувши у відкритому судовому засіданні справу за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Хенкель Україна» до Київської регіонально митниці Державної митної служби, третя особа — Департамент аналітичної роботи та інформаційного моніторингу Державної митної служби, про визнання протиправними податкових повідомлень,

ВСТАНОВИВ:

У квітні 2008 року товариство звернулося в суд з позовом до митниці, в якому просило визнати протиправними та скасувати податкові повідомлення форми «Р» від 25.02.2008 №25 про донарахування ввізного мита та штрафних санкцій та №26 про донарахування податку на додану вартість (далі — ПДВ) та штрафних санкцій.

На обгрунтування своєї позиції позивач зазначив, що ним надано митниці всі документи для проведення митного оформлення та встановлення митної вартості. Оскільки митний орган будь-яких коригувань не здійснював, то підстав для винесення оскаржуваних повідомлень у нього не було. Таким чином, митниця дійшла невірного висновку про порушення чинного законодавства під час здійснення митного оформлення та прийняла оскаржувані податкові повідомлення.

Окружний адміністративний суд м.Києва постановою від 7.04.2009 в задоволенні позову відмовив.

Київський апеляційний адміністративний суд постановою від 15.07.2009, залишеною без змін ухвалою ВАС від 31.05.2011, рішення суду першої інстанції скасував та прийняв нове — про часткове задоволення позовних вимог. Зокрема, суд визнав нечинними прийняті митницею від 25.02.2008 податкові повідомлення форми «Р» №* в частині визначення сум податкового зобов'язання за платежем: мито на товари, що ввозяться на територію України суб'єктами підприємницької діяльності, в сумі 418129 грн. 17 коп., у тому числі 278752 грн. 78 коп. основного платежу та 139374 грн. 39 коп. штрафних санкцій; №** в частині визначення суми податкового зобов'язання за платежем: ПДВ з товарів, увезених на територію України суб'єктами підприємницької діяльності, в сумі 854104 грн. 99 коп., у тому числі 569403 грн. 33 коп. основного платежу та 284701 грн. 67 коп. штрафних санкцій.

У заяві про перегляд ухвали суду касаційної інстанції митниця посилається на неоднакове застосування норм Митного кодексу, а також на те, що суд касаційної інстанції дійшов неправильного рішення у цій справі, відповідно до якого вона не має правових підстав для прийняття податкових повідомлень про донарахування податкових зобов'язань зі сплати мита та ПДВ у випадку коли митні органи, приймаючи вантажні митні декларації та пропускаючи товар на митну територію України, погоджувалися з відомостями, які містяться в наданих документах.

В ухвалі, на яку митниця посилається для підтвердження неоднакового застосування касаційним судом норм МК, суд зазначив, що митні органи обгрунтовано донарахували податкові зобов'язання зі сплати мита та ПДВ, оскільки за результатами перевірки встановлено невідповідність задекларованої підприємством митної вартості товару.

Вирішуючи питання про усунення розбіжностей у застосуванні касаційним судом одних і тих самих норм матеріального права у подібних правовідносинах, ВС виходить із такого.

Пропуск товарів і транспортних засобів через митний кордон України — це дозвіл митного органу на переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України з урахуванням заявленої мети такого переміщення після проведення митних процедур (п.35 ст.1 МК).

У п.19 ст.1 МК наведено визначення терміна «митні процедури» — це операції, пов'язані зі здійсненням митного контролю за переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон України, митного оформлення цих товарів і транспортних засобів, а також зі справлянням передбачених законом податків і зборів.

Отже, митні процедури охоплюють митний контроль, митне оформлення та справляння податків і зборів. При цьому виконання митним органом дій (процедур), які пов'язані із закріпленням результатів митного контролю товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, та мають юридичне значення для подальшого використання цих товарів і транспортних засобів, є митним оформленням.

Митне оформлення вважається завершеним після виконання митним органом митних процедур, визначених ним на підставі МК відповідно до заявленого митного режиму.

Незалежно від закінчення операцій митного контролю, оформлення та пропуску товарів і транспортних засобів митний контроль за ними може здійснюватися, якщо є достатні підстави вважати, що мають місце порушення законодавства чи міжнародного договору, укладеного в установленому законом порядку, контроль за виконанням яких покладено законом на митні органи (ст.69 МК).

Аналіз наведених норм свідчить про можливість митного контролю після завершення митного оформлення за умови обгрунтованої підозри, що під час пропуску товарів і транспортних засобів через митний кордон України було допущено порушення законодавства України.

Відповідно до ст.265 МК порядок контролю правильності визначення митної вартості товарів після закінчення операції митного контролю, оформлення та пропуску через митний кордон України товарів і транспортних засобів та донарахування обов'язкових платежів визначається КМ.

Статтею 25 закону від 5.02.92 №2097-XII «Про Єдиний митний тариф» установлено, що мито, несплачене у строки, на які було надано відстрочку та розстрочку сплати, а так само не сплачене в результаті інших дій, що спричинили його недобір, стягується за розпорядженням митних органів у безспірному порядку.

Наведені норми права дають підстави вважати, що за наслідками перевірки правильності визначення митної вартості товарів можуть бути донараховані обов'язкові платежі.

Касаційний суд на обгрунтування своїх висновків послався на вимоги пп.4.2.1 п.4.2 ст.4 закону №2181-III, відповідно до якого платник податків не несе відповідальності за своєчасність, достовірність та повноту нарахування суми податкового зобов'язання, якщо вона розрахована контролюючим органом, а контролюючий орган зобов'язаний самостійно визначити суму податкового зобов'язання, у разі якщо дані документальних перевірок результатів діяльності платника податків свідчать про заниження або завищення суми його податкових зобов'язань, заявлених у податкових деклараціях.

Наведений випадок визначення податкових зобов'язань контролюючим органом і, як наслідок, звільнення (у цьому випадку) платника податку від відповідальності за несвоєчасність, недостовірність та неповноту нарахування суми податкового зобов'язання не застосовується для визначення обов'язкових платежів під час пропуску товарів і транспортних засобів через митний кордон України, оскільки митну вартість товарів, які переміщуються через митний кордон України, у більшості випадків визначає декларант, а не контролюючий орган. Зокрема, відповідно до ст.273 МК у разі якщо митна вартість товарів не може бути визначена шляхом послідовного використання методів, зазначених у стст.267—272 цього кодексу, митна вартість оцінюваних товарів визначається з використанням способів, які не суперечать законам України і є сумісними з відповідними принципами і положеннями Генеральної угоди з тарифів і торгівлі. Резервний метод визначення митної вартості може застосовуватися безпосередньо митним органом, який у такому випадку визначає митну вартість товару та обов'язкові платежі, а декларант не може нести відповідальності за несвоєчасність, недостовірність та неповноту нарахування суми податкового зобов'язання.

Це правило не може бути застосовано у разі, коли стосовно посадових або службових осіб контролюючого органу, які проводили планову або позапланову перевірку зазначеного суб'єкта, розпочато службове розслідування або порушено кримінальну справу, оскільки відповідно до п.4 указу Президента від 23.07.98 №817/98 «Про деякі заходи з дерегулювання підприємницької діяльності» контролюючий орган вищого рівня (у такому випадку) може за власною ініціативою перевірити достовірність висновків контролюючого органу нижчого рівня шляхом перевірки документів обов'язкової звітності суб'єкта підприємницької діяльності або висновків акта перевірки, складеного контролюючим органом нижчого рівня.

Отже, якщо митний орган, приймаючи вантажну митну декларацію, самостійно визначає митну вартість товару та пропускає товар на митну територію України (після сплати імпортером передбачених законом податків і зборів), то в подальшому він не має правових підстав для прийняття податкових повідомлень про донарахування податкових зобов'язань, за винятком випадку коли за наслідками службової перевірки або розгляду кримінальної справи встановлено змову між декларантом і митним органом, спрямовану на заниження обов'язкових платежів.

В інших випадках, за умови обгрунтованої підозри, що під час пропуску товарів і транспортних засобів через митний кордон України було допущено порушення законодавства України, митний орган має право продовжити здійснення митного контролю, за наслідками якого донарахувати обов'язкові платежі, якщо протиправні дії декларанта спричинили їх недобір.

Таким чином, рішення касаційного суду в цій справі не відповідає наведеним вимогам законодавства, яке було чинним на час пропуску товарів через митний кордон України.

З урахування наведеного та відповідно до ч.2 ст.243 КАС ухвала касаційного суду підлягає скасуванню з направленням справи на новий розгляд до цього ж суду.

Керуючись стст.241—243 КАС, Верховний Суд

ПОСТАНОВИВ:

Заяву Київської регіональної митниці Державної митної служби задовольнити.

Ухвалу ВАС від 8.07.2011 скасувати, справу направити на новий розгляд до цього ж суду.

Постанова є остаточною і не може бути оскаржена, крім випадку, встановленого п.2 ч.1 ст.237 КАС.

ДОХОДИ Й ВИТРАТИ

Податок за безгрошів'я

Розрахунок за придбаний товар векселями, емітованими третіми особами, переводить операцію в категорію бартерних

Верховний Суд України
Іменем України
Постанова

14 листопада 2011 року *м.Київ*

Верховний Суд України у складі:
головуючого — ПАНТАЛІЄНКА П.В.,
суддів: БАЛЮКА М.І., БАРБАРИ В.П., БЕРДНІК І.С., ВУС С.М., ГЛОСА Л.Ф., ГОШОВСЬКОЇ Т.В., ГРИГОР'ЄВОЇ Л.І., ГРИЦІВА М.І., ГУЛЯ В.С., ГУМЕНЮКА В.І., ЄМЦЯ А.А., ЖАЙВОРОНОК Т.Є., ЗАГОЛДНОГО В.В., КЛІМЕНКО М.Р., КОВТЮК Є.І., КОЛЕСНИКА П.І., КОРОТКЕВИЧА М.Є., КОРОТКИХ О.А., КОСАРЄВА В.І., КРИВЕНДИ О.В., КРИВЕНКА В.В., КУЗЬМЕНКО О.Т., ЛЯШЕНКО Н.П., МАРИНЧЕНКА В.Л., ОНОПЕНКА В.В., ОХРІМЧУК Л.І., ПАТРЮКА М.В., ПИВОВАРА В.Ф., ПОТИЛЬЧАКА О.І., ПОШВИ Б.М., ПРОКОПЕНКА О.Б., РЕДЬКИ А.І., СЕНІНА Ю.Л., СКОТАРЯ А.М., ТАРАН Т.С., ТЕРЛЕЦЬКОГО О.О., ТІТОВА Ю.Г., ШИЦЬКОГО І.Б., ШКОЛЯРЕВА В.Ф., ЯРЕМИ А.Г.,

розглянувши справу за позовом компанії «Сингента Лімітед» до Державної податкової інспекції в Солом'янському районі м.Києва, третя особа — Державна податкова інспекція в Голосіївському районі м.Києва, про визнання недійсними податкових повідомлень-рішень та податкових вимог,

ВСТАНОВИВ:

У листопаді 2003 року компанія звернулася до Господарського суду м.Києва із зазначеним позовом, в якому з урахуванням уточнення позовних вимог просила визнати недійсними податкові повідомлення-рішення ДПІ від 3.06.2003 №*/0, від 15.08.2003 №*/1 та податкові вимоги від 4.11.2003 №** (в частині вимоги сплатити податковий борг з податку на прибуток у сумі 4287410 грн.), від 17.02.2004 №*** (в частині вимоги сплатити податковий борг із податку на прибуток у сумі 4287410 грн.).

На думку ДПІ, до складу валового доходу за IV квартал 2002 року позивачем не включено вартість переданих векселів на суму 1900000 грн., у зв'язку з чим занижено показники валового доходу, а натомість безпідставно включено вартість безоплатно отриманого товару до складу валових витрат, що призвело до їх завищення.

Суди розглядали справу неодноразово.

Останньою постановою Господарського суду м.Києва від 18.07.2007 позов задоволено.

Постановою Київського апеляційного адміністративного суду від 7.09.2010 скасовано рішення суду першої інстанції та прийнято нове — про відмову в задоволенні позову.

Ухвалою Вищого адміністративного суду від 25.01.2011 рішення суду апеляційної інстанції скасовано та залишено в силі постанову Господарського суду м.Києва. При вирішенні справи касаційний суд виходив із того, що компанія мала право на включення до складу валових витрат суми витрат, сплачених (нарахованих) протягом звітного періоду постачальникам товарів за правилами пп.11.2.1 ст.11 закону від 28.12.94 №334/94-ВР «Про оподаткування прибутку підприємств» (у редакції, чинній на час виникнення спірних відносин; далі — закон №334/94-ВР). Крім того, на думку суду, позивач не допустив порушення пп.11.3.1 п.11.3 ст.11 цього ж закону через заниження (на думку відповідача) валового доходу при здійсненні операцій з векселями, оскільки операції компанії щодо придбавання та відчуження векселів повинні кваліфікуватися як операції з торгівлі цінними паперами (п.7.6 ст.7 закону №334/94-ВР).

Не погоджуючись із рішенням суду касаційної інстанції, ДПІ звернулася із заявою про його перегляд Верховним Судом з підстав неоднакового застосування касаційним судом пп.1.6, 1.11, 1.19, 1.31 ст.1 закону №334/94-ВР у подібних правовідносинах. На обгрунтування заяви ДПІ додано копію ухвали ВАС від 3.10.2007, яка, на її думку, підтверджує неоднакове правозастосування.

Перевіривши наведені заявником доводи, ВС уважає, що заява підлягає задоволенню з таких підстав.

Згідно з пп.11.3.1 п.11.3 ст.11 закону №334/94-ВР датою збільшення валового доходу вважається дата, яка припадає на податковий період, протягом якого відбувається будь-яка з подій, що сталася раніше: або дата зарахування коштів від покупця (замовника) на банківський рахунок платника податку в оплату товарів (робіт, послуг), що підлягають продажу, у разі продажу товарів (робіт, послуг) за готівку — дата її оприбуткування в касі платника податку, а за відсутності такої — дата інкасації готівки в банківській установі, що обслуговує платника податку; або дата відвантаження товарів, а для робіт (послуг) — дата фактичного надання результатів робіт (послуг) платником податку.

Продаж товарів — це будь-які операції, що здійснюються згідно з договорами купівлі-продажу, міни, поставки та іншими цивільно-правовими договорами, які передбачають передачу прав власності на такі товари за плату або компенсацію, незалежно від строків її надання, а також операції з безоплатного надання товарів (п.1.31. ст.1 закону №334/94-ВР).

Відповідно до п.1.6 ст.1 закону №334/94-ВР товари — це матеріальні та нематеріальні активи, а також цінні папери та деривативи, що використовуються в будь-яких операціях, крім операцій з їх випуску (емісії) та погашення.

Пунктом 1.19 ст.1 закону №334/94-ВР передбачено, що бартер (товарний обмін) — це господарська операція, яка передбачає проведення розрахунків за товари (роботи, послуги) у будь-якій формі, іншій, ніж грошова, включаючи будь-які види заліку та погашення взаємної заборгованості, в результаті яких не передбачається зарахування коштів на рахунки продавця для компенсації вартості таких товарів (робіт, послуг).

Суди встановили, що позивач придбав у ДП «Київ-Нафтохімсервіс» товар, за який розрахувався векселями, емітованими третіми особами.

За таких обставин, на думку ВС, зазначена операція є бартерною, а відтак вона підпадає під регулювання ст.7 закону №334/94-ВР.

Згідно з пп.7.1.1 згаданої вище статті доходи та витрати від здійснення товарообмінних (бартерних) операцій визначаються виходячи з договірної ціни такої операції, але не нижчої за звичайні ціни. Доходи, а також суми витрат від операцій, передбачених ст.7 цього закону, включаються до складу доходу та валових витрат (пп.5.2.9 ст.5 та 4.1.3 ст.4 закону №334/94-ВР).

ВС вже висловлював аналогічну правову позицію при розгляді справи №21-527во06.

Оскільки при вирішенні спору касаційний суд неправильно застосував норми матеріального права, то ухвалу, про перегляд якої подано заяву, слід скасувати, а справу направити на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Керуючись стст.241—243 Кодексу адміністративного судочинства, Верховний Суд

ПОСТАНОВИВ:

Заяву Державної податкової інспекції в Солом'янському районі м.Києва задовольнити.

Ухвалу ВАС від 25.01.2011 скасувати, справу направити на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Постанова є остаточною і оскарженню не підлягає, крім випадку, встановленого п.2 ч.1 ст.237 КАС.

КЛІЄНТ — БАНК

Абонплата за бездіяльність

Звернення з позовом про зобов'язання закрити рахунок не суперечить способам захисту, оскільки є вимогою про примусове виконання обов'язку в натурі

Верховний Суд України
Іменем України
Постанова

28 листопада 2011 року *м.Київ*

Верховний Суд України у складі:
головуючого — КОЛЕСНИКА П.І.,
суддів: БАЛЮКА М.І., БАРБАРИ В.П., БЕРДНІК І.С., ГЛОСА Л.Ф., ГОШОВСЬКОЇ Т.В., ГРИГОР'ЄВОЇ Л.І., ГУЛЯ В.С., ГУМЕНЮКА В.І., ГУСАКА М.Б., ЄМЦЯ А.А., ЖАЙВОРОНОК Т.Є., ЗАГОЛДНОГО В.В., КЛІМЕНКО М.Р., КОВТЮК Є.І., КОРОТКЕВИЧА М.Є., КОСАРЄВА В.І., КРИВЕНДИ О.В., КУЗЬМЕНКО О.Т., ЛЯЩЕНКО Н.П., МАРИНЧЕНКА В.Л., ОНОПЕНКА В.В., ОХРІМЧУК Л.І., ПАНТАЛІЄНКА П.В., ПАТРЮКА М.В., ПИВОВАРА В.Ф., ПИЛИПЧУКА П.П., ПОТИЛЬЧАКА О.І., ПОШВИ Б.М., ПРОКОПЕНКА О.Б., РЕДЬКИ А.І., СЕНІНА Ю.Л., СКОТАРЯ А.М., ТАРАН Т.С., ТЕРЛЕЦЬКОГО О.О., ТІТОВА Ю.Г., ШИЦЬКОГО І.Б., ШКОЛЯРОВА В.Ф.,

розглянувши у відкритому судовому засіданні заяву Товариства з обмеженою відповідальністю «АТОН-XXI» на постанову Вищого господарського суду від 10.08.2011 у справі №27/11 за позовом товариства до Публічного акціонерного товариства «Сведбанк» про закриття поточного банківського рахунку,

ВСТАНОВИВ:

У серпні 2011 року товариство звернулося із заявою про перегляд Верховним Судом зазначеної постанови суду касаційної інстанції на підставі неоднакового застосування останнім положень ст.16 Цивільного кодексу та ст.20 Господарського кодексу, внаслідок чого було ухвалено різні за змістом судові рішення в подібних правовідносинах. В обгрунтування заяви додано копію постанови ВАС від 21.12.2010 у справі №3/75.

Посилаючись на зазначене судове рішення, товариство у своїй заяві дійшло висновку про те, що оскаржувана постанова суду касаційної інстанції є незаконною, оскільки прийнята з порушенням вимог вказаних норм матеріального права.

Ухвалою від 10.10.2011 ВГС допустив до провадження дану справу для перегляду ВС постанови ВГС від 10.08.2011.

Заслухавши доповідь судді-доповідача, пояснення представника відповідача, перевіривши наведені заявником обставини, ВС дійшов висновку, що заява підлягає задоволенню з нижченаведених підстав.

Під час розгляду справи судами нижчих інстанцій встановлено, що 17.11.2005 між товариством та акціонерним комерційним банком «ТАС-Комерцбанк» було укладено договір №* на відкриття та обслуговування поточних рахунків, за умовами якого відповідач відкрив позивачу рахунок №** та взяв на себе обов'язок здійснювати його розрахунково-касове обслуговування.

У зв'язку з тим, що акціонерний комерційний банк «ТАС-Комерцбанк» змінив своє найменування на Публічне акціонерне товариство «Сведбанк», 29.08.2008 між позивачем та відповідачем було підписано договір №*, на підставі якого останній взяв на себе обов'язок відкрити товариству рахунок №** та здійснювати його розрахунково-касове обслуговування.

Відповідно до ст.1075 ЦК договір банківського рахунку розривається за заявою клієнта в будь-який час.

Згідно з п.7.2 договору рахунок клієнта може бути закритий: за заявою про закриття рахунку згідно з чинним законодавством; за рішенням органу, що відповідно до чинного законодавства здійснює функції з ліквідації або реорганізації клієнта як юридичної особи; а також з інших підстав, передбачених чинним законодавством та умовами договору.

Аналогічні вимоги передбачено п.20.1 Інструкції про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах, затвердженої постановою правління НБУ від 12.11.2003 №492, яким встановлено, що поточні рахунки клієнтів банків закриваються: на підставі заяви клієнта; на підставі рішення відповідного органу, на який згідно із законом покладено функції щодо припинення юридичної особи або припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця (за заявою ліквідатора, голови або члена ліквідаційної комісії, управителя майна тощо); у разі смерті власника рахунку — фізичної особи та фізичної особи-підприємця (за заявою третьої особи, зокрема спадкоємця); а також на інших підставах, передбачених законодавством України або договором між банком і клієнтом.

Під час розгляду справи судами встановлено, що, керуючись зазначеними положеннями законодавства та умовами договору, 20.07.2010 товариство надіслало на адресу відповідача лист №* з вимогою закрити поточний рахунок. Оскільки банк вказане прохання не виконав та не надав відповіді на заяву, 26.08.2010 позивач повторно звернувся із вказаною вимогою листом №**, яку також було залишено без задоволення.

Суд касаційної інстанції, залишаючи постанову суду апеляційної інстанції без змін, дійшов висновку про те, що закриття поточного банківського рахунку клієнта на підставі його заяви передбачено положеннями ЦК, інструкції та умовами договору. Водночас ВГС погодився з твердженням суду апеляційної інстанції про те, що звернення клієнта до банку з позовом про зобов'язання закрити рахунок у судовому порядку суперечить способам захисту, встановленим ст.16 ЦК та ст.20 ГК.

Статтею 16 ЦК передбачено, що кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого особистого немайнового або майнового права та інтересу. Частиною 2 вказаної статті закріплено способи захисту цивільних прав та інтересів, серед яких, зокрема, передбачено примусове виконання обов'язку в натурі. Аналогічне положення міститься у п.5 ч.2 ст.20 ГК, в якому встановлено, що права та законні інтереси суб'єктів господарювання та споживачів захищаються, зокрема, шляхом присудження до виконання обов'язку в натурі.

Звертаючись до суду з вимогою зобов'язати банк закрити поточний рахунок, позивач фактично просив суд примусити відповідача виконати обов'язок, який був покладений на нього умовами договору, а також положеннями вищезазначених норм ЦК та інструкції.

Водночас ні ВГС, ні суд апеляційної інстанції на дані обставини справи уваги не звернули та дійшли хибного висновку про відсутність правових підстав для зобов'язання відповідача закрити поточний рахунок у судовому порядку на підставі вказаних статей ЦК та ГК.

З огляду на викладене, твердження суду касаційної інстанції про те, що обраний товариством спосіб захисту своїх прав суперечить вимогам ст.16 ЦК та ст.20 ГК, є необгрунтованим.

Крім того, відповідно до п.20.6 інструкції, якщо на поточному рахунку власника немає залишку коштів, а заяву подано в операційний час банку, то датою закриття поточного рахунку є день отримання банком цієї заяви. Оскільки судами нижчих інстанцій встановлено, що товариство звернулося відповідно до вказаного пункту інструкції з проханням закрити поточний рахунок, то зволікання відповідача у виконанні такої вимоги призвело до безпідставного нарахування абонентської плати за період, протягом якого позивач вказаним рахунком не користувався, що також порушує права позивача.

Також передчасним є висновок суду касаційної інстанції про наявність у клієнта заборгованості перед банком у розмірі 830 грн. за користування поточним рахунком, оскільки відповідно до довідки, яку досліджували суди під час розгляду справи, така заборгованість існувала станом на 17.01.2011. Водночас судами не встановлено наявність заборгованості позивача перед відповідачем станом на 20.07.2010, тобто на момент подачі товариством заяви про закриття поточного рахунку.

За таких обставин ВГС дійшов передчасного висновку про безпідставність позовних вимог, а прийнята ним постанова є незаконною і підлягає скасуванню з направленням справи на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Відповідно до ч.2 ст.111^{25} ГПК у разі якщо суд установить, що судове рішення у справі, яка переглядається, є незаконним, він скасовує його повністю або частково і направляє справу на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Враховуючи викладене, керуючись ст.ст.111^{23}—111^{25} ГПК, Верховний Суд

ПОСТАНОВИВ:

Заяву ТОВ «АТОН-XII» задовольнити.

Постанову ВГС від 10.08.2011 скасувати, а справу направити на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Постанова є остаточною і може бути оскаржена тільки на підставі, встановленій п.2 ч.1 ст.111^{16} ГПК.

КУПІВЛЯ-ПРОДАЖ

Помідори за передоплатою

Можна вимагати або передання товару від продавця, або повернення коштів

Верховний Суд України
Іменем України
Постанова

28 листопада 2011 року *м.Київ*

Верховний Суд України у складі:
головуючого — БЕРДНІК І.С.,
суддів: БАЛЮКА М.І., БАРБАРИ В.П., ГЛОСА Л.Ф., ГОШОВСЬКОЇ Т.В., ГРИГОР'ЄВОЇ Л.І., ГУЛЯ В.С., ГУМЕНЮКА В.І., ГУСАКА М.Б., ЄМЦЯ А.А., ЖАЙВОРОНОК Т.Є., ЗАГОЛДНОГО В.В., КЛІМЕНКО М.Р., КОВТЮК Є.І., КОЛЕСНИКА П.І., КОРОТКЕВИЧА М.Є., КОСАРЄВА В.І., КРИВЕНДИ О.В., КУЗЬМЕНКО О.Т., ЛЯЩЕНКО Н.П., МАРИНЧЕНКА В.Л., ОНОПЕНКА В.В., ОХРІМЧУК Л.І., ПАНТАЛІЄНКА П.В., ПАТРЮКА М.В., ПИВОВАРА В.Ф., ПИЛИПЧУКА П.П., ПОТИЛЬЧАКА О.І., ПОШВИ Б.М., ПРОКОПЕНКА О.Б., РЕДЬКИ А.І., СЕНІНА Ю.Л., ТАРАН Т.С., ТЕРЛЕЦЬКОГО О.О., ТІТОВА Ю.Г., ШИЦЬКОГО І.Б., ШКОЛЯРОВА В.Ф.,

розглянувши у відкритому судовому засіданні заяву ЗАТ «Тепличний» про перегляд Верховним Судом постанови ВГС від 9.06.2011 в справі №43/308-10, за позовом фізичної особи — підприємця *Особи 1* до ЗАТ «Тепличний» про стягнення 237847 грн.,

ВСТАНОВИВ:

У листопаді 2010 року фізична особа — підприємець *Особа 1* звернувся до суду із позовом до ЗАТ «Тепличний», в якому просив з урахуванням доповнень стягнути з відповідача 174000,00 грн. попередньої оплати, 55234,56 грн. інфляційних втрат, 3% річних від простроченої суми в розмірі 13530,30 грн.

Посилаючись на те, що відповідач не виконав умови договору купівлі-продажу №* від 29.02.2008 в частині поставки товару, за який отримав попередню оплату, та на положення ч.2 ст.693 ЦК, позивач просив задовольнити позов.

Рішенням Господарського суду Харківської області від 14.02.2011, залишеним без змін постановою Харківського апеляційного господарського суду від 22.03.2011, у задоволенні позову відмовлено.

ВГС постановою від 9.06.2011 скасував постанову Харківського апеляційного господарського суду від 22.03.2011 і рішення Господарського суду Харківської області від 14.02.2011 в частині відмови у стягненні із ЗАТ «Тепличний» 174000 грн. попередньої оплати та прийняв нове рішення про задоволення вказаних позовних вимог.

У заяві про перегляд постанови ВГС від 9.06.2011 з підстав, передбачених ст.111^{16} Господарського процесуального кодексу (далі — ГПК), ЗАТ «Тепличний» , посилаючись на неоднакове застосування судом касаційної інстанції положень ст.693 та ч.2 ст.530 ЦК, просило скасувати цю постанову, а справу направити на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

До поданої заяви заявник долучив копії постанов ВГС в аналогічних справах: від 18.01.2010 в справі №42/423, від 26.01.2010 в справі №1/300, від 18.03.2010 в справі №15/122, у яких, на його думку, по-іншому застосовано судами касаційної інстанції одні й ті ж норми матеріального права у подібних правовідносинах.

Ухвалою від 16.09.2011 ВГС допустив до провадження господарську справу №43/308-10 для перегляду ВС постанови ВГС від 9.06.2011.

Заслухавши доповідь судді-доповідача, перевіривши наведені заявником обставини, ВС вважає, що заява не підлягає задоволенню з нижченаведених підстав.

Відповідно до ст.655 ЦК за договором купівлі-продажу одна сторона (продавець) передає або зобов'язується передати майно (товар) у власність другій стороні (покупцеві), а покупець приймає або зобов'язується прийняти майно (товар) і сплатити за нього певну грошову суму.

Стаття 663 ЦК передбачає, що продавець зобов'язаний передати товар покупцеві у строк, установлений договором купівлі-продажу, а якщо зміст договору не дає змоги визначити цей строк, — відповідно до положень ст.530 цього кодексу.

У справі, що розглядається, судами встановлено, що 29.02.2008 між ЗАТ «Тепличний» (продавець) та ФОП *Особою 1* (покупець) було укладено договір №*, відповідно до умов якого відповідач зобов'язався передавати, а позивач приймати і оплачувати овочеву продукцію за цінами, вказаними у витратній накладній.

Пунктом 9.1 цього договору передбачено, що договір діє до моменту виконання сторонами всіх взятих на себе зобов'язань.

Згідно із п.5.1 згаданого договору оплата за товар здійснюється в готівковій та безготівковій формах шляхом внесення грошових коштів у касу підприємства або перерахування на розрахунковий рахунок на умовах попередньої оплати, а відвантаження продукції — в термін 60 днів після внесення передплати.

29.02.2008 ФОП *Особою 1* (позивачем) здійснено попередню оплату товару (помідорів) в сумі 190000,00 грн. згідно з договором №* від 29.02.2008, що підтверджується прибутковим касовим ордером №**.

Порушивши умови п.5.1 вказаного договору, ЗАТ «Тепличний» (відповідач) тільки 8.06.2008 поставило позивачеві помідори та в кількості лише 2000 кг на суму 16000,00 грн. (видаткова накладна №*** від 8.06.2008).

Частиною 2 ст.693 ЦК передбачено право покупця у разі порушення продавцем строку передання йому попередньо оплачених товарів або пред'явити вимогу про передання оплаченого товару, або вимагати повернення суми попередньої оплати (тобто відмовитися від прийняття виконання).

Зі змісту зазначеної норми права вбачається, що умовою її застосування є неналежне виконання продавцем свого зобов'язання зі своєчасного передання товару покупцю. А у разі настання такої умови покупець має право діяти альтернативно: або вимагати передання оплаченого товару від продавця, або вимагати повернення суми попередньої оплати.

Можливість обрання певно визначеного варіанта правової поведінки боржника є виключно правом покупця, а не продавця.

Отже, волевиявлення щодо обрання одного з варіантів вимоги покупця має бути вчинено ним в активній однозначній формі такої поведінки, причому доведеної до продавця.

Оскільки законом не визначено форму пред'явлення такої вимоги покупця, останній може здійснити своє право будь-яким шляхом: як шляхом звернення до боржника з претензією, листом, телеграмою тощо, так і шляхом пред'явлення через суд вимоги у визначеній законом процесуальній формі — формі позову.

Обмеження заявників у праві на судовий захист шляхом відмови у задоволенні позову за відсутності доказів попереднього їх звернення до продавця з вимогами, оформленими в інший спосіб, ніж позов (відмінними від нього), фактично буде призводити до порушення принципів верховенства права, доступності судового захисту, суперечити положенням ч.2 ст.124 Конституції та позиції Конституційного Суду в рішенні від 9.07.2002 №15-рп/2002 у справі за конституційним зверненням щодо офіційного тлумачення положень ч.2 ст.124 Конституції (справа про досудове врегулювання спорів), згідно з якою вирішення правових спорів у межах досудових процедур є правом, а не обов'язком особи, яка потребує такого захисту.

Скасувавши постанову Харківського апеляційного господарського суду від 22.03.2011 і рішення Господарського суду Харківської області від 14.02.2011 в частині відмови у стягненні з ЗАТ «Тепличний» 174000 грн. попередньої оплати та прийнявши нове рішення про задоволення цих вимог, ВГС свою постанову від 9.06.2011 мотивував тим, що вказані вимоги позивача відповідають положенням ч.2 ст.693 ЦК.

На думку ВС, такий висновок ВГС грунтується на правильному застосуванні норм матеріального права.

Крім того, поставивши в поданій заяві про перегляд постанови ВГС від 9.06.2011 питання про скасування цієї постанови в повному обсязі, заявник взагалі не навів мотивів та підстав для скасування постанови у частині відмови в задоволенні вимог про стягнення 55234,56 грн. інфляційних втрат та 3% річних у розмірі 13530,30 грн., нарахованих позивачем відповідно до ч.2 ст.625 ЦК, та не долучив копії конкретних різних за змістом судових рішень, у яких має місце неоднакове застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права у подібних правовідносинах.

Зазначене не дає можливості дійти висновку щодо неоднаковості застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права при вирішенні наведених вимог.

Згідно із ч.1 ст.111^{26} ГПК Верховний Суд відмовляє у задоволенні заяви про перегляд судових рішень господарських судів, якщо обставини, які стали підставою для перегляду справи, не підтвердилися.

За таких обставин подана заява ЗАТ «Тепличний» про перегляд постанови ВГС від 9.06.2011 в справі №43/308-10 не підлягає задоволенню.

Керуючись статтями 111^{16}, 111^{23}, 111^{24}, 111^{26} ГПК, Верховний Суд

ПОСТАНОВИВ:

Відмовити у задоволенні заяви ЗАТ «Тепличний» про перегляд постанови ВГС від 9.06.2011 у справі №43/308-10.

Постанова є остаточною і може бути оскаржена тільки на підставі, встановленій п.2 ч.1 ст.111^{16} ГПК.

«Можливість обрання певно визначеного варіанта правової поведінки боржника є виключно правом покупця, а не продавця».

РОЗЛУЧЕННЯ

БМВ уникає поділу

Генеральна довіреність не є правочином, згідно з яким відбувається перехід права власності, тому автомобіль не може бути визнано спільним сумісним майном подружжя

Верховний Суд України
Іменем України

Ухвала

9 листопада 2011 року **м.Київ**

Колегія суддів Верховного Суду України в складі:

головуючого — ПАТРЮКА М.В.,
суддів: ГУМЕНЮКА В.І., ЛЯЩЕНКО Н.П., ЖАЙВОРОНОК Т.Є., ОНОПЕНКА В.В.,

розглянувши в судовому засіданні справу за позовом *Особи 6* до *Особи 7*, Київського міського бюро технічної інвентаризації та реєстрації права власності на об'єкти нерухомого майна про поділ спільного майна подружжя та визнання права власності на 1/2 частину квартири, зобов'язання здійснити реєстрацію права власності й за зустрічним позовом *Особи 7* до *Особи 6* про поділ майна подружжя за касаційною скаргою *Особи 6* на рішення Дарницького районного суду м.Києва від 1.12.2009 та рішення Апеляційного суду м.Києва від 25.05.2010,

ВСТАНОВИЛА:

У квітні 2009 року *Особа 6* звернувся з позовом до *Особи 7* про поділ майна подружжя, посилаючись на те, що в період з 10.08.2003 до 26.01.2009 він перебував з відповідачкою в зареєстрованому шлюбі, за час якого ними було придбано квартиру за *Адресою 1*. Ураховуючи викладене, позивач вважав, що зазначена квартира є спільним майном подружжя, та просив визнати за ним і *Особою 7* право власності на спірну квартиру — по 1/2 частині за кожним.

У процесі розгляду справи *Особа 7* звернулась із зустрічним позовом, посилаючись на те, що за час перебування у шлюбі вона та *Особа 6* придбали за $19 тис. автомобіль марки БМВ-730, який останній самостійно продав без її відома, залишивши кошти собі. Ураховуючи викладене, *Особа 7* просила визнати за нею право власності на 1/2 частину коштів, витрачених на придбання зазначеного транспортного засобу, та зобов'язати останнього повернути їй ці кошти.

Рішенням Дарницького районного суду м.Києва від 1.12.2009 позовні вимоги *Особи 6* задоволено частково, у задоволенні зустрічного позову *Особі 7* відмовлено. Визнано в порядку поділу майна подружжя право власності на 1/3 частину квартири за *Адресою 1* за *Особою 6* і на 1/3 частину зазначеної квартири за *Особою 7*, а також право власності на 1/3 частину квартири за *Адресою 1* за *Особою 7* на праві особистої приватної власності. У задоволенні решти позовних вимог відмовлено.

Рішенням Апеляційного суду м.Києва від 25.05.2010 рішення Дарницького районного суду м.Києва від 1.12.2009 в частині визначення часток сторін у праві власності на квартиру скасовано та ухвалено в цій частині нове рішення, яким визнано в порядку поділу спільного сумісного майна подружжя право власності за *Особою 6* на 1/4 частину квартири за *Адресою 1*, а за *Особою 7* право власності на 3/4 частин зазначеної квартири; в іншій частині рішення суду першої інстанції залишено без змін.

У касаційній скарзі *Особа 6* просить скасувати рішення суду апеляційної інстанції та ухвалити рішення про задоволення його позовних вимог у повному обсязі, посилаючись на неправильне застосування судом норм матеріального права та порушення судом норм процесуального права.

Відповідно до п.2 розд.XIII «Перехідні положення» закону від 7.07.2010 №2453-VI «Про судоустрій і статус суддів» касаційні скарги на рішення загальних судів у цивільних справах, подані до Верховного Суду до 15.10.2010 і призначені (прийняті) ним до касаційного розгляду, розглядаються ВС в порядку, який діяв до набрання чинності цим законом.

У зв'язку із цим справа підлягає розгляду за правилами Цивільного процесуального кодексу від 18.03.2004 в редакції, яка була чинною до змін, внесених згідно із законом від 7.07.2010 №2453-VI «Про судоустрій і статус суддів».

Касаційна скарга задоволенню не підлягає з таких підстав.

Установлено, що 12.10.2002 між акціонерним комерційним банком «Аркада» та *Особою 7* було укладено інвестиційний контракт про інвестування в житлове будівництво з метою отримання квартири за *Адресою 2*.

У жовтні 2002 року *Особа 7* внесла грошові кошти в рахунок інвестування об'єкта будівництва в розмірі 57997 грн. 94 коп. (12.10.2002) та в розмірі 7157 грн. 55 коп. (16.10.2002).

22.10.2002 між АКБ «Аркада» і *Особою 7* була укладена кредитна угода про інвестування в житлове будівництво, відповідно до умов якої банк надав *Особі 7* грошові кошти в розмірі 96383 грн. 86 коп. для інвестування в житлове будівництво, які остання того ж дня сплатила в рахунок інвестування об'єкта будівництва.

15.05.2003 *Особа 7* отримала свідоцтво про право власності на квартиру за *Адресою 2* та передала її в заставу АКБ «Аркада».

10.08.2003 між *Особою 6* і *Особою 7* укладено шлюб.

На момент укладення шлюбу *Особою 7* було внесено в рахунок погашення кредиту 11548 грн. 56 коп. Таким чином остання внесла до укладення шлюбу кошти за квартиру за *Адресою 2* у розмірі 76704 грн.

Після укладення шлюбу сторони продовжували сплачувати кредит до січня 2007 року. При цьому 29.06.2005 *Особа 7* продала належне їй на праві власності нерухоме майно: торговельний павільйон-крамницю з кафетерієм та кіоск-крамницю роздрібної торгівлі, від продажу якого отримала грошові кошти в розмірі 41850 грн. 30.06.2005 було внесено в рахунок погашення кредиту 38379 грн. 68 коп.

5.06.2007 *Особа 7* за згодою *Особи 6* продала квартиру за *Адресою 2* за 1049895 грн.

Того самого дня між *Особою 7* і АКБ «Аркада» було укладено договір №* про участь у Фонді фінансування будівництва — квартири за *Адресою 1* — та сплачено кошти в розмірі 755370 грн.

Свідоцтво про право власності на зазначену квартиру *Особа 7* отримала 2.07.2008 на своє ім'я.

26.01.2009 шлюб між *Особою 6* і *Особою 7* розірвано.

Задовольняючи частково позовні вимоги *Особи 6*, суд першої інстанції виходив із того, що 1/3 частина квартири за *Адресою 1* є особистою приватною власністю *Особи 7*, оскільки остання внесла особисті кошти, пропорційно до зазначеної частки, до реєстрації шлюбу, а решту коштів сторони внесли під час перебування у шлюбі за рахунок сімейного бюджету, тому 2/3 частини зазначеної квартири належить сторонам на праві спільної сумісної власності.

Апеляційний суд, скасовуючи рішення місцевого суду в частині визначення часток сторін у праві власності на квартиру та ухвалюючи в цій частині нове рішення, правомірно виходив із того, що *Особа 7* сплатила до шлюбу за рахунок своїх особистих коштів суму, яка становить 1/2 вартості квартири, у зв'язку із чим їй належить зазначена частина квартири на праві особистої приватної власності, а 1/2 частина квартири належить сторонам на праві спільної сумісної власності та підлягає поділу між ними.

Відмовляючи в задоволенні зустрічного позову *Особі 7*, суд першої інстанції, з висновками якого погодився й суд апеляційної інстанції, обгрунтовано виходив із недоведеності того, що автомобіль марки БМВ-730 було придбано сторонами у власність, оскільки довіреність, якою *Особа 8* уповноважив сторін на керування та розпорядження зазначеним транспортним засобом, не є правочином, згідно з яким відбувається перехід права власності, тому спірний автомобіль не може бути визнано спільним сумісним майном подружжя й не підлягає поділу.

Видача генеральної довіреності чи передоручення повноважень на транспортний засіб, що був в експлуатації та має особливості цивільного обороту, без укладення договору купівлі-продажу не можна вважати договором, що укладений відповідно до закону та допускає перехід права власності до третіх осіб.

Частиною 1 ст.335 ЦПК передбачено, що під час розгляду справи в касаційному порядку суд перевіряє в межах касаційної скарги правильність застосування судом першої або апеляційної інстанції норм матеріального чи процесуального права і не може встановлювати або вважати доведеними обставини, що не були встановлені в рішенні або вирішені ним, вирішувати питання про достовірність або недостовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими.

Згідно зі ст.337 ЦПК суд касаційної інстанції відхиляє касаційну скаргу, якщо визнає, що рішення ухвалено з додержанням норм матеріального і процесуального права.

Судами досліджені обставини справи повно, зібраним доказам дана оцінка.

Доводи скарги висновків суду не спростовують.

Рішення суду апеляційної інстанції ухвалено з додержанням норм матеріального та процесуального права, підстав для його зміни або скасування не встановлено.

Керуючись стст.336, 337, 345 ЦПК, колегія суддів Верховного Суду

УХВАЛИЛА:

Касаційну скаргу *Особи 6* відхилити.

Рішення Дарницького районного суду м.Києва від 1.12.2009 в частині, що залишена без змін рішенням апеляційного суду від 25.05.2010, та рішення Апеляційного суду м.Києва від 25.05.2010 залишити без змін.

Ухвала оскарженню не підлягає.

БОРГИ

Долар в Україні не знецінюється

Визначення в договорі грошових зобов'язань у іноземній валюті не суперечить чинному законодавству, однак унеможливлює врахування індексу інфляції

Верховний Суд України
Іменем України

Ухвала

9 листопада 2011 р. **м.Київ**

Колегія суддів Верховного Суду України в складі:

головуючого — ЯРЕМИ А.Г.,
суддів: ГРИГОР'ЄВОЇ Л.І., ОХРІМЧУК Л.І., РОМАНЮКА Я.М., СЕНІНА Ю.Л.,

розглянувши в судовому засіданні справу за позовом *Особи 5* до *Особи 6* про стягнення боргу за договором позики,

ВСТАНОВИЛА:

У лютому 2010 року *Особа 5* звернувся до суду з позовом до *Особи 6* про стягнення боргу за договором позики.

Зазначав, що 6.12.2009 він за договором позики передав у власність *Особи 6* грошові кошти в сумі $61864, які *Особа 6* зобов'язалась повернути до 22.12.2009.

На підтвердження отримання вказаної суми грошових коштів *Особа 6* надала йому розписку.

Посилаючись на те, що відповідачка взятих на себе зобов'язань за договором позики не виконала, просив стягнути з *Особи 6* на його користь $61864 в рахунок повернення суми позики, $1146,60 як проценти за користування позикою, $556,78 інфляційних утрат, $335,59 в рахунок трьох процентів річних, що всього за курсом Національного банку є еквівалентом 511696 грн. 64 коп., та судові витрати у справі.

У подальшому уточнив заявлені позовні вимоги й просив стягнути з *Особи 6* на його користь $67311,85 в рахунок повернення суми позики, $1980,50 — як проценти за користування позикою, $2887,69 інфляційних утрат, $579,66 в рахунок трьох процентів річних, що всього за курсом Національного банку є еквівалентом 533446 грн. 41 коп., та судові витрати у справі.

Рішенням Хортицького районного суду м.Запоріжжя від 28.05.2010, залишеним без змін ухвалою Апеляційного суду Запорізької області від 29.07.2010, позовні вимоги *Особи 5* задоволено: стягнуто з *Особи 6* на його користь 533446 грн. 41 коп. заборгованості за договором позики, 1700 грн. судового збору, 120 грн. витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи.

У касаційній скарзі *Особа 6* просить скасувати ухвалені у справі судові рішення й передати справу на новий розгляд до суду першої інстанції, посилаючись на неправильне застосування судами норм матеріального права та порушення норм процесуального права.

Касаційна скарга підлягає задоволенню з таких підстав.

Задовольняючи позовні вимоги *Особи 5*, суд першої інстанції, з висновками якого погодився й апеляційний суд, виходив із того, що оскільки *Особа 6* взятих на себе зобов'язань за договором позики не виконала, на неї слід покласти обов'язок повернути суму позики, сплатити проценти за користування позикою, відшкодувати інфляційні втрати, а також сплатити три проценти річних за неналежне виконання грошових зобов'язань.

Однак з такими висновками судів повністю погодитися не можна.

Судом установлено, що 6.12.2009 *Особа 5* за договором позики передав у власність *Особи 6* грошові кошти в сумі $61864, які *Особа 6* зобов'язалась повернути до 22.12.2009.

На підтвердження отримання вказаної суми грошових коштів *Особа 6* надала *Особі 5* розписку.

Взяті на себе зобов'язання за договором позики *Особа 6* належним чином не виконала.

Відповідно до стст.1046—1050 ЦК за договором позики одна сторона (позикодавець) передає у власність другій стороні (позичальникові) грошові кошти або інші речі, визначені родовими ознаками, а позичальник зобов'язується повернути позикодавцеві таку ж суму грошових коштів (суму позики) або таку ж кількість речей того ж роду та такої ж якості.

Договір позики є укладеним з моменту передання грошей або інших речей, визначених родовими ознаками.

Договір позики укладається в письмовій формі, якщо його сума не менш як у десять разів перевищує встановлений законом розмір неоподатковуваного мінімуму доходів громадян, а у випадках, коли позикодавцем є юридична особа, — незалежно від суми.

На підтвердження укладення договору позики та його умов може бути представлена розписка позичальника або інший документ, який посвідчує передання йому позикодавцем визначеної грошової суми або визначеної кількості речей.

Позикодавець має право на одержання від позичальника процентів від суми позики, якщо інше не встановлено договором або законом. Розмір і порядок одержання процентів встановлюються договором. Якщо договором не встановлений розмір процентів, їх розмір визначається на рівні облікової ставки НБУ.

У разі відсутності іншої домовленості сторін проценти виплачуються щомісяця до дня повернення позики. Договір позики вважається безпроцентним, якщо: 1) він укладений між фізичними особами на суму, яка не перевищує п'ятдесятикратного розміру неоподатковуваного мінімуму доходів громадян, і не пов'язаний із здійсненням підприємницької діяльності хоча б однією із сторін; 2) позичальникові передані речі, визначені родовими ознаками.

Позичальник зобов'язаний повернути позикодавцеві позику (грошові кошти в такій самій сумі або речі, визначені родовими ознаками, у такій самій кількості, такого самого роду та такої самої якості, що були передані йому позикодавцем) у строк та в порядку, що встановлені договором.

Якщо договором не встановлений строк повернення позики або цей строк визначений моментом пред'явлення вимоги, позика має бути повернена позичальником протягом тридцяти днів від дня пред'явлення позикодавцем вимоги про це, якщо інше не встановлено договором.

Позика, надана за договором безпроцентної позики, може бути повернена позичальником достроково, якщо інше не встановлено договором.

Позика вважається повернутою в момент передання позикодавцеві речей, визначених родовими ознаками, або зарахування грошової суми, що позичалася, на його банківський рахунок.

Якщо позичальник своєчасно не повернув суму позики, він зобов'язаний сплатити грошову суму відповідно до ст.625 цього кодексу. Якщо позичальник своєчасно не повернув речі, визначені родовими ознаками, він зобов'язаний сплатити неустойку відповідно до стст.549—552 цього кодексу, яка нараховується від дня, коли речі мали бути повернуті, до дня їх фактичного повернення позикодавцеві, незалежно від сплати процентів, належних йому відповідно до ст.1048 цього кодексу.

Згідно зі ст.625 ЦК боржник не звільняється від відповідальності за неможливість виконання ним грошового зобов'язання.

Боржник, який прострочив виконання грошового зобов'язання, на вимогу кредитора зобов'язаний сплатити суму боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також три проценти річних від простроченої суми, якщо інший розмір процентів не встановлений договором або законом.

Офіційний індекс інфляції, що розраховується Державним комітетом статистики, визначає рівень знецінення національної грошової одиниці України, тобто зменшення купівельної спроможності гривні, а не іноземної валюти.

Отже, визначення в договорі грошових зобов'язань у іноземній валюті не суперечить чинному законодавству, однак унеможливлює урахування розрахованого Державним комітетом статистики індексу інфляції для обгрунтування вимог, пов'язаних зі знеціненням боргу, визначеного в іноземній валюті.

Суд першої інстанції в порушення стст.213, 214 ЦПК на зазначені положення закону уваги не звернув, установивши, що *Особа 6* взятих на себе зобов'язань за договором позики належним чином не виконала, дійшов обгрунтованого висновку про те, що з *Особи 6* на користь *Особи 5* слід стягнути суму позики та проценти за користування позикою, при цьому не врахував, що предметом договору позики, укладеного між *Особою 5* і *Особою 6*, були грошові кошти в іноземній валюті та що положення ч.2 ст.625 ЦК щодо стягнення з боржника, який прострочив виконання грошового зобов'язання, інфляційних втрат може бути застосоване лише в разі прострочення грошового зобов'язання в гривні.

Поза увагою суду першої інстанції залишилась і та обставина, що стягнення з боржника, який прострочив виконання грошового зобов'язання, передбачених ч.2 ст.625 ЦК трьох процентів річних від простроченої суми грошового зобов'язання можливе, якщо інший розмір процентів не встановлений договором або законом, і що відповідно до ч.1 ст.1048 ЦК позикодавець має право на одержання від позичальника процентів від суми позики, якщо інше не встановлено договором або законом, і якщо договором не встановлений розмір процентів, то їх розмір визначається на рівні облікової ставки НБУ.

Крім того, суд першої інстанції на порушення вимог процесуального закону не врахував, що кожна із заявлених *Особою 5* позовних вимог має самостійні підстави, тому стягнуті на користь *Особи 5* суми грошових коштів повинні розраховуватись судом окремо з наведенням у рішенні відповідних розрахунків і, задовольняючи позовні вимоги, стягнув на користь *Особи 5* грошові кошти однією сумою.

Апеляційний суд у порушення стст.303, 315 ЦПК на зазначені положення закону уваги не звернув; у достатньому обсязі не перевірив доводів апеляційної скарги; в ухвалі не зазначив конкретних обставин і фактів, що спростовують такі доводи, і залишив рішення суду першої інстанції без змін.

За таких обставин ухвалені у справі судові рішення підлягають скасуванню з передачею справи на новий розгляд до суду першої інстанції з підстав, передбачених ч.2 ст.338 ЦПК.

Керуючись стст.336, 338 ЦПК, колегія суддів Верховного Суду

УХВАЛИЛА:

Касаційну скаргу *Особи 6* задовольнити.

Рішення Хортицького районного суду м.Запоріжжя від 28.05.2010 та ухвалу Апеляційного суду Запорізької області від 29.07.2010 скасувати, справу передати на новий розгляд до суду першої інстанції.

Ухвала оскарженню не підлягає.

КВАРТИРНЕ ПИТАННЯ

Якщо родичі буянять…

За антигромадську поведінку можна виселити, якщо раніше вжиті заходи попередження, що застосовуються судами, прокуратурами, органами внутрішніх справ, не дали позитивних результатів

Верховний Суд України
Іменем України
Ухвала

2 листопада 2011 року **м.Київ**

Колегія суддів Верховного Суду України в складі:

головуючого — ПАТРЮКА М.В.,
суддів: ГУМЕНЮКА В.І., ЛЯЩЕНКО Н.П., ЖАЙВОРОНОК Т.Є., ОНОПЕНКА В.В.,

розглянувши в судовому засіданні справу за позовом *Особи 6* до *Особи 7*, *Особи 8*, третя особа — Херсонський виноробний завод, про виселення без надання іншого житлового приміщення, відшкодування моральної шкоди, за касаційною скаргою *Особи 6* на рішення Дніпровського районного суду м.Херсона від 20.11.2009 та ухвалу Апеляційного суду Херсонської області від 16.03.2010,

ВСТАНОВИЛА:

У лютому 2009 року *Особа 6* звернулася до суду з позовом до *Особи 7*, *Особи 8* про виселення без надання іншого житлового приміщення, відшкодування моральної шкоди.

Зазначала, що є наймачем квартири за *Адресою 1* м.Херсона. У 2003 році за її дозволом на тимчасове проживання до квартири вселилась її дочка, *Особа 7*, та її співмешканець, *Особа 8*, однак дозволу на вселення останнього вона не давала. Відповідачі витрат на утримання житлового приміщення та надані комунальні послуги не здійснюють і систематично порушують правила співжиття, створюють їй неможливі умови для проживання, влаштовують гучні скандали і висловлюються на її адресу нецензурною лайкою, ображають і принижують її, слухають голосно музику у вечірній час, не дають користуватися світлом та кухнею, що робить неможливим проживання з відповідачами. У зв'язку з зазначеним вона неодноразово була змушена звертатися до органів внутрішніх справ, проте своєї поведінки відповідачі не змінили.

Відповідачі забезпечені житлом, однак спірну квартиру залишати не бажають.

Посилаючись на зазначене, *Особа 6* просила позов задовольнити, виселити відповідачів із квартири за *Адресою 1* без надання іншого житлового приміщення та стягнути з *Особи 7*, *Особи 8* 3 тис. грн. на відшкодування моральної шкоди і судові витрати у справі.

Рішенням Дніпровського районного суду м.Херсона від 20.11.2009, залишеним без змін ухвалою Апеляційного суду Херсонської області від 16.03.2010, у задоволенні позову *Особи 6* відмовлено.

У касаційній скарзі *Особа 6* просить скасувати ухвалені судові рішення, посилаючись на неправильне застосування судами норм матеріального права й порушення норм процесуального права, та ухвалити нове рішення, яким її позовні вимоги задовольнити в повному обсязі.

Відповідно до п.2 розд.XIII «Перехідні положення» закону від 7.07.2010 №2453-VI «Про судоустрій і статус суддів» касаційні скарги (подання) на рішення загальних судів у кримінальних і цивільних справах, подані до ВС до 15.10.2010 і призначені (прийняті) ним до касаційного розгляду, розглядаються Верховним Судом в порядку, який діяв до набрання чинності цим законом.

У зв'язку із цим справа підлягає розгляду в порядку ЦПК від 18.03.2004 в редакції, яка була чинною до змін, внесених згідно із законом від 7.07.2010 №2453-VI «Про судоустрій і статус суддів».

Касаційна скарга підлягає частковому задоволенню з таких підстав.

Відмовляючи в задоволенні позову, суд першої інстанції, з висновком якого погодився й апеляційний суд, виходив із того, що оскільки позивачкою до суду не надано ордера на право заняття виділеної їй кімнати за *Адресою 1*, вона не є ні власником, ні користувачем вищевказаного житлового приміщення. Крім того, позивачка не надала належних доказів про систематичність порушення правил співжиття з боку відповідачів, які роблять неможливим для позивачки проживання з ними в одній квартирі, відповідно до вимог ч.1 ст.116 ЖК. Об'єктивно встановлених фактів неправомірності дій відповідачів належними доказами підтверджено не було.

Проте погодитися з такими висновками суду не можна, оскільки суд дійшов їх без повного та всебічного з'ясування дійсних обставин справи, прав і обов'язків сторін в даних правовідносинах та належної правової оцінки зібраних у справі доказів.

Судом установлено, що кімната №6 площею 13 м² в будинку за *Адресою 1* була надана *Особі 6* на сім'ю у складі двох осіб в період її роботи на Херсонському виноробному заводі на підставі ордера №105 від 14.08.81. Ордер був виданий на підставі рішення профспілкового комітету Херсонського виноробного заводу, протокол №24 від 14.08.81. Відповідно до виписки з протоколу засідання профспілкового комітету Херсонського виноробного заводу №4 від 22.02.89 у зв'язку із звільненням квартири №7 позивачці виділено кімнату №7 житловою площею 20 м² у будинку за *Адресою 1* на сім'ю у складі трьох осіб, а кімнату №6 передано *Особі 9*.

Як встановлено судом і підтверджується наявним у матеріалах справи ордером від 14.08.81, *Особа 6* працювала на Херсонському виноробному заводі на посаді робітниці цеху розливу.

З часу вселення до квартири позивачка постійно понад 20 років у ній проживала з дочками *Особою 7* та *Особою 10*. 5.05.2001 *Особа 7* була знята з реєстраційного обліку та зареєстрована за іншою адресою. З 28.04.2004 до 4.11.2009 *Особа 7* була зареєстрована в будинку за *Адресою 2*. У 2003 році за її дозволом на тимчасове проживання до квартири вселилась *Особа 7* та її співмешканець, *Особа 8*, однак дозволу на вселення останнього вона не давала.

Звертаючись до суду з позовом про виселення, позивачка свої вимоги обґрунтувала ст.116 ЖК.

Згідно зі ст.116 ЖК, якщо наймач, члени його сім'ї або інші особи, які проживають разом з ним, систематично руйнують чи псують жиле приміщення, або використовують його не за призначенням, або систематичним порушенням правил соціалістичного співжиття роблять неможливим для інших проживання з ними в одній квартирі чи в одному будинку, а заходи запобігання і громадського впливу виявились безрезультатними, виселення винних на вимогу наймодавця або інших заінтересованих осіб провадиться без надання іншого жилого приміщення.

Тобто для застосування норм цієї статті необхідна наявність двох умов: систематичне порушення правил співжиття, а також вжиття заходів попередження або громадського впливу, які не дали позитивних результатів. Під заходами впливу маються на увазі заходи попередження, що застосовуються судами, прокурорами, органами внутрішніх справ, адміністративними комісіями виконкомів, а також заходи громадського впливу, вжиті на зборах жильців будинку чи членів ЖБК, трудових колективів, товариськими судами й іншими громадськими організаціями за місцем роботи або проживання відповідача.

З матеріалів справи вбачається, що відповідачі систематично порушують правила співжиття, створюють позивачці неможливі умови для проживання. У зв'язку з зазначеним вона неодноразово була змушена звертатися до органів внутрішніх справ. Як вбачається із постанови про відмову в порушенні кримінальної справи від 8.12.2008, *Особа 6* звернулася із заявою до Дніпровського ВМ ХМВ УМВС у Херсонській області з приводу неправомірних дій відповідачів. З *Особою 7* та її співмешканцем, *Особою 8*, було проведено профілактичну роботу та винесено офіційне попередження про недопущення насильства в сім'ї. Згідно з повідомленням ВВС від 20.12.2008 про розгляд заяви позивачки від 17.12.2008 вбачається, що з *Особою 7* та *Особою 8* було проведено профілактичну роботу та винесено офіційне попередження про недопущення насильства в сім'ї. Відповідно до постанови про відмову в порушенні кримінальної справи від 9.06.2009 з відповідачами була проведена профілактична робота про недопущення в подальшому подібних дій та винесено офіційне попередження про недопущення насильства в сім'ї. Згідно з постановою про відмову в порушенні кримінальної справи від 28.08.2009 з відповідачами було проведено профілактичну роботу про недопущення в подальшому порушень громадського порядку та винесено офіційне попередження. Проте своєї поведінки відповідачі не змінили.

Відповідно до п.17 постанови Пленуму ВС від 12.04.85 «Про деякі питання, що виникли в практиці застосування судами Житлового кодексу України» під час вирішення справ про виселення на підставі ст.116 ЖК осіб, які систематично порушують правила співжиття та роблять неможливим для інших проживання з ними в одній квартирі або будинку, слід керуватися тим, що під час тривалої антигромадської поведінки виселення винного може статися під час повторного порушення, якщо раніше вжиті заходи попередження або громадського впливу не дали позитивних результатів. Серед таких визначені заходи попередження, що застосовуються судами, прокуратурами, органами внутрішніх справ тощо.

Вищезазначені докази свідчать про передчасність висновку суду про відсутність передбачених ст.116 ЖК підстав для виселення відповідачів, проте належної правової оцінки суд цим доказам всупереч вимогам ст.212 ЦПК не дав.

Суд апеляційної інстанції на порушення судом першої інстанції норм матеріального та процесуального права уваги не звернув і помилково залишив рішення суду першої інстанції без змін.

Отже, судами неповно з'ясовані обставини справи та не дана їм оцінка.

З'ясування цих обставин має суттєве значення для правильного вирішення спору.

З огляду на викладене ухвалені судами рішення не можна визнати законними та обґрунтованими й вони підлягають скасуванню, а справа — передачі на новий розгляд до суду першої інстанції.

Керуючись стст.336, 338 ЦПК, колегія суддів Верховного Суду

УХВАЛИЛА:

Касаційну скаргу *Особи 6* задовольнити частково.

Рішення Дніпровського районного суду м.Херсона від 20.11.2009 та ухвалу Апеляційного суду Херсонської області від 16.03.2010 скасувати, справу передати на новий розгляд до суду першої інстанції.

Ухвала оскарженню не підлягає.

ВЛАСНІСТЬ

Балкон-самобуд

Позов про знесення самочинної забудови може бути пред'явлений не лише органом державної влади чи місцевого самоврядування, а й особою, чиї права порушені

Верховний Суд України
Іменем України
Ухвала

2 листопада 2011 року **м.Київ**

Колегія суддів Верховного Суду України в складі:

головуючого — ПАТРЮКА М.В.,
суддів: ГУМЕНЮКА В.І., ЛЯЩЕНКО Н.П., ЖАЙВОРОНОК Т.Є., ОНОПЕНКА В.В.,

розглянувши в судовому засіданні справу за позовом *Особи 6* до *Особи 7*, *Особи 8*, треті особи: Дніпровська районна у м.Києві державна адміністрація, Житлово-будівельний кооператив «Восход», про усунення перешкод в реалізації права власності та зобов'язання знести незаконно зведену прибудову до балкона, відшкодування моральної шкоди, за касаційною скаргою *Особи 6* на рішення Дніпровського районного суду м.Києва від 28.07.2009 та ухвалу Апеляційного суду м.Києва від 22.09.2009,

ВСТАНОВИЛА:

У листопаді 2007 року *Особа 6* звернувся до суду з вищезазначеним позовом.

Зазначав, що споруджена відповідачами прибудова до балкона квартири №*, що розташована на першому поверсі будинку за *Адресою 1*, порушує його права як власника квартири №**, яка розташована на другому поверсі того ж будинку, оскільки була здійснена незаконно, без дозволів і погоджень відповідних інстанцій та без узгодження з ним як власником квартири, що знаходиться над квартирою, до якої здійснено прибудову. Прибудова до балкона розташовується безпосередньо під вікнами його квартири, через що на даху збирається сміття, виникають сприятливі умови для несанкціонованого проникнення до квартири; його квартира внаслідок незаконної прибудови на першому поверсі будинку втратила належний товарний вигляд.

Посилаючись на вищенаведені обставини, просив зобов'язати *Особу 7* та *Особу 8* не чинити йому перешкод в реалізації права власності на квартиру №** в будинку за *Адресою 1* та знести зведену відповідачами прибудову до балкона квартири №165 у вказаному будинку; стягнути з відповідачів солідарно на його користь 5 тис. грн. на відшкодування моральної шкоди.

Заочним рішенням Дніпровського районного суду м.Києва від 16.07.2008 позов *Особи 6* задоволено частково: зобов'язано *Особу 7*, *Особу 8* не чинити перешкод *Особі 6* в реалізації права власності на належну йому квартиру №** у будинку за *Адресою 1* та знести самочинно зведену прибудову до балкону квартири №* за *Адресою 1*; у задоволенні решти позовних вимог відмовлено.

Ухвалою Дніпровського районного суду м.Києва від 21.10.2008 вказане заочне рішення суду скасовано.

Рішенням Дніпровського районного суду м.Києва від 28.07.2009, залишеним без змін ухвалою Апеляційного суду м.Києва від 22.09.2009, у задоволенні позову *Особи 6* відмовлено.

У касаційній скарзі *Особа 6* просить скасувати ухвалені судові рішення, посилаючись на неправильне застосування судами норм матеріального права й порушення норм процесуального права, та передати справу на новий розгляд до суду першої інстанції.

Відповідно до п.2 розд.XIII «Перехідні положення» закону від 7.07.2010 №2453-VI «Про судоустрій і статус суддів» касаційні скарги (подання) на рішення загальних судів у кримінальних і цивільних справах, подані до ВС до 15.10.2010 і призначені (прийняті) ним до касаційного розгляду, розглядаються Верховним Судом у порядку, який діяв до набрання чинності цим законом.

У зв'язку із цим справа підлягає розгляду в порядку ЦПК від 18.03.2004 в редакції, яка була чинною до змін, внесених згідно із законом від 7.07.2010 №2453-VI «Про судоустрій і статус суддів».

Касаційна скарга підлягає задоволенню з таких підстав.

Відмовляючи в задоволенні позову, суд першої інстанції, з висновками якого погодився й апеляційний суд, виходив лише з того, що позивач не має права на звернення з таким позовом, оскільки про знесення самочинного будівництва з підстав ст.376 ЦК можуть звертатися лише органи державної влади чи місцевого самоврядування, у власності чи віданні яких знаходяться об'єкти нерухомості, на які покладено обов'язок здійснювати контроль за утриманням будинків (квартир), що належать громадянам.

Проте з таким висновком суду погодитися не можна, оскільки суд дійшов їх без повного та всебічного з'ясування дійсних обставин справи, прав і обов'язків сторін у спірних правовідносинах.

Обґрунтовуючи свої позовні вимоги, *Особа 6* зазначав, що прибудова до балкона квартири №* є об'єктом самочинного будівництва, оскільки її було побудовано без отримання дозволу на проведення робіт з улаштування прибудови до квартири всупереч п.2.3.18 розд.2 Правил забудови м.Києва, затверджених рішенням Київради від 27.01.2005 №11/2587, відповідно до яких улаштовувати прибудови до перших поверхів багатоквартирних житлових будинків для веранд та господарських приміщень квартир забороняється.

При спорудженні прибудови до балкона квартири №* в будинку за *Адресою 1* були порушені його права як власника квартири №** у тому самому будинку, що розташовується безпосередньо під вікнами його квартири, через що на даху збирається сміття, виникають сприятливі умови для несанкціонованого проникнення до квартири, крім того, його квартира внаслідок незаконної прибудови на першому поверсі будинку втратила належний товарний вигляд.

Відповідно до ст.391 ЦК власник майна має право вимагати усунення перешкод у здійсненні ним права користування та розпоряджання своїм майном.

Проте ці вимоги закону залишилися поза увагою суду, який всупереч вимогам стст.212—214 ЦПК належної правової оцінки доводам позивача не дав.

Кожна особа має право на захист свого цивільного права в разі його порушення, невизнання або оспорювання (ч.1 ст.15 ЦК). Способами захисту цивільних прав та інтересів, зокрема, можуть бути припинення дії, яка порушує право, відновлення становища, яке існувало до порушення (ч.2 ст.16 ЦК).

Викладене свідчить про те, що висновок судів про те, що позов про знесення самочинного будівництва може бути пред'явлений лише органом державної влади чи місцевого самоврядування, у власності чи віданні якого знаходяться об'єкт нерухомості, на який покладено обов'язок здійснювати контроль за утриманням будинків (квартир), що належать громадянам, й таке право не належить особі, права якої порушені самочинним будівництвом, є помилковим.

Суд не дав належної правової оцінки поясненням *Особи 6* та дійшов передчасного висновку про те, що права *Особи 6* як власника квартири №** в будинку за *Адресою 1* при зведенні самочинної прибудови до балкона квартири №* в будинку за *Адресою 1* не порушені.

Апеляційний суд на зазначене уваги не звернув, у порушення вимог стст.303, 315 ЦПК належним чином не перевірив доводів апеляційної скарги, в ухвалі не зазначив конкретних обставин і фактів, що спростовують такі доводи, та залишив рішення суду першої інстанції без змін, обмежившись лише посиланням на те, що позивачем не доведений факт створення йому перешкод у користуванні та розпорядженні його власністю.

За таких обставин ухвалені у справі судові рішення підлягають скасуванню як такі, що постановлені з порушенням норм матеріального та процесуального права, з передачею справи на новий розгляд до суду першої інстанції.

Керуючись стст.336, 338 ЦПК, колегія суддів ВС

УХВАЛИЛА:

Касаційну скаргу *Особи 6* задовольнити.

Рішення Дніпровського районного суду м.Києва від 28.07.2009 та ухвалу Апеляційного суду м.Києва від 22.09.2009 скасувати.

Справу передати на новий розгляд до суду першої інстанції.

Ухвала оскарженню не підлягає.